

Ann-Charlotte Sjaggo

Pitesamisk grammatik

- en jämförande studie med lulesamiska

UiT Norges arktiske universitet
Senter for samiske studier

Pitesamisk grammatik

- en jämförande studie med lulesamiska

Ann-Charlotte Sjaggo

Utgever: Sámi dutkamiid guovddáš/Senter for samiske studier
Adresse: Romssa universitehta - Norgga árkttalaš universitehta/
Universitetet i Tromsø - Norges arktiske universitet
9037 Tromsø
Nettadresse: <http://uit.no/sesam>

Forside logo: Iver Jåks
Forsidefoto: Renskötseln är fortfarande en viktig näring i pitesamiskt område.
Foto: Ann-Charlotte Sjaggo
Pite-Bidum logo: Bjørn Hatteng, UiT Norges arktiske universitet
Grafisk formgiver: Arnstein Johnskareng, UiT Norges arktiske universitet
Senter for samiske studier Skriftserie nr 20, 2015
ISSN: 1894-0986
DOI: <http://dx.doi.org/10.7557/10.3591>
Septentrio Academic Publishing, <http://septentrio.uit.no>

Senter for samiske studier, Skriftserie nr. 20, 2015

This work is licensed under a [Creative Commons Attribution 3.0 Unported License](https://creativecommons.org/licenses/by/3.0/) except where otherwise indicated

Abstract

The grammar book *Pitesaami Grammar*, a study in comparison to Lulesaami has been developed in the period 2011-2014 within the project "From coast to coast", which focuses on the encounters, environment and migration within the Pitesaami area on the Norwegian and Swedish sides of the border. The focus of the project has among other things been the comparative study between the Pite- and Lulesaami languages, aiming to produce a descriptive grammar of the Pitesaami, the result of which is this book. The Pitesaami – one of many varieties, or dialects, of the Saami language – is spoken today in the area of Arjeplog by only forty or so speakers. Pitesaami is a threatened language without any officially accepted orthography, but a proposed and well-functioning one exists today, very similar to the Lulesaami orthography and used in this study. The Pitesaami language, as well as Lulesaami, is characterized by consonant gradation. In addition, in inflected and conjugated words, even the vowels change according to specific rules presented in this study. Like other Saami dialects, Pitesaami is rich in forms but also very regular. There are nine personal forms within the verbal paradigm. Three of them, the dual forms (us two, you two, those two), are a rarity among current languages. Nouns, adjectives, pronouns and numerals are inflected into nine different cases. This study explains all these phenomena and clarifies the structure and grammatical rules of the Pite- and Lulesaami. This grammar aims to assist those who want to learn the language and should be regarded as part of a revitalization process. Combined with dictionaries, texts, sound-recordings and living speakers, this grammar will enable you to understand the construction of the language, so you can start practicing both to speak and write it.

Good luck with your Saami studies!

Keywords: Pitesaami, Saami varieties, threatened language, revitalization process, proposal for orthography, grammar

Förord

Denna grammatikstudie har varit möjlig att arbeta fram inom ramen för projektet [Áhpegáttest áhpegáddáj - Från kust till kyst](#), se faktaruta. Syftet med studien är att på ett lättförståeligt sätt presentera väsentliga delar av pitesamiskans struktur och grammatik. Detta för att stimulera till användandet och inlärandet av pitesamiska. Pitesamiska är en samisk varietet som riskerar att försvinna till följd av ett hela tiden minskande antal talare. Att underlätta användande genom förståelse av språkets uppbyggnad är angeläget i ett språkpolitiskt och språkrevitaliserande perspektiv.

De senaste åren har en hel del arbete och forskning ägnats åt just pitesamiska. Arjeplogs sameförening har genom Interreg. projektet "Insamling av pitesamiska ord - 2011", åstadkommit ett omfattande och viktigt arbete i det att teckna ner ca. 6000 pitesamiska ord. Ordlistan i icke bearbetat skick finns tillgänglig i forskningsgruppen Giellateknos språkdatabas vid UiT Norges arktiske universitet http://gtweb.uit.no/webdict/index_sje-swe.html. Joshua Wilbur har gett ut en bok som bygger på hans avhandling om pitesamiskan; Joshua Wilbur. 2014. *A grammar of Pite Saami*. Berlin: Language Science Press: <http://langsci-press.org/catalog/book/17>. Det bandade material som ligger till grund för hans avhandling finns delvis tillgängligt på Silvermuseet i Arjeplog. Materialet i sin helhet finns på 'Endangered Language Archive (ELAR)' i London: <http://elar.soas.ac.uk/deposit/0053>. Joshua Wilbur avser även att under 2015 ge ut en pitesamisk ordbok: Joshua Wilbur, red. Freiburg: Samica: <http://saami.uni-freiburg.de/samica/>.

Institutet för språk och folkminnen i Uppsala (SOFI) har ett omfattande pitesamiskt material i form av bandinspelningar, handskrifter, tidigare forskning av bl.a. Israel Ruong, som finns tillgängligt för den intresserade www.sprakochfolkminnen.se /förteckning över pitesamiskt (arjeplogssamiskt) språkmaterial.

Grammatikstudien är en jämförande studie av lulesamisk och pitesamisk grammatik. Ett skäl till detta är att en jämförande analys mellan lulesamiska och pitesamiska är en

deluppgift i projektet *Áhpegáttest áhpegáddáj - Från kust till kyst*¹. Ett annat skäl är att lulesamiskan har en standardiserad och etablerad grammatik och ortografi medan pitesamiskan inte har motsvarande. Att ha lulesamiskan som utgångspunkt för att beskriva likheter och skillnader mellan de två varieteterna förefaller därför motiverat. Grammatiken omfattar förklaring av språkliga funktioner såsom stadieväxling och omljud, böjning av nomen, verb, räkneord samt genomgång av oböjliga ordklasser. Grammatiken omfattar inte fonologin, sammansatta ord eller nybildning av ord och syntax är beskriven i begränsad omfattning. Vad gäller fonologin och syntaxen i pitesamiskan hänvisas här till nyss nämnda bok av Joshua Wilbur. Ortografin i denna grammatikstudie följer den som återfinns i projektet "Insamling av pitesamiska ord", som genomförts av Arjeplogs sameförening.

Vid inlärandet av språket behövs, förutom en grammatik, uttalsövningar, textmassa och exempel, vilket i stort sett fattas i detta arbete. Min rekommendation är att parallellt med användandet av denna grammatik lyssna på nyss nämnda pitesamiska ljudinspelningar, nyttja dels Olavi Korhonens *Báhkogirjje - Lulesamisk ordbok* och dels *Giellaj hilá*, Karin Tuoljas och Susanna Angéus Kuoljoks lulesamiska grammatik med texter. Eftersom jämförelse med lulesamiska löper genom föreliggande arbete så torde detta vara ett lämpligt komplement i avvaktan på att pitesamisk bearbetad textmassa finns tillgänglig. Samma material som ligger till grund för "Pitesamisk grammatik" är också inlagt i forskningsgruppen Giellateknos språkdatabas vid UiT, Norges arktiske universitet och finns tillgänglig på http://gtweb.uit.no/webdict/index_sje-swe.html.

Vid utarbetandet av denna grammatikstudie har jag haft god hjälp av Olavi Korhonens genomgång av konsonantism och vokalism i pitesamiska ("Konsonantismen - jämförelse mellan ume- och arjeplogssamiska stamkonsonanter" och "Vokalismen i syd-, ume- och arjeplogssamiska, översikt med jämförelser") samt Peter Steggos bearbetning

---

¹ Se projektbeskrivningen "Från kust till kyst" Møter, miljø och migration i det pitesamiska området på norsk och svensk sida, delprojekt 4a Studier av pitesamisk. I delprojektet ingår bl.a. att göra "Komparative leksikografiske og morfologiske sammenlikninger mellom pitesamisk og lulesamisk" samt göra en "deskriptiv grammatikk for pitesamisk".

Pitesamisk grammatik

av äldre texter och utformande av ordlista till dessa dels i häftet "Pitesamiska texter - kursmaterial till kurs i pitesamiska, Arvidsjaur 2010" och dels på <http://arbbe.blogspot.se/>.

En ovärderlig hjälp i arbetet med att sammanställa grammatiken har därutöver mina pitesamiskt- talande informanter Dagny Skaile, Martin Sjaggo och flera här icke namngivna personer varit. Ett stort tack till er alla!

Bild 1: Pitesamen Dagny Skaile, Arjeplog, brinner för sitt språk och har arbetat i projektet "Insamling av pitesamiska ord - 2011" som varit ett ovärderligt underlag för utarbetandet av denna grammatik. Tack Dagny! Foto: Ann-Charlotte Sjaggo.

Ann-Charlotte Sjaggo

Njalle december 2014

Faktaruta: Projektet [**Áhpegátttest áhpegáddáj – Från kust till kyst**](#) är ett projekt som pågår från 2011 till 2014 och som fokuserar på möten, miljö och migration i det pitesamiska området på norsk och svensk sida. Projektet vill visa på mångfalden av sjösamisk, fjällsamisk och skogssamisk identitet, beskriva pitesamiska samhällsförhållanden och synliggöra pitesamiskt språk, ortnamn och pitesamisk kultur. Forskare knutna till Universitetet i Tromsø - Norges arktiske universitet (UiT), Norsk institutt for Kulturminner, NIKU, Universitetet i Nordland (UiN) och Umeå Universitet (UmU) samarbetar i projektet **Áhpegátttest áhpegáddáj - från kust till kyst**. Projektet är uppbyggt med tvärfacklig kompetens från forskningsområdena samhällsvetenskap och humaniora. Fokusområdet omfattar kommunerna i Salten på norsk sida och på svensk sida avgränsas området av Pite älvdal och Skellefteå älvdal. Projektet finansieras av medel bl.a. från Norges forskningsråd.

Innehållsförteckning

Kap. 1	Pitesamisk språkhistoria	1
Kap. 2	Pitesamisk språkstruktur	4
	Pitesamiskt alfabet	4
	Pitesamiska ords indelning i stammar	4
	Vokalförändringar	5
	Omljud	6
	Omljudsregler.....	6
	Avledningar	7
	Konsonanternas växling/Stadieväxling.....	8
Kap. 3	Verb.....	18
	Jämnstaviga verb	19
	Uddastaviga verb	29
	Kontrakta verb	30
	Hjälperbet årrot/liehket.....	32
	Hjälperbet i början av en mening	34
	Negering i pitesamiska.....	34
	Negeringsverbet.....	35
	Negering av hjälperbet.....	35
Kap. 4	Nomen	37
	Kasusböjning av nomen	37
	Kasusböjning av jämnstaviga substantiv.....	37
	Böjningsändelser för jämnstaviga och kontrakta nomen	38
	Kasusböjning av kontrakta substantiv.....	41
	Kasusböjning av uddastaviga substantiv	43
Kap. 5	Pronomen	47
	Personliga pronomen.....	47
	Demonstrativa pronomen	50
	Reflexiva pronomen.....	52
	Relativa och interrogativa pronomen.....	54
	Pronomen som är både relativa och interrogativa	54
	Pronomen som är både interrogativa och indefinita.....	59
	Uddastaviga interrogativa pronomen.....	60
	Indefinita pronomen.....	61
	Jämnstaviga indefinita pronomen.....	61
	Böjningsmönster för jämnstaviga indefinita pronomen som används tillsammans med partiklar t.ex. <i>ij</i> (negation) och deras användning predikativt	65
	Uddastaviga indefinita pronomen som är oböjliga i attributiv form	66
	Indefinita pronomen som är oböjliga.....	67

Kap. 6	Adjektiv	68
	Jämnstaviga adjektiv	69
	Uddastaviga adjektiv	76
	Kontrakta adjektiv.....	86
Kap. 7	Adverb	90
	Frågande adverb	94
	Adverb som anger väderstreck	94
Kap. 8	Partiklar	96
	Konjunktioner	96
	Postpositioner	97
Kap. 9	Syntax	101
	Att ställa frågor	102
	Att besvara frågor	102
	Att uttrycka ägande	102
	Bestämd och obestämd form	103
	Konjunktionen ´att´ och formellt subjekt	103
Kap. 10	Räkneord.....	104
	Grundtal i predikativ ställning	104
	Grundtal i attributiv ställning.....	107
	Ordningstal	109
	Samlingstal.....	112
Referenser	.....	114
	Internetsidor	114
Författarpresentation	.....	115

Tecken och förkortningar:

(saL): Lulesamiska

(saP): Pitesamiska (om det inte står någon beteckning framför ett samiskt ord så är det ett pitesamiskt ord)

~ : en alternativ form av samma ord

: kolontecknet betecknar stadiövaxling

(´): ett hjälptecken som används i lulesamiska och pitesamiska för att beteckna extra starkt stadium d.v.s. grad III. Tecknet används i grammatiska sammanhang men ej i ordinär skrift.

Fotona i dokumentet är tagna av Ann- Charlotte Sjaggo, om inte annat framgår.

Bild 2 och 3: Renskötelsen är fortfarande en viktig näring i pitesamiskt område. Fjällsamebyarna Semisjaur-Njarg och Luokta-Mavas samt skogssamebyarna Ståkke, Östra Kikkejaur och i viss mån Västra Kikkejaur och Udtja bedriver renskötelse i detta område. Foto: Anna-Maria Fjällström (bild 2, överst) och Ann-Charlotte Sjaggo (bild 3, nederst).

Kap. 1 Pitesamisk språkhistoria

Samiska tillhör den finsk-ugriska språkfamiljen. Exempel på andra finsk-ugriska språk är språk som huvudsakligen återfinns på nuvarande ryskt territorium bl.a. mansi, komi, mordvinska, mokscha, ungerska samt östersjöfinska språk. De östersjöfinska språken är finska, karelska, vepsiska, votiska, estniska och liviska. Språkforskare bedömer att finska och samiska går tillbaka på ett gemensamt samiskt- finskt urspråk som talades för 4000 år sedan. Ur detta språk utvecklades urfinska och ursamiska för ca. 3000 år sedan. Samiskan antas ha varit tämligen enhetlig vid den tiden för att efterhand utvecklas till nuvarande språk eller dialekter på 800- talet e.Kr. ².

Samiska talas huvudsakligen i Sápmi, samernas traditionella bosättningsområde, vilket utsträcker sig från Kolahalvön i Ryssland, över finska Lappland, via kust- och inlandet i Norge och landskapet Lappland i norra Sverige samt landskapen Jämtland, Härjedalen och norra Dalarna (Idre). I dagens läge talas dock samiska likväl utanför detta område emedan samerna idag bor utspridda i Sverige, Norge, Finland och i Ryssland.

Man brukar dela in de samiska språken i tre språkområden: östsamiska, centralsamiska och sydsamiska. De samiska språkgränserna sammanfaller inte med nationsgränserna.

Till de östsamiska språken hör kildinsamiska, akkalasamiska och tersamiska som pratas på Kolahalvön i Ryssland, enaresamiska, som talas runt Enare träsk i Finland och skoltsamiska, som talas i gränsområdet mellan Finland och Ryssland.

Centralsamiskan delas in i ett nordsamiskt och ett lulesamiskt område. Till nordsamiska räknas sjösamiska, som talas i kustområdena i Norge, finnmarkssamiska, som talas i Finnmark (bl.a. Guovdageaidnu/Kautokeino och Kárášjohka/Karasjok) och i angränsande områden i Finland (bl.a. Ohcejohka/Utsjoki), samt tornesamiska som talas norr om Jiellevárre/Gällivare i Sverige och angränsande områden i Finland och Norge.

---

² Olavi Korhonen (1997) Samiskan som språk och traditionskälla. I: Korhonen Olavi, Birger Winsa (red.), *Språkliga och kulturella gränser i Nordskandinavien*. Två uppsatser, Umeå: Kulturens frontlinjer: Skrifter från forskningsprogrammet kulturgräns Norr, skriftserie 7

Övriga centralsamiska språk är lulesamiska, som talas i Jåhkåmåhkke/Jokkmokk och i Divtasvuodna/Tysfjord i Norge, samt pitesamiska som talas i Arjeplogs-området. Umesamiska talas i Arvidsjaurområdet och i norra Västerbotten i Sverige. Sydsamiska talas i södra Västerbotten och i Jämtland, Härjedalen i Sverige och i motsvarande områden på norsk sida av riksgårnsen.

Kartbild over pitesamiskans traditionella utbredningsområde (Joshua Wibur 2010, med tillstånd)

Nordsamiska talas av ca. 16–18 000 personer, varav cirka 9–10 000 i Norge, 5–6 000 i Sverige och cirka 2 000 i Finland. Uppemot 85–90 % av alla som talar samiska beräknas tala nordsamiska. Lulesamiska talas i Jokkmokksområdet i Sverige och Tysfjordsområdet i Norge av uppskattningsvis 800 personer. Pitesamiska (även benämnd Arjeplogssamiska, se kartbild) talas traditionellt i Arjeplogs kommun, längs Piteälven samt i Beiarne och Saltdals-området i Norge. Antalet pitesamisktalande är ca. 40 stycken. Umesamiska har ett fåtal äldre talare, medan den egentliga sydsamiskan fortfarande talas av ca. 600–800 personer i Sverige och Norge.

Det finns nu sex olika godkända ortografier för samiska språk; nordsamiska (godkänd 1979), sydsamiska (godkänd 1978), lulesamiska (godkänd 1983) samt enaresamiska, skoltsamiska och kildinsamiska. Kildinsamiskan använder det kyrilliska alfabetet som grund³.

Bild 4: I Arjeplog är offentliga byggnader, som i detta fall ett äldre boende, skyltade på svenska, pitesamiska och nordsamiska. Foto: Ann-Charlotte Sjaggo.

---

³ Material till avsnittet språkhistoria har till stor del hämtats från "Nordens språk med rötter och fötter" <http://eplads.norden.org/nordenssprak>

Kap. 2 Pitesamisk språkstruktur

Pitesamiskan har sina grunddrag gemensamma med samiska varieteter norr och söder om sitt område samtidigt som vissa särskiljande förhållanden motiverar dess behandling för sig. Pitesamiskan ligger dock närmast lulesamiskan. Inom det pitesamiska området finns huvudsakligen två dialektområden. Flyttsamerna på norra sidan av Pite älv har drag gemensamma med lulesamiskan som talare söder om Pite älv och längs Skellefteå älv inte har. Exempel på detta är att omljudsreglerna 4 och 5 nedan inte gäller för flyttsamerna norr om Pite älv och elativändelsen sammanfaller här med den lulesamiska som är *-s* istället för *-st*. Gällande adjektiven så har flyttsamerna norr om Pite älv lulesamiskans ändelsevokal *-a-* istället för *-u-* vid komparativformer av uddastaviga adjektiv t.ex. *vuorasabbo* istället för *vuorasubbo*. Vissa skillnader finns mellan fastboende och flyttsamer.

Pitesamiskt alfabet

Det pitesamiska alfabetet består, liksom det lulesamiska, av följande bokstäver; á, a, b, d, đ, e, f, g, h, i, j, k, l, m, n, ŋ, o, p, r, s, t, u, v, å, ä.

Pitesamiska ords indelning i stammar

Samiska ord indelas i jämnstaviga, uddastaviga och kontrakta stammar. Jämnstaviga stammar har ett jämnt antal stavelser (två, fyra eller sex stavelser) om man i nomen utgår från formen i genitiv singularis t.ex. *jáv-re* 'sjöns' och i verb från infinitivformen t.ex. *bår-råt* 'att äta'. Uddastaviga stammar har ett udda antal stavelser (tre eller fem stavelser) om man utgår från genitiv singularis t.ex. *gáh-pe-ra* 'mössans' och från verbets infinitivform t.ex. *má-les-tit* 'att koka'. Kontrakta (sammandragna) stammar är jämnstaviga i genitiv singularis t.ex. *sár-rvá* 'rensarvens' respektive infinitiv t.ex. *lijj-kut* 'att tycka om'. Även om de kontrakta stammarna, med andra ord, också är jämnstaviga så skiljer de sig i böjningsmönster och stadieväxling på ett sätt som motiverar att de betraktas som en

egen stamtyp. Språkhistoriskt utgår de kontrakta stammarnas tvåstaviga former från en ursprunglig trestavig stam.

Med ett ords **stam** menas den del av ett ord till vilken böjningsändelser fogas. Med ett ords **bas** menas den del av ordet till vilken en avledningsändelse fogas vid avledning. Stam och bas sammanfaller ibland men inte alltid. Ett exempel på ord där stam och bas sammanfaller är *máná-* 'barn-'(bas), *máná* 'barnets' (stam). Vid avledning av ordet utgår man från basen t.ex. *máná->máná-tj* 'litet barn' och vid böjning av ordet utgår man från stammen, i detta fall *máná->máná-st* 'från barnet' (singularis elativ). *Mánátj* har i sin tur *mánátj-* som stam. Vid böjning av det avledda ordet *mánátj* utgår man från stammen t.ex. *mánátj->mánátj-ij* 'till det lilla barnet'.

Vokalförändringar

Vid böjning av samiska ord sker ofta en förändring av vokalerna i ordet, en företeelse som är vanligare i de sydliga samiska varieteterna t.ex. i pitesamiska och umesamiska än i de nordliga. Det finns olika orsaker till vokalförändringarna. Det vanligaste är en vokalväxling som benämns **omljud**, och som beror på relationen mellan första och andra stavelsens vokaler, se nedan.

I lulesamiska finns **vokalförlängning** vilket innebär att det sker en automatisk förlängning av andra stavelsens vokal om första stavelsens vokal är kort och ordet står i grad I t.ex. *mannat* 'att fara' > *manáv* 'jag far', *gussa:gusá* 'ko, kor'. Den typen av vokalförlängning förekommer hos talare norr om Piteälv men är i övrigt inte vanlig i pitesamiskan dvs. motsvarigheten i pitesamiska är *mannat>manav*, *gussa:gusa*.

En annan form av vokalförändring är att det i lulesamiskan och i vissa delar av det pitesamiska området sker en **stamvokalväxling** bl.a. i första, andra och tredje person singularis presens i andra stavelsen vid verbböjning av e-stammar t.ex. (saL) *guodet>guodáv*, (saP) *guodet>guodáv~guodav*, (saL) *boahetet>boahotá*, (saP) *báhtet>báhtá~báhta*.

En form av vokalförändring, som förekommer i lulesamiska och på vissa håll i pitesamiska, är fenomenet **vokalharmoni** (progressiv vokalassimilation), vilket innebär

att ett kort *á* i första stavelsen påverkar andra stavelsens vokal, så att (ett ursprungligt) *a* eller *á* i andra stavelsen blir *å* t.ex. *dállå:dålå, hållåt:hålv*.

Omljud

Med omljud menas att en vokal i en trycksvag stavelse påverkar vokalen i föregående tryckstarka stavelse. Det sker alltså en växling i den tryckstarka stavelsen, ofta första stavelsens vokal, till följd av de vokaler som uppträder i den trycksvaga, ofta andra stavelsens vokal, i samband med att ordet böjs. I pitesamiska förekommer fler omljud jämfört med lulesamiska. Man skulle kunna säga att omljuden i pitesamiska är den väsentligaste skillnaden i förhållande till lulesamiska. Bland talarna inom det pitesamiska området finns skillnader i vilka omljud som används. De pitesamiska omljudsreglerna följer givna mönster och är nedan formulerade i en omljudstabell.

1:a stav.	1:a stav.	1:a stav.	1:a stav.	1:a stav.	1:a stav.	1:a stav.	1:a stav.	1:a stav.	2:a stav.
		I, II	III	I, II	III				
á	å	uo	ua~uä	ie	ä	a	u	i	á
á	å	uo	ua~uä	ie	ä	a	u	i	o
á	å	uo	uä	ie	ä	a	u	i	e
á	å	uo	ua~uä	ie	ä	a	u	i	a, å
ä	u	u	u	e	e	i	u	i	u, uj
ä	u	u	u	e	e	i	u	i	i, ij

Omljudsregler

Tryckstark stavelses vokal ändras om trycksvag stavelses vokal i en böjd ordform är *u* eller *i* enligt följande regler:

1. Diftongen *ua* alt. *uä* (grad III)/*uo* (grad II) i första stavelsen övergår till *u* om andra stavelsens vokal är *u* eller *i*, t.ex. *juajjgat>juojgav>jujjgin, vuäjdnet>vuojnáv>vujnij*.
2. Den långa vokalen *ä* (grad III)/*ie* (grad II) i första stavelsen övergår till långt *e* om andra stavelsens vokal är *u* eller *i* t.ex. *äddne>iednes>ednij*

3. Långt *á* i första stavelsen övergår till långt *u* om andra stavelsens vokal är *u* eller *i* t.ex. *båhtet*>*buhtiv*
4. Den långa vokalen *á* i första stavelsen övergår till långt *ä* om andra stavelsens vokal är *u* eller *i* t.ex. *várre*>*värijda*
5. Kort *a* i första stavelsen övergår till *i* om andra stavelsens vokal är *u* eller *i* t.ex. *jalggis* (saL) blir *jillgis* (saP)

Några exempel på pitesamiska ord med omljud;

nom.sg. *rássjo* 'regn' > *rässjuj* ill.sg. 'till regnet', nom.sg. *guolle* 'fisk' > *gulijt* ack.pl. 'fiskarna', *mannat* 'fara' > *minniv* 1p.sg.pret. 'jag for', *gähttot* 'berätta' > *giehtov* 1p.sg.pres. 'jag berättar', nom. sg. *duällje* 'skinn' > *dualljáj* ill.sg. 'till skinnet', *duoljev* ack.sg. 'skinnet', *dujjijt* ack.pl. 'skinnen'

Omljudstabellen gäller alla ord oavsett om det är verb, nomen eller andra ordklasser⁴. Vissa talare av pitesamiska vill att ett inledande *ie-* ljud, oberoende av andra stavelsens vokal, skall skrivas *e-* eftersom de menar att det är mer uttalsenligt. t.ex. *iebá*>*ebá*, *iello*>*ello*. Detta är ett alternativt uttal som inte följer denna omljudstabell.

Avledningar

I samiska finns möjligheten att bilda nya ord genom att förse redan existerande ord med avledningsändelser. Det finns flera olika avledningstyper, de som är bildade av nomen (denominala) och de som är bildade av verb (deverbala). Avledningsändelsen läggs på ordets bas.

En vanlig avledning är s.k. diminutiver. Diminutiver i pitesamiskan är bildade av ett nomen i genitiv singularisform med avledningsändelsen *-tj* och har då en förminskande betydelse 'den/det lilla', t.ex. *jåhkå* 'bäck'(nominativ singularis)> *jågå* (genitiv singularis)> *jågåtj* 'den lilla bäcken' (diminutiv nominativ)> *jågåtj-* (diminutivens böjningsstam vid kasusböjning). Ett exempel utifrån ett uddastavigt nomen är; *ådåak*

---

⁴ Tabellen är konstruerad av Olavi Korhonen med justering av Ann-Charlotte Sjaggo

‘hundvalp’(nominativ singularis)> *ådåga* (genitiv singularis)> *ådågatj* ‘den lilla hundvalpen’ (diminutiv nominativ)> *ådågatj-* (böjningsstam vid kasusböjning). Diminutiven har ingen stadiesväxling vid kasusböjning.

När basen är bildad av ett jämnstavigt nomen som räknas till en e-stam växlar stamvokalen till *á* vid avledning t.ex. *bárdne>bárne>bárnátj* och om ordet räknas till en o-stam så växlar *o* till *u*. t.ex. *rávvdó>rávvdó>rávvdutj*.

Adverb bildade av adjektiv är ett annat exempel på avledda ord t.ex. *návvre:nievre* ‘dålig’ > *nievret* ‘dåligt’(adverb). Från verb kan man genom avledning bilda nomen t.ex. *lávvlót* ‘att sjunga’ (verb)> *lávla:lávvlag-* ‘sång’ (nomen).

Konsonanternas växling/Stadiesväxling

I samiska, dock inte i sydsamiska, förekommer det en växling av konsonanterna inne i ordets centrala del i samband med böjning, benämnd stadiesväxling. Stadiesväxling sker mellan sista tryckstarka stavelsen och kommande trycksvaga stavelse. De konsonanter som berörs av stadiesväxling kallas stamkonsonanter. Stadiesväxling innebär att stamkonsonanterna förändras i fråga om uttalslängd (kvantitet) och/eller art (kvalitet). Stamkonsonanterna förekommer i grad I, (svagstadium) grad II (starkstadium) och grad III (extra starkt stadium). Som regel innebär grad I, att ordet har en stamkonsonant t.ex. *jågå* ‘bäckens/bäckar’, grad II två stamkonsonanter t.ex. *jåhkå* ‘bäck’ och grad III tre stamkonsonanter t.ex. *áhkká* ‘farmor/mormor, gudinna’.

I pitesamiska har de flesta men inte alla verb och nomen stadiesväxling. Det finns också varianter avseende vissa stamkonsonantkombinationer inom varieteterna pitesamiska där vissa talare stadiesväxlar medan andra inte gör det⁵. Av uppslagsordet i ordböcker framgår om ett ord har stadiesväxling. I jämnstaviga verb och nomen med stadiesväxling sker växlingen från ett starkare stadium till ett svagare, från grad III till grad II eller från grad II till grad I. I uddastaviga verb och nomen med stadiesväxling växlar ordet

---

⁵ Som framgår i uppställning av stadiesväxlingen i serier nedan så omfattas följande stamkonsonantkombinationer av denna variation; btj:btj, bdn:bdn, dnj:dnj, hkk:hkk, htt:htt, httj:httj, htj:htj, rbm:rbm, rdn:rdn, rrs:rrs, ssj:ssj (se PM Olavi Korhonen, Jämförelse mellan ume- och arjeplogssamiska stamkonsonanter)

från ett svagare stadium till ett starkare, från grad I till grad II eller från grad II till grad III. Kontrakta pitesamiska nomen växlar, såvida de har stadiesväxling, från grad I till grad III eller från II till III. Kontrakta verb saknar stadiesväxling.

Sättet att genom stavningen visa växlingen kan göras på olika sätt, men kräver en genomgående och regelbunden princip.

I lulesamiska ord som står i grad III, och inte har glidvokal, så dubbeltecknas som regel den första av två konsonanter t.ex. *sállte* (växlar till *sálte*). Samma princip gäller i pitesamiska. Ord som skrivs med bara en dubbeltecknad konsonant växlar vanligtvis, i både lulesamiska och pitesamiska, från grad II till grad I, vilket innebär från dubbeltecknad konsonant till enkel konsonant t.ex. *muorra:muora*.

En skillnad mellan lulesamiska och pitesamiska är att pitesamiska inte har fenomenet glidvokal (ett vokalljud mellan två konsonanter). I lulesamiska ord med glidvokal markeras detta genom att dubbelteckna den andra av två konsonanter t.ex. (saL) *bijlla* (växlar till *bijla*) vilket uttalas [*bijala:bijla*]. Motsvarande ord i pitesamiska har inte glidvokal och här dubbeltecknas därför konsekvent den första konsonanten t.ex. *bijjla:bijla* ⁶.

I ord med *-h* som första konsonant dubbeltecknas både i lulesamiska och i pitesamiska den andra konsonanten t.ex. *áhttje* (växlar till *áhtje*).

I några fall skiljer sig lulesamiska och pitesamiska åt genom att den växling som sker från grad III till grad II hörs mindre tydligt i pitesamiska och uttrycks inte heller med synbar stadiesväxling av konsonanterna. Detta gäller ord innehållande stamkonsonanterna *bb*, *dd*, *gg*, *dtj* och *dts*. I lulesamiska växlar dessa ord *bb:pp*, *dd:tt*, *gg:kk*, *dtj:ttj*, *dts:tts* (se serie 6 nedan). Även om konsonanterna i pitesamiska inte synbart växlar så sker en växling från grad III till grad II även här, något som visar sig i en förändring av första stavelsens vokal, enligt omljudstabell t.ex. *muaddá:muoddá* 'pälsen:pälsens'.

Stamkonsonantkombinationen *-kt* i lulesamiskan växlar till *-vt* vid böjning t.ex. *bákte:bávte* medan dessa ord i pitesamiska växlar *kkt:kt* t.ex. *bákkte:bákte* (serie 7).

---

⁶ Pitesamiskan har ingen fastställd och godkänd ortografi men i denna grammatik används överlag, och även som stavningsprincip vid stadiesväxling, den av Arjeplogs sameförening utformade ortografin genom projektet "Insamling av pitesamiska ord".

Stadieväxlingsprinciperna är här grupperade i sju serier⁷.

Serie 1

Serien utgår från ord i lulesamiska och pitesamiska som har två eller tre olika stamkonsonanter och som växlar från grad III till grad II eller från grad II till grad I. Växlingen uttrycks i skrift genom att den första stamkonsonanten i starkstadieformen är dubbeltecknad.

Lulesamiska ⁸	Pitesamiska
bbm:bm (biebbmo:biebmo)	bbm:bm (bäbbmo:biebmo)
bm:m (sábme:sáme)	bm:m (sábme:sáme)
dj:j (rádje:ráje, idja:ija)	dj:j (rádje:ráje alt. rájje:ráje, idja:ija alt. ijja:ija)
ddj:dj (áddjá:ádjá)	ddj:dj alt. jj:jj (áddjá:ádjá, ájjá:ájjá)
dn:n (adnet:anáv, suodna:suona, Vuodna:Vuona)	dn:n, tn:n (adnet:anáv, suodna:suona, Vuotna:Vuona)
ddn:dn (báddne:bådne, diddno:didno, ráddna:rádna, ieddne:iedne)	ddn:dn (báddne:bådne, diddno:didno, ráddna:rádna, äddne:iedne)
ddnj:dnj (boaddnje:boadnje)	ddnj:dnj, dnj:dnj (báddnje~bådne:bådne)
dnj:nj (buodnjot:buonjov, ládnje:lánje)	dnj:nj (budnjot:bunjuv, ládnje:lánje)
fft:ft (sáffta:sáfta)	fft:ft (sáffta:sáfta)
gŋ:ŋ (jiegŋa:jieŋa, ágŋot:áŋov)	gŋ:ŋ, (jiegŋa:jieŋa,)
ggŋ:ggŋ	ggŋ:ggŋ (ággŋot:áŋov)
lld:ld (álldo:áldo)	lld:ld (álldo:áldo)
lldn:ldn (buollnat:buolnav, bállne:bálne)	lldn:ldn (bállde:báldne) även ldn:ldn (báldne:bálne)
llj:lj (viellja:vielja, gilljot:giljov)	llj:lj (vállja:vielja) alt. ldj:lj (vældja:vielja, gildjot:giljov)
llt:lt (sállte:sálte)	llt:lt (sállte:sálte)
lltj:ltj (sválltja:sváltja)	lltj:ltj (sválltja:sváltja)

(Fortsättning av tabellen på nästa sida)

⁷ Enligt samma uppställning som Nils-Erik Spiik, Lulesamisk grammatik, Sameskolstyrelsen, 1989

⁸ Källan till de lulesamiska exempelorden är; Olavi Korhonen, Báhkogirjje-julevsámes dárruj-dáros julevsábma, lulesamisk svensk-svensk lulesamisk Ordbok, Boden 2005

Pitesamisk grammatikk

(Fortsättning av tabell från föregående sida)

mmb:mb (dimbar:dimmbar-)	mmb:mb (dimbar:dimmbar-)
mmb:mb (dámmba:dámmba)	mmb:mb (kámmba:kámmba)
mmp:mp (stummpa:stumpá, gummpe:gumpe)	mmp:mp (stummpa:stumpá, gummpe:gumpe)
mmst:mst (riemmste:riemste)	mmst:mst (rämmste:riemste)
nnd:nd (boanddá:boandá)	nnd:nd (bånddá:båndá)
nnj:nj (mannje:manje)	nnj:nj (mannje:manje)
nnt:nt (rännta:ränta, gíntal:gíntal-)	nnt:nt (gíntal:gíntal-, tjánnta:tjienta)
nnts:nts (vanntsa:vantsa)	nnts:nts (vanntsa:vantsa)
nntj:ntj (sjtánntjo:sjtántjo)	nntj:ntj (stánntjo:stientjo)
ŋŋg:ŋg (diŋŋgot:diŋŋgov)	ŋŋg:ŋg (diŋŋgot:diŋŋgov)
ŋŋk:ŋk (báŋŋka:báŋka)	ŋŋk:ŋk (báŋŋka:bieŋka)
pps:ps (gáppset:gápsáv, happsa:hapsa)	pps:ps (gáppset:gápsáv, happsa:hapsa)
ppsj:psj (vippsja:vipsja)	
ppt:pt även bbd:bd (lápptå:lápptå, gáppte:gáppte, rabdda:rabda)	ppt:pt (gáppte:gáppte, luáppte:luopte, rappta:rapta)
bttts:bts, pptts:pts (tsuobtttsa:tsuobtttsa, alt. tsuoppttsa:tsuoppttsa, suptsas:supts-)	bttts:bts, pptts:pts (tsuabtttsa:tsuobtttsa, suptsas:supts-)
pptj:ptj, bttj:btj (gápptjåt:gápptjáv alt. gábtjtjåt:gábtjtjáv)	pptj:ptj (gápptjåt:gápptjáv)
s' sj:ssj (boassjo:boassjo)	s' sj:ssj (bássjo:bássjo)
ssj:sj (rissja:risja)	ssj:sj (rissja:risja)
ssjk:sjk (sjvássjkot:sjvássjkov)	ssjk:sjk (njissjkot:njissjkov)
ssk:sk (asske:aske)	ssk:sk (asske:aske)
ssm:sm (bássma:bássma)	ssm:sm (guosmak:guossmag-) (guosmas:guássmas-)
ssn:sn (sassne:sasne)	ssn:sn (sassne:sasne)
ssp:sp (lusspe:luspe)	ssp:sp (lusspe:luspe)
sst:st (lassta:lasta)	sst:st (lassta:lasta)

Serie 2

Serien utgår från ord som i lulesamiska och pitesamiska har en stamkonsonant vilken, såvida ordet har stadiesväxling, dubbeltecknas i starkstadium (grad II) och enkeltecknas i svagstadium (grad I) samt ord som växlar från grad III till II men där detta inte syns i konsonantismen t.ex. fällo:fiello. För att tydliggöra att stadiesväxling ändå sker i dessa fall brukar man använda hjälpstecknet ´ mellan konsonanterna.

Lulesamiska	Pitesamiska
ff:f (káffa:káfa, även káf´fa:káffa)	ff:f (káffa:káfa)
ll:l (guolle:guole)	ll:l (guolle:guole)
ll:l (njalla:njala, dálå:dålå)	ll:l (njalla:njala, dálå:dålå)
l´l:ll (fiel´lo:fiello, biel´lo:biello)	l´l:ll (fál´lo:fiello, bäl´lo:biello)
mm:m (namma:namá)	mm:m, mm:mm (gummo:gummo, namma:nama)
nn:n (mánná:máná mannat:manáv)	nn:n (mánná:máná, mannat:manav)
n´n:nn (bin´na:binna)	n´n:nn (bin´ná:binná)
ŋŋ:ŋ, ŋŋ:ŋŋ (haŋŋek:haŋŋeg-, maŋen:maŋŋáj)	ŋŋ:ŋ, ŋŋ:ŋŋ (suoŋŋer:suoŋŋer-, maŋen:maŋŋáj)
rr:r (muorra:muora)	rr:r (muorra:muora)
r´r´:rr (här´rá:härrá)	r´r´:rr (här´ra:hierra)
ss:s (giesse:giese)	ss:s (giesse:giese)
s´s:ss (bies´se:biesse, vuos´sa:vuossa)	s´s:ss (bäs´se:biesse, vuas´sa:vuossa)
vv:v (luovve:luove)	vv:v (luovve:luove)
vv:vv (savvun:savvun-)	vv:vv (sivvun:sivvun-)
v´v:vv (ráv´ve:rávve)	v´v:vv (ráv´ve:rávve)

Serie 3

Serien utgår från ord som växlar från grad III till grad II och som i lulesamiska har glidvokal, vilket i lulesamiska uttrycks genom att den andra konsonanten dubbeltecknas i starkstadium. I pitesamiska förekommer inte glidvokal och därför dubbeltecknas inte heller andra konsonanten. Observera att det finns ord som har stadiesväxling i lulesamiskan men en alternativ form utan stadiesväxling i pitesamiskan t.ex. *gäbdne:gäbdne*.

Pitesamisk grammatikk

Lulesamiska	Pitesamiska
bjj:bj (ábjjat:abjav)	bbj:bj (ábbjat:ábjav)
bdd:bd även ppt:pt (rabdda:rabda, gábdde:gábde alt. gáppte:gápte)	bbd:bd även ppt:pt (rabbda:rabda, gáppte:gápte)
bll:bl (guoblla:guobla)	bbl:bl (guabbla:guobla)
bnn:bn (giebne:giebne, vuobne:vuobne)	bdn:bn, bdn:bdn (vuäbdne:vuobne, gäbdne:giebne alt. gäbdne:gäbdne)
bnnj:bnj (gabnna:gabnja, gabnnjit:gabnjiv)	bbnj:bnj (gabbnja:gabnja, gibbnjit:gibnjiv)
brr:br (hábres:hábrá)	bbr:br (hábres:hábrá)
bttj:btj (lábtte:lábtje)	bbtj:btj, btj:btj (lábbtje:lábtje, lábtje:lábtje)
btts:bts (soabttot:soabtsov)	bbts:bts (såbttot:såbtsov)
gdd (näggda)	ggd (näggda)
jbb:jb (lájbbe:lájbe)	jjb:jb (lájjbe:lájbe)
jmm:jm (vájmmo:vájmo)	jbm:jm (vájbm:o:vájmo)
jdd:jd (noajdde:noajde)	jjd:jd (nájjde:nájde)
jnn:jn (vuojnnet:vuojnáv)	jdn:jn (vuäjdnet:vuojnáv)
jgg:jg (ájgge:ájge)	jig:jg (ájjge:ájge)
jkk:jk (gájkkát:gájkáv)	jik:jk (gájjkat:gájkáv)
jll:jl (bijlla:bijla)	jil:jl (bijjla:bijla)
jpp:jp (bijppa:bijpa)	jip:jp (bijjpa:bijpa)
jrr:jr (ájrr:o:ájro)	jir:jr (ájjro:ájro)
jss:js (gájsse:gájse)	jis:js (gájjse:gájse)
jssk:jsk (bájssko:bájsko)	jisk:jsk (bájjsko:biejsko)
jsst:jst (biejsstet:bájstáv)	jist:jst (bájjstet:biejstav)
jtt:jt (luojttet:luojtáv)	jit:jt (luájjttet:luojtáv)
jttj:jtj (boajttja:bájtja)	jijt:jtj (bájjttja:bájtja)
jtts:jts (gájttsa:gájtsa)	jits:jts (gájjtsa:gájtsa)
jvv:jv (biejvve:biejve)	jiv:jv (bájjve:biejve)
lbb:lb (silbba:silba)	llb:lb (sillba:silba)
lmm:lm (gálmma:gálmá)	llm:lm (gállma:gálmá)
lgg:lg (bilggá:bilgá)	llg:lg (billgá:bilgá)
lkk:lk (fuolkke:fuolke)	llk:lk (fuállke:fuolke)
lff:lf (fálffo:fálfo)	llf:lf (svállfo:sválfo)
lpp:lp (stálppe:stálpe)	llp:lp (stállpe:stálpe)

(Fortsättning av tabellen på nästa sida)

(Fortsättning av tabell från föregående sida)

lss:ls (goalsse:goalse)	lls:ls (gállse:gålse)
lssj:lsj (galssjot:galsjov)	llsj:lsj (gállsjo:gálsjo)
lvv:lv (dálvve:dálve)	llv:lv (dállve:dálve)
mgg:mg	mmg:mg (slammgat:slamgav)
mssj:msj	mmsj:msj
mss:ms (gámssa:gámsa)	mms:ms (gámmsa:gámsa)
nssk:nsk (länska:länka)	nnsk:nsk (länska:lienska)
nsst:nst (tjässta:tjänsta)	nnst:nst (tjännsta:tjensta)
rbb:rb (guorbba:guorba)	rrb:rb (guarra:guorba)
rdd:rd (gárdde:gárde)	rrd:rd (gárrde:gárde)
rff:rf (stárffo:stárfo)	rrf:rf, ttf:tf (stárrfo:stárfo alt. státtfo:státfo)
rgg:rg (giergge:gierge, siergge:sierge)	rrg:rg, ddg:dg, (gárrge:gierge alt. gáddge:giedge) (sáddga:siedga alt. sárrga:sierga)
rjj:rj (girje:girje)	rrj:rj (girje:girje)
rkk:rk (girkko:girko)	rrk:rk (girko:girko)
rkk:rk (boarkka:bárka, gierkke:gierke, muorkke:muorke)	ttk:tk (báttká:bátká, gáttke:gietke, muáttke:muotke)
rmm:rm (gurmmá:gurmá, viermme:vierme)	rbm:rm, rbm:rbm (gurbmá:gurmá~gurbmá, várbme:vierme~vierbme)
rnn:rn (gárnne:gárne, bárnne:bárne)	rdn:rn, rdn:rdn (gárdne:gárne~gárdne, bárdne:bárne~bárdne)
rss:rs (gársså:gárså, moarsse:moarse)	rrs:rs (gárrså:gárså, márrse:márrse)
rssj:rsj (bárssjot:bársjov)	rrsj:rsj
rtt:rt (gurtte:gurte)	rrt:rt (gurrte:gurte)
rttj:rtj (gárrtje:gárrtje)	rrtj:rtj (gárrtje:gárrtje)
rtts:rts (gárrtsa:gárrtsa)	rrts:rts (gárrtsa:gárrtsa)
rvv:rv (tjarvva:tjarva)	rrv:rv (tjarrva:tjarva)
vdd:vd (bivddet:bivdáv)	vvd:vd (bivvdet:bivdáv)
vnn:vn (rávnno:rávno, gávnnat:gávnav)	vdn:vn (rávdno:rávno, gávdnat:gávnav)
vnnj:vnj (lavnnje:lavnje)	vdnj:vnj (lavdnje:lavnje)
vgg:vg (roavgo:roavgo)	vvg:vg (rávvgå:rávvgå)
vkk:vk (ávкке:ávke)	vvk:vk (ávvke:ávke)
vll:vl (bievlla:bievla, guovllot:guovlov)	vvl:vl, (bävvla:bievla, guavvlat:guovlav)
vrr:vr (muvrra:muvra)	vvr:vr (muvvra:muvra)

(Fortsättning av tabellen på nästa sida)

Pitesamisk grammatikk

(Fortsättning av tabell från föregående sida)

vss:vs (stuvssa:stuvsa)	vvs:vs (stuvvsa:stuvsa)
vssk:vsk (hávsskot:hávskov)	vvsk:vsk (hávvskot:hávskov)
vsst:vst (pávssstå:pávstå)	vvst:vst (pávvsstå:pávstå)
vttj:vtj (tjuovttja:tjuovtja)	vvtj:vtj (tjuavvtja:tjuovtja)
vtts:vts (sávttsa:sávtsa)	vvts:vts (sávvttsa:sávtsa)

Serie 4

Ord i lulesamiska och pitesamiska som har *h* som första konsonant

Lulesamiska	Pitesamiska
hk:g (báhko:bágo)	hk:g (báhko:bágo)
hk:g (jåhkå:jågå)	hk:g (jåhkå:jågå)
hkk:hk (áhkká:áhká)	hkk:hk (áhkká:áhká)
hp:b (áhpe:ábe)	hp:b (áhpe:ábe)
hpp:hp (náhpppe:náhpe)	hpp:hp (náhpppe:náhpe)
hpp:hp (gahppat:gahpav)	hpp:hp (gahppat:gahpav)
ht:d (giehta:gieda)	ht:d (giehta:gieda)
ht:d (jåhtet:jådáv)	ht:d (jåhtet:jådáv)
htt:ht (lihtte:lihte, nihttet:nihtáv)	htt:ht (lihtte:lihte, nihttet:nihtáv)
hts:ts (åhtsát:åtsáv, tjáhtse~tjáhtje:tjátse~tjátje)	hts:ts (åhtsát:åtsáv, tjáhtse~tjáhtje:tjátse~tjátje)
htts:hts (fáhttsa:fáhtsa)	htts:hts (fáhttsa:fáhtsa)
htj:tj (giehtje:gietje)	htj:tj (giehtje:gietje)
httj:htj (áhttje:áhtje)	httj:htj (áhttje:áhtje)

Serie 5

Serien utgår från ord med stamkonsonanten *dtj*, *dts*. I lulesamiskan och pitesamiskan växlar dessa ord från grad III till grad II. Detta uttrycks i lulesamiskan genom växlingen *dtj:ttj*, *dts:tts* medan de i pitesamiskan inte har växling uttryckt med en förändring i konsonanterna utan endast, i förekommande fall, genom förändring i vokalerna s.k. omljud. Här presenteras också böjning av diminutivformer, där lulesamiskan har slutändelsen *sj* i nominativform medan pitesamiskan har *tj*.

Lulesamiska	Pitesamiska
dtj:ttj (njidtje:njittje, tjuodjtot:tjuottjov)	dtj:dtj (njidjtje:njidjtje, tjuadtjot:tjuodtjov)
dts:tts (gadtsa:gattsá, gadtsat:gattsáv)	dts:dts (gadtsa:gadtsa, gadtsat:gadtsav)
sj:tj (mánásj:mánátja)	tj:tj (mánátj:mánátja)
sj:ttj (oanegasj:oanegattja, gábmagasj:gábmagattja)	tj:tj (ånegatj:ånegatja, gábmagatj:gábmagatja)

Serie 6

Serien utgår dels från ord i lulesamiskan som står i grad I och inte har stadväxling medan motsvarande ord i pitesamiska står i grad II och växlar till I och dels lulesamiska ord med dubbelteckning av stamkonsonanterna *b*, *d* eller *g*. Dessa ord växlar från grad III till grad II vilket i lulesamiskan uttrycks genom byte av stamkonsonant till *p*, *t* respektive *k*. Motsvarande ord i pitesamiskan har ingen konsonantväxling så *bb* växlar till *bb* osv. Stadväxling sker dock vilket hörs och syns genom vokalväxlingen t.ex. *muaddá:muoddá*.

Lulesamiska	Pitesamiska
bb:pp (oabbá:oappá)	bb:bb (åbbá:åbbá)
dd:tt (muoddá:muottá, luodda:luotta, gåddet:gáttáv)	dd:dd (muaddá:muoddá, luadda:luodda, gåddet:gáddáv)
d:d (oadet:oadáv, gidá:gidá)	dd:d, rr:r (åddet:ádav alt. årret:årav, gidda:gida alt. girra:gira alt. gidđa:gida)
gg:kk (rágge:råkke)	gg:gg (rágge:rágge)

Serie 7

Serien utgår från lulesamiska ord med stadieväxling som växlar från grad III till grad II genom att stamkonsonantkombinationen *-kt* och *-ks* växlar till *-vt* och *-vs* medan dessa ord i pitesamiskan växlar *kkt:kt* och *kks:ks* etc.

Lulesamiska	Pitesamiska
ks:vs (uksa:uvsa)	kks:ks (ukksa:uksa)
ks:vs (fiksa:fivsa)	vvs:vs (fävvse:fievse)
ksj:ksj (áksjo:áksjo)	kksj:ksj(ákksjo:áksjo)
kt:vt (luokta:luovta)	kkt:kt (luakkta:luokta)
ktj:vtj (tjiekttjat:tjievttjav)	kktj:ktj (tjákkttjat:tjiekttjav)

Bild 5: Det pitesamiska fjällhemmanet Áhkábáákte var bebott året runt fram till 1990- tal. Foto: Ann-Charlotte Sjaggo.

Kap. 3 Verb

Ordklassen verb anger en handling t.ex. springa, äta, tycka. I infinitiv slutar alla verb på -t, t. ex. *lâhkât* 'att läsa'. Verben delas in i jämnstaviga, uddastaviga och kontrakta typer. De böjs i person (singularis, dualis och pluralis), tempus (presens, preteritum, perfekt, pluskvamperfekt, futurum) och modus (modus uttrycker situationens relation till verkligheten). De modus som finns är indikativ (=berättande i presens), konditionalis, potentialis och imperativ.

Presens är en berättande form i nutid t.ex. *mân lågåv* 'jag läser'.

Preteritum är en berättande form i dåtid t.ex. *mân luhkiv* 'jag läste'.

Imperativ är en uppmaningsform till en, två eller fler än två personer t.ex. (till en person) *lågâ!* 'läs!'.

Perfekt particip är en form som används tillsammans med hjälpverbet *lä* 'är' för att tala om att något har hänt (perfekt) eller att något hade hänt (pluskvamperfekt) t.ex. *mân läv lâhkâm* 'jag har läst', *mân lidjiv lâhkâm* 'jag hade läst'.

Negeringsformen är en form som används tillsammans med negerings verbet för att säga att något inte sker eller inte skedde t.ex. *mân iv* (negerings verbet) *lågâ* (negeringsformen) 'jag läser inte', *mân idtjiv lågå* 'jag läste inte'.

Gerundium I eller tillståndsformen är en form som används för att tala om att något är eller var pågående t.ex. *mân läv lâhkâmin* 'jag håller på att läsa', *mân lidjiv lâhkâmin* 'jag höll på att läsa'.

Gerundium II eller samtidighetsformen är en form som används för att tala om att något sker samtidigt som något annat t.ex. *mân burriv lågådijn* 'jag åt medan jag läste'.

Supinum är en form som uttrycker ... för att ... t.ex. *mân budiv lâhkâtjit* 'jag kom för att läsa'.

Presens particip eller handlarnomen är en nomenkonstruktion av ett verb, det anger den som utför en handling t.ex. *lâhkke* 'läsare', *gual'lar* 'fiskare' alt. *barrgaj* 'arbetare'. Presens participen står i grad III.

Verbalsubstantiv eller handlingsnomen är en nomenkonstruktion av ett verb som anger skeendet. På svenska har den ofta ändelsen -ande eller -ing t.ex. *låhkåm* 'läsandet/läsningen'.

Aktio elativ är verbalsubstantivet i elativform och anger att man slutat med det som uttryckts t.ex. *låhkåmist* 'läsandet'.

Verbgenitiv är en form som uttrycker på vilket sätt en handling sker i anknytning till en annan handling. Den kan ofta översättas med ... genom att ... t.ex. *mån buhtiv viega* 'jag kom springande'.

Potentialis uttrycker en möjlig eller förmodad handling t.ex. *mån lågátjav* 'jag läser nog/jag torde läsa'.

Futurum beskriver framtid och bildas i pitesamiska genom verbet *gallgat* i presens samt infinitiv av det aktuella verbet t.ex. *mån galgav låhkåt* 'jag ska läsa'.

Konditionalis uttrycker handlingen som villkorlig och motsvaras i svenska av 'skulle'. I lulesamiskan används ordstammen *lulu-* till vilken personändelser i preteritum läggs t.ex. *mån luluv bårått* 'jag skulle äta'. I pitesamiskan används verbet *gallgat* i preteritum ex. *mån gillgav bårått* 'jag skulle äta. Till konditionalisverbet *gallgat* fogas infinitivformen av aktuellt verb.

Jämnstaviga verb

Jämnstaviga verb består av två, fyra eller sex stavelser. De flesta jämnstaviga verb har stadiesväxling. Vissa stamkonsonanttyper saknar dock växling, se redovisning ovan om stadiesväxling. I infinitiv står ordstammen i starkstadium, och under böjningen uppträder ordet både i stark- och svagstadium, vilket framgår av böjningsmönstret. Jämnstaviga verb delas här in i fem stamtyper beroende på andra stavelsens vokal, den s.k. stamvokalen.

a-stammar med kort vokal i första stavelsen**gullat (ll:l) ´att höra´**

Exempel på verb med identisk böjning; *gallgat (llg:lg)*, *dahkat (hk:g) sihtat (ht:d)*, *sjaddat (dd:dd)*, *ballat (ll:l)*, *dagadallat (ll:l)*, *naddat (dd:dd)*, *-dahtjat (htj:tj)*, *máráduvvat (vv:v)*, *juhkat (hk:g)*, *tjajbmat (bm:m)*, *barrgat (rrg:rg)*

	Lulesamiska	Pitesamiska
Infinitiv	gullat	gullat
Presens		
mån	guláv	gulav
dån	gulá	gula
sån	gullá	gullá
måj	gullin	gullin
dåj	gullabihtte	gullabehtin, gullabähtten
såj	gullaba	gullaba
mija, mij	gullap	gullap
dija, dij	gullabihttit	gullabihtit, gullabehtit
sija, sij	gulli	gulli
Preteritum		
mån	gulliv	gulliv
dån	gulli	gulli
sån	guláj	gulaj
måj	gulájma	gulajmen
dåj	gulájda	gulajden
såj	gulájga	gulajga
mija, mij	gulájma	gulajme
dija, dij	gulájda	gulajde
sija, sij	gullin	gullin
Imperativ		
dån	gulá	gula
dåj	gulle	gullen
dij	gullit	gullit
Perf.particip	gullam	gullam
Negeringsform	gulá	gula

(Fortsättning av tabellen på nästa sida)

(Fortsättning av tabell från föregående sida)

Gerundium I	gullamin	gullamin
Gerundium II	guládijn	guladin
Supinum ´för att´	gulátjit	gulatjit
Presens particip	gul´le	gul´le
Verbalsubstantiv	gullam	gullam
Aktio elativ	gullamis	gullamist
Verbgenitiv	gulá	gula
Potentialis		
mån	gulátjav	gulatjav
dån	gulátja	gulatja
sån	gulásj	gulatj
måj	gulátjin	gulatjin
dåj	gulátjihppe	gulatjehpen, gulatjähppen
såj	gulátjibá	gulatjiebá
mija, mij	gulátjip	gulatjip
dija, dij	gulátjihpit	gulatjihpit
sija, sij	gulátji	gulatji
Negeringsformen av potentialis	gulátja	gulatja

a-stammar med lång vokal eller diftong i första stavelsen

sávvat (vv:v) ´att önska´

Exempel på verb som har identisk böjning; *viehkat* (hk:g), *slábmát* (bm:m), *fierrat* (rr:r), *lierrat* (rr:r), *tjágnat* (gn:n)

	Lulesamiska	Pitesamiska
Infinitiv	sávvat	sávvat
Presens		
mån	sávvav	sávvav
dån	sáva	sáva
sån	sávvá	sávvá

(Fortsättning av tabellen på nästa sida)

(Fortsättning av tabell från föregående sida)

måj	sávvin	sávvin
dåj	sávvihtte	sávvehtin, sávvehtten
såj	sávva	sávva
mija, mij	sávva	sávva
dija, dij	sávvihtit	sávvihtit, sávvehtit
sija, sij	sávvi	sávvi
Preteritum		
mån	sávvi	sávvi
dån	sávvi	sávvi
sån	sávva	sávva
måj	sávva	sávva
dåj	sávva	sávva
såj	sávva	sávva
mija, mij	sávva	sávva
dija, dij	sávva	sávva
sija, sij	sávvi	sávvi
Imperativ		
dån	sávva	sávva
dåj	sávva	sávva
dij	sávvi	sávvi
Perf.particip	sávva	sávva
Negeringsform	sávva	sávva
Gerundium I	sávva	sávva
Gerundium II	sávva	sávva
Supinum	sávva	sávva
Presens particip	sáv've	sáv've
Verbalsubstantiv	sávva	sávva
Aktio elativ	sávva	sávva
Verbgentiv	sávva	sávva
Potentialis		
mån	sávva	sávva
dån	sávva	sávva
sån	sávva	sávva

(Fortsättning av tabellen på nästa sida)

(Fortsättning av tabell från föregående sida)

måj	sávatjin	sávatjin
dåj	sávatjihppe	sávatjehpen, sávatjähppen
såj	sávatjibá	sávatjiebá
mija, mij	sávatjip	sávatjip
dija, dij	sávatjihpit	sávatjihpit
sija, sij	sávatji	sávatji
Negeringsformen av potentialis	sávatja	sávatja

e- stammar

báhtet (ht:d) ´att komma´

I böjningsmönstret för e- stammar finns i presens 1:a, 2:a och 3:e person två varianter i pitesamiskan. Vissa talare har i dessa fall stamvokalförlängning (förlängning av vokalen i andra stavelsen i jämnstaviga verb). Stamvokalen växlar då från -e till -á medan andra talare har växlingen -e till -a.

Exempel på verb med identisk böjning; *adnet (dn:n)*, *báhtset (hts:ts)*, *vuájdnet (jdn:jn)*, *vádtset (dts:dts)*, *gállet (ll:l)*, *válldet (lld:ld)*, *bállet (ll:l)*, *jáhkket (hkk:hk)*, *gåddet (dd:dd)*, *tjágget (gg:gg)*, *giesset (ss:s)*

	Lulesamiska	Pitesamiska
Infinitiv	boahdet	báhtet
Presens		
mån	boadáv*	bådav, bådáv
dån	boadá	báda, bådá
sån	boahotá	báhta, bådta
måj	báhtin	buhtin
dåj	boahtebihtte	báhtebehtin, báhtebehtten
såj	boahteba	báhtebeba

(Fortsättning av tabellen på nästa sida)

(Fortsättning av tabell från föregående sida)

mija, mij	boahtep	båhtep
dija, dij	boahtebihtit	båhtebihtit, båhtebehtit
sija, sij	båhti	buhti
Preteritum		
mån	båhtiv	buhtiv
dån	båhti	buhti
sån	bådij	budij
måj	bådijma	budijmen
dåj	bådijda	budijden
såj	bådijga	budijga
mija, mij	bådijma	budijme
dija, dij	bådijda	budijde
sija, sij	båhtin	buhtin
Imperativ		
dån	boade	både
dåj	boahte	båhten
dij	båhtit	buhtit
Perf.particip	boahtám	båhtám
Negeringsform	boade	både
Gerundium I	boahtemin	båhtemin
Gerundium II	boadedijn	bådedin
Supinum	boadátjit	bådátjit
Presens particip	boahtte	båhtte alt. form jáhtej
Verbalsubstantiv	boahtem	båhtem
Aktio elativ	boahtámis	båhtámist
Verbgenitiv	boade	både
Potentialis		
mån	båditjav	buditjav
dån	båditja	buditja
sån	bådisj	buditj
måj	båditjin	buditjin
dåj	båditjihppe	buditjehpen, buditjähppen
såj	båditjibá	buditjebá

(Fortsättning av tabellen på nästa sida)

(Fortsättning av tabell från föregående sida)

mija, mij	båditjip	buditjip
dija, dij	båditjihpit	buditjihpit
sija, sij	båditji	buditji
Negeringsformen av potentialis	båditja	buditja

*enligt lulesamiska omljudsregler så växlar *oa* till *å* framför kort vokal (*a, u, i*) i andra stavelsen, såvida ordet står i grad I eller grad II

o-stammar

gårröt (rr:r) 'att sy'

Exempel på verb med identisk böjning; *tjuadtjot* (dtj:dtj), *viessot* (ss:s), *årrot* (rr:r), *ådtjot* (dtj:dtj), *guohtot* (ht:d), *såggot* (gg:gg), *gilljot* (llj:l), *tjuarrvot~tjuärrvot* (rrv:rv)

	Lulesamiska	Pitesamiska
Infinitiv	goarrot*	gårröt
Presens		
mån	goarov	gårov
dån	goaro	gåro
sån	gårru	gurru
måj	gårrun	gurrun
dåj	goarrobihtte	gårobehtin, gårobehtten
såj	goarropa	gåroba
mija, mij	goarrop	gårop
dija, dij	goarrobihttit	gårobihttit, gårobehttit
sija, sij	gårru	gurru
Preteritum		
mån	gårruv	gurruv
dån	gårru	gurru
sån	goaroj	gåroj
måj	goarojma	gårojmen
dåj	goarojda	gårojden
såj	goarojga	gårojga

(Fortsättning av tabellen på nästa sida)

(Fortsättning av tabell från föregående sida)

mija, mij	goarojma	gårojme
dija, dij	goarojda	gårojde
sija, sij	gårrun	gurrun
Imperativ		
dån	goaro	gåro
dåj	goarro	gårron
dij	gårrut	gurrut
Perf.particip	gårrum	gurrum
Negeringsform	goaro	gåro
Gerundium I	goarromin	gårromin
Gerundium II	goarodijn	gårodin
Supinum	goarotjit~gårutjit	gårotjit~gurutjit
Presens particip	goar´ro	gå´ro
Verbalsubstantiv	goarrom	gårrrom
Aktio elativ	goarromis	gårrromist
Verbgenitiv	goaro	gåro
Potentialis		
mån	goarotjav	gårotjav
dån	goarotja	gårotja
sån	goarosj	gårotj
måj	goarotjin	gårotjin,
dåj	goarotjihppe	gårotjehpen, gårotjähppen
såj	goarotjibá	gårotjiebá
mija, mij	goarotjip	gårotjip
dija, dij	goarotjihpit	gårotjihpit
sija, sij	goarotji	gårotji
Negeringsformen av potentialis	goarotja	gårotja

*enligt lulesamiska omljudsregler så växlar oa till å framför kort vokal (a, u, i) i andra stavelsen, såvida ordet står i grad I eller grad II

å-stammar

bárrát (rr:r) 'att äta'

Exempelverb som böjs likadant; járrát (rr:r), hállát (ll:l), láhkát (hk:g)

	Lulesamiska	Pitesamiska
Infinitiv	bárrát	bárrát
Presens		
mån	báráv	báráv
dån	bárá	bárá
sån	bárrá	bárrá~bárrá
måj	bárrin	burrin
dåj	bárrábihtte	bárrábehtin, bárrábáhtten
såj	bárrába	bárrába
mija, mij	bárráp	bárráp
dija, dij	bárrábihtit	bárrábihtit, bárrábehtit
sija, sij	bárrí	burri
Preteritum		
mån	bárriv	burriv
dån	bárrí	burri
sån	bárráj	bárráj
måj	bárrájma	bárrájmen
dåj	bárrájda	bárrájden
såj	bárrájga	bárrájga
mija, mij	bárrájma	bárrájme
dija, dij	bárrájda	bárrájde
sija, sij	bárrin	burrin
Imperativ		
dån	bárá	bárá
dåj	bárre	bárren
dij	bárrit	burrit
Perf.particip	bárrám	bárrám
Negeringsform	bárá	bárá
Gerundium I	bárrámin	bárrámin
Gerundium II	bárrádin	bárrádin
Supinum	bárrátjit	bárrátjit

(Fortsättning av tabellen på nästa sida)

(Fortsättning av tabell från föregående sida)

Presensparticip	bår´re	bår´re
Verbalsubstantiv	bårråm	bårråm
Aktio elativ	bårråmis	bårråmist
Verbgenitiv	bårå	bårå
Potentialis		
mån	båratjav	båratjav
dån	båratja	båratja
sån	båråsj	båratj
måj	båratjin	båratjin
dåj	båratjihppe	båratjehpen, bårråtjähppen
såj	båratjibá	båratjebá
mija, mij	båratjip	båratjip
dija, dij	båratjihpit	båratjihpit
sija, sij	båratji	båratji
Negeringsformen av potentialis	båratja	båratja

Bild 6: Språkforskare Eliel Lagercrantz dokumenterade pitesamiska och gav 1926 ut boken "Sprachlehre des Westlappischen - nach der Mundart von Arjeplog, här en bild från när han gjorde inspelning med språkbäraren Jonas Larson Leuron från Beiarn.

Uddastaviga verb

Uddastaviga verb är trestaviga i infinitivformen och i böjningsformen. Böjningsstammen är infinitivformen med borttagande av *-it*. Uddastaviga verb har ingen stadiesväxling. Alla uddastaviga verb har en infinitivform som slutar på *-it*.

málestit ´att koka, att laga´

Andra exempel på verb som böjs enligt samma mönster; *giehtjastit, gielestit, adnalit, báhtarit, dárbahit, árrvedit, smirrjodit, ginugit*

	Lulesamiska	Pitesamiska
Infinitiv	málestit	málestit
Presens		
mån	málestav	málestav
dån	málesta	málesta
sån	máles	málest, málesta
måj	málestin	málestin
dåj	málestihppe	málestiehpen, málestähppen
såj	málestibá	málestiebá
mija, mij	málestip	málestip
dija, dij	málestihpit	málestihpit
sija, sij	málesti	málesti
Preteritum		
mån	málestiv	málestiv
dån	málesti	málesti
sån	málestij	málestij
måj	málestijma	málestijmen
dåj	málestijda	málestijden
såj	málestijga	málestijga
mija, mij	málestijma	málestijme
dija, dij	málestijda	málestijde
sija, sij	málestin	málestin

(Fortsättning av tabellen på nästa sida)

(Fortsättning av tabell från föregående sida)

Imperativ		
dån	málesta	máleste
dåj	málestihtte	málestehtin
dij	málestit	málestihtit
Perf.particip	málestam	málestam
Negeringsform	málesta	málesta
Gerundium I	málestime	málestame
Gerundium II	málestattijn	málestittijn
Supinum	málestittjat	málestittjat
Presensparticip	málestiddje	málestäddje
Verbalsubstantiv	málestibme	málestibme
Aktio elativ	málestimes	málestamest
Verbgenitiv	málesta	málesta
Potentialis		
mån	málestittjav	málestittjav
dån	málestittja	málestittja
sån	málestisj	málestitj
måj	málestittjin	málestittjin
dåj	málestittjabihtte	málestittjabehtin, málestittjabähtten
såj	málestittjaba	málestittjaba
mija, mij	málestittjap	málestittjap
dija, dij	málestittjabihtit	málestittjabihtit
sija, sij	málestittji	málestittji
Negeringsformen av potentialis	málestittja	málestittja

Kontrakta verb

Kontrakta verb står i grad III (extra starkt stadium) och saknar stadväxling. Infinitiverna slutar på *-it-*, *-ut-* och *-át-* och stamvokalerna ändras inte vid böjning.

Passiva verb utmärks av att de är bildade av ett jämnstavigt verb i svagstadium och med ändelsen *duvvut*, t.ex. *tjállet>tjáleduvvuj* 'att läsa>den lästes', *vuohhtjet>vuotjeduvvuj* 'att skjuta>den sköts'. Dessa verb böjs som kontrakta stammar.

tjerrut 'att gråta'

Exempel på verb som böjs likadant; *jåhtttát* ((saL) jáhtttát), *merrkit* ((saL) mierkkít), *stivvrit*, *svärrut* ((saL) svárrut), *mujjtát*, *vádttsát*, *gullut*, *räjdnit* ((saL) rájnnit), *suhppit* ((saL) suohppit), *gul'lit* ((saL) guol'lit), *dul'lit* ((saL) dál'lit), *aneduvvut* (saL) aneduvvat

	Lulesamiska	Pitesamiska
Infinitiv	tjierrut	tjerrut
Presens		
mån	tjierruv	tjerruv
dån	tjierru	tjerru
sån	tjierru	tjerru
måj	tjierrujin	tjerrujin
dåj	tjierrubihtte	tjerrubehtin, tjerrubähtten
såj	tjierruba	tjerruba
mija, mij	tjierrup	tjerrup
dija, dij	tjierrubihtit	tjerrubihtit
sija, sij	tjierruji	tjerruji
Preteritum		
mån	tjierrujiv	tjerrujiv
dån	tjierruji	tjerruji
sån	tjierruj	tjerruj
måj	tjierrujma	tjerrujmen
dåj	tjierrujda	tjerrujden
såj	tjierrujga	tjerrujga
mija, mij	tjierrujma	tjerrujme
dija, dij	tjierrujda	tjerrujde
sija, sij	tjierrujin	tjerrujin
Imperativ		
dån	tjierru	tjerru
dåj	tjierrubihtte	tjerrubähtten, tjerrujehtin
dij	tjierrujit	tjerrujit
Perf.particip	tjierrum	tjerrum
Negeringsform	tjierru	tjerru

(Fortsättning av tabellen på nästa sida)

(Fortsättning av tabell från föregående sida)

Gerundium I	tjierrumin	tjerrumin
Gerundium II	tjierrudijn	tjerrudin
Supinum	tjierrutjit	tjerrutjit
Presens particip	tjierrujiddje, guollár	tjerrujäddje, guällár
Verbalsubstantiv	tjierrum	tjerrum
Aktio elativ	tjierrumis	tjerrumist
Verbgenitiv	tjierru	tjerru
Potentialis		
mån	tjierrutjav	tjerrutjav
dån	tjierrutja	tjerrutja
sån	tjierrusj	tjerrutj
måj	tjierrutjin	tjerrutjin
dåj	tjierrutjihppe	tjerrutjehpen, tjerrutjähppen
såj	tjierrutjibá	tjerrutjiebá
mija, mij	tjierrutjip	tjerrutjip
dija, dij	tjierrutjihpit	tjerrutjihpit
sija, sij	tjierrutji	tjerrutji
Negeringsformen av potentialis	tjierrutja	tjerrutja

Hjälperbet årrot/liehket

Hjälperbet *årrot/liehket* 'vara, är' används i många situationer, ofta som del i sammansatta verbformer t.ex. perfekt particip; *mån läv båråm* 'jag har ätit'. *Liehket* anses vara den ursprungliga infinitivformen av hjälperbet.

årrot/liehket	Lulesamiska	Pitesamiska
Presens		
mån	lav	liv~läv
dån	la	li~lä
sån	la	li~lä

(Fortsättning av tabellen på nästa sida)

Pitesamisk grammatikk

(Fortsättning av tabell från föregående sida)

måj	lin	len~lin
dåj	lihpe	lihpen~lähppen
såj	libá	lieba~liebá
mija, mij	lip	lep~läp~lip
dija, dij	lihpit	lehpit~lihpit
sija, sij	li	lä
Preteritum		
mån	lidjiv	lijjiv~lidjiv
dån	lidji	lijji~lidji
sån	lij	lij
måj	lijma	lijmen~liejme
dåj	lijda	lijden~liejde
såj	lijga	lijga~liejga
mija, mij	lijma	lijme~liejme
dija, dij	lijda	lijde~liejde
sija, sij	lidjin	lijjin~lin~lidjin
Perfekt particip		
	årrom	urrum
Negeringsformen i presens/preteritum		
	la/lim	lä/lam
Potentialis		
mån	littjav	lidtjav
dån	littja	lidtja
sån	lisj	litj
måj	littjin	lidtjin
dåj	littjabihtte	lidtjabehtin, lidtjabähtten
såj	littjaba	lidtjaba
mija, mij	littjap	lidtjap
dija, dij	littjabihtit	lidtjabihtit
sija, sij	littji	lidtji
Negeringsformen av potentialis		
	littja	lidtja

Hjälperbet i början av en mening

Hjälperbet har delvis andra former när det används i början av en mening t.ex. i frågor och vid svar på frågor t.ex. Fråga: *Lehpit gus dij tjállam?* 'Har ni skrivit?', Svar: *Lep* 'Ja, det har vi.', Fråga: *Le gus sij båhtam?* 'Har de kommit?', Svar: *Le* 'Ja, det har dom'.

Person	Lulesamiska	Pitesamiska
mån	lev	lev
dån	le	le
sån	le	le
måj	len	len
dåj	lähppe	lähppen
såj	läbá	lieba~liebá
mija, mij	lep	lep
dija, dij	lehpit	lehpit
sija, sij	le	le

Negering i pitesamiska

Nekande satser (att uttrycka inte) i samiska består av negeringsverb och negeringsform. Negeringsverbet böjs i person i presens och preteritum. Efter negeringsverbet kommer negeringsformen som är oböjlig, se tabell för respektive typ av verb. T.ex. *Mån iv* (negeringsverb i presens) *lågå* (negeringsform av låhkåt) 'jag läser inte', *mån idtjiv lågå* 'jag läste inte'. Nekande uppmaning sker i presens och man använder negeringsverbet i imperativform i singularis, dualis eller pluralis t.ex. *iele lågå* 'läs inte! (till en person).

Negeringsverbet

Person	Lulesamiska	Pitesamiska
Presens		
mån	iv	iv
dån	i	i
sån	ij	ij
måj	en	en
dåj	ähppe	iehpen, ähppen
såj	äbá	ieba~iebá
mija, mij	ep	ep, iehpe
dija, dij	ehpit	ehpit
sija, sij	e	e
Preteritum		
mån	ittjiv	idtjiv
dån	ittji	idtji
sån	ittjij	idtjij
måj	ejma	iejme~idtjijmen
dåj	ejda	iejde~idtjijden
såj	ejga	iejga~idtjijga
mija, mij	ejma	iejme~idtjijme
dija, dij	ejda	iejde~idtjijde
sija, sij	ettjin	idtjin
Imperativ		
dån	ale	iele
dåj	al'le	iellen
dij	allit	ellit

Negering av hjälpverbet

Nekande satser i presens med hjälpverb följer principen för negering dvs. negeringsverb (*iv...*) plus negeringsform (*lä*) t.ex. (*saP*) *dån i lä låhkåmin* 'du håller inte på att läsa', *sij äl'lä* 'de är inte'. I tredje person pluralis i presens och preteritum får dock negeringsverbet en avvikande form som redovisas i tabellen nedan. En skillnad är att när man uttrycker nekande satser i preteritum med hjälpverbet så uppträder negeringsverbet i presens i 1:a,

2:a och 3:e person singularis medan det i dualis och pluralis uppträder i preteritum. I preteritum följer sen negeringsformen av hjälpverbet i preteritum (*lam*) t.ex. *mån iv lam låhkåm* 'jag hade inte läst', *mij iejme lam dåben* 'vi var inte i huset'.

	Lulesamiska	Pitesamiska	Lulesamiska	Pitesamiska
	<i>presens</i>	<i>presens</i>	<i>preteritum</i>	<i>preteritum</i>
mån	iv la~iv le	iv lä	iv lim	iv lam
dån	i'la~i'le	i lä	i' lim	i lam
sån	ij la~ij le	ij lä	ij lim	ij lam
måj	en la~en le	en lä	ejma lim	iejme lam
dåj	ähppe la	iehpen lä	ejda lim	iejde lam
såj	äbá la	iebá lä	ejga lim	iejga lam
mija, mij	ep la	ep~iehpe lä	ejma lim	iejme lam
dija, dij	ehpit la	ehpit lä	ejda lim	iejde lam
sija, sij	äl'la	äl'lä	äl'lim	äl'lam

Kap. 4 Nomen

Substantiv, adjektiv, pronomen och räkneord tillhör ordklassen nomen. De böjs i numerus (singularis, pluralis) och i kasus.

Kasusböjning av nomen

På svenska/norska uttrycks riktning och befintlighet med prepositioner, t.ex. **till** bilen, **i** bilen, **från** bilen. I samiska uttrycks befintlighet och riktning istället ofta med kasusböjning. Pitesamiska har nio kasus uppdelade i grammatiska kasus, lokalkasus och andra kasus. Grammatiska kasus är; nominativ (grundform), ackusativ (direkt objekt) och genitiv (äganform). Lokalkasus är; illativ (rörelse till, mot), inesiv (i, inuti), elativ (rörelse från, av), komitativ (med). Andra kasus är; essiv (motsvaras av **såsom** på svenska) och abessiv (motsvaras av **utan** på svenska).

Alla nomen (substantiv, adjektiv, pronomen och räkneord) böjs i kasus. Det finns jämnstaviga, uddastaviga och kontrakta nomen. Ändelserna är delvis olika för jämnstaviga, uddastaviga och kontrakta nomen. Vid böjning av de olika typerna av nomen sker förutom pålägg av kasusändelse ofta konsonantförändringar (vid stadväxling) och vokalförändringar på grund av omljud (enligt omljudstabell), stamvokalväxling och vokalharmoni.

Kasusböjning av jämnstaviga substantiv

Jämnstaviga substantiv är vokalstammar, d.v.s. de slutar på vokal t.ex. *näjжда:nejда*. De är tvåstaviga, fyrstaviga eller sexstaviga. En del fyrstaviga ord har förkortats så att de i nominativ är trestaviga och slutar på konsonant t.ex. *mujjtolis:mujjtolas-* (ursprungligen *mujjtolassa* som växlar *ss:s*), *urudis:urudas-*, *gånågis:gånågas-*, *mánnodak:mánnodag-* (ursprungligen *mánnodahka* som växlar *hk:g*). Vanligen har dessa nominativslut på *-is* eller *-dak*. Jämnstaviga substantiv med stadväxling skiftar från starkstadium till svagstadium, de växlar då från grad III till grad II eller från grad II till grad I. Uddastaviga nomen blir

fyrstaviga d.v.s. jämnstaviga vid tillägg av avledningsändelse bl.a. diminutiver t.ex. *gintala*>*gintalatj*>*gintalatja*, *biednaga*>*biednagatj*>*biednagatja*. Jämnstaviga diminutiv böjs i kasus som en jämnstavig a-stam men utan stadiesväxling t.ex. *gintalatj* (nominativ singularis), *gintalatjaj* (illativ singularis), *gintalatjan* (inesiv singularis). Vid kasusböjning av jämnstaviga nomen skiftar vokalerna enligt reglerna i omljudstabellen.

Böjningsändelser för jämnstaviga och kontrakta nomen

Kasus	Lulesamiska	Pitesamiska	Lulesamiska	Pitesamiska
	<i>singularis</i>	<i>singularis</i>	<i>pluralis</i>	<i>pluralis</i>
nominativ	-	-	-	-
genitiv	-	-	-j	-j
ackusativ	-v	-v	-jt	-jt
inesiv	-n	-n	-jn	-jn
elativ	-s	-st~-s	-js	-jst~-js
komitativ	-jn	-jn	-j	-j (gujn, gum)*
illativ	-j	-j	-jda	-jda
essiv	-n	-n		
abessiv	-dak	-dak~-dahka		

*gujn eller *gum* är ändelser med hög ålder som i princip fallit bort i modernt språk men som lever kvar bland vissa äldre talare i pitesamiska områden

Typ 1: Jämnstaviga a-stammar

muorra (rr:r) 'ved, träd'

Kasus	Lulesamiska	Pitesamiska	Lulesamiska	Pitesamiska
	<i>singularis</i>	<i>singularis</i>	<i>pluralis</i>	<i>pluralis</i>
nominativ	muorra	muorra	muora	muora
genitiv	muora	muora	muoraj	muoraj
ackusativ	muorav	muorav	muorajt	muorajt
inesiv	muoran	muoran	muorajn	muorajn
elativ	muoras	muorast~muoras	muorajs	muorajst~muorajs

(Fortsättning av tabellen på nästa sida)

(Fortsättning av tabell från föregående sida)

komitativ	muorajn	muorajn	muoraj	muoraj
illativ	muorra	muorra	muorajda	muorajda
essiv	muorran	muorran		
abessiv	muoradak	muoradak		

Typ 2: Jämnstaviga å-stammar

dállå (ll:l) 'eld'

Kasus	Lulesamiska	Pitesamiska	Lulesamiska	Pitesamiska
	<i>singularis</i>	<i>singularis</i>	<i>pluralis</i>	<i>pluralis</i>
nominativ	dállå	dállå	dålå	dålå
genitiv	dålå	dålå	dålåj	dålåj
ackusativ	dålåv	dålåv	dålåjt	dålåjt
inesiv	dålån	dålån	dålåjn	dålåjn
elativ	dålås	dålåst~dålås	dålåjs	dålåjst~dålåjs
komitativ	dålåjn	dålåjn	dålåj	dålåj
illativ	dállåj	dállåj	dålåjda	dålåjda
essiv	dállån	dállån		
abessiv	dålådak	dålådak		

Typ 3: Jämnstaviga e-stammar

juállge (llg:lg), (saL) juolgge (lgg:lg) 'ben, fot'

Kasus	Lulesamiska	Pitesamiska	Lulesamiska	Pitesamiska
	<i>singularis</i>	<i>singularis</i>	<i>pluralis</i>	<i>pluralis</i>
nominativ	juolgge	juállge	juolge	juolge
genitiv	juolge	juolge	juolgij	juolgij
ackusativ	juolgev	juolgev	juolgijt	juolgijt
inesiv	juolgen	juolgen	juolgijn	juolgijn
elativ	juolges	juolgest~juolges	juolgijs	juolgijst~juolgijs
komitativ	juolgijn	juolgijn	juolgijn	juolgijn
illativ	juolggáj	juallgáj~juallgáj	juolgijda	juolgijda
essiv	juolggen	juállgen		
abessiv	juolgedak	juolgedak		

Typ 4: Jämnstaviga o-stammar**iello (ll:l), (saL) äлло (ll:l) 'renhjord'**

Kasus	Lulesamiska	Pitesamiska	Lulesamiska	Pitesamiska
	<i>singularis</i>	<i>singularis</i>	<i>pluralis</i>	<i>pluralis</i>
nominativ	ällo*	iello	älo	ielo
genitiv	älo	ielo	äloj	ieloj
ackusativ	älov	ielov	älojt	ielojt
inesiv	älon	ielon	älojn	ielojn
elativ	älos	ielost~ielos	älojs	ielojst~ielojs
komitativ	elujn	elujn	äloj	ieloj
illativ	elluj	elluj	älojda	ielojda
essiv	ällon	iellon		
abessiv	älodak	ielodak		

*lulesamiska omljudsregler innebär att ie/ä -ljud i tryckstark stavelse blir ä framför o i trycksvag stavelse och e framför u i trycksvag stavelse om ordet står i grad I eller II

Typ 5: Jämnstaviga i-stammar**bunndi (nnd:nd), (saL) boanndi (nnd:nd) 'husbonde'**

Kasus	Lulesamiska	Pitesamiska	Lulesamiska	Pitesamiska
	<i>singularis</i>	<i>singularis</i>	<i>pluralis</i>	<i>pluralis</i>
nominativ	boanndi*	bunndi	båndi	bundi
genitiv	båndi	bundi	båndij	bundij
ackusativ	båndiv	bundiv	båndijt	bundijt
inesiv	båndin	bundin	båndijn,	bundijn
elativ	båndis	bundist~bundis	båndijs	bundijst~bundijs
komitativ	båndijn	bundijn	båndijn	bundijn
illativ	boanndij	bunndij	båndijda	bundijda
essiv	boanndin	bunndin		
abessiv	båndidak	bundidak		

*lulesamiska omljudsregler innebär att oa i tryckstark stavelse växlar till å framför a, i och u i trycksvag stavelse om ordet står i grad I eller II

Kasusböjning av kontrakta substantiv

Kontrakta substantiv är jämnstaviga både i nominativ och i böjd form. Böjningsändelserna är desamma som för jämnstaviga substantiv. I pitesamiska växlar kontrakta nomen från grad I i nominativ till grad III i böjda former eller från II i nominativ till III i böjda former. Det finns också några kontrakta stammar som inte växlar utan de står i grad III även i nominativ samt kontrakta substantiv som slutar på *-es* i nominativ.

Typ 1: Kontrakta substantiv med stadiesväxling men utan vokalförändring

ålmáj:ålbmá (II:III), (saL) ålmáj:ålmå (II:III) 'man (manlig person)'

andra nomen med samma böjningsmönster är t.ex.; *gistá:gistá* 'handske'

Kasus	Lulesamiska	Pitesamiska	Lulesamiska	Pitesamiska
	<i>singularis</i>	<i>singularis</i>	<i>pluralis</i>	<i>pluralis</i>
nominativ	ålmáj*	ålmáj	ålmå	ålbmá
genitiv	ålmå	ålbmá	ålmåj	ålbmáj
ackusativ	ålmåv	ålbmáv	ålmåjt	ålbmájt
inesiv	ålmån	ålbmán	ålmåjn	ålbmájn
elativ	ålmås	ålbmást~ålbmás	ålmåjs	ålbmájst~ålbmájs
komitativ	ålmåjn	ålbmájn	ålmåj	ålbmáj
illativ	ålmåj	ålbmáj	ålmåjda	ålbmájda
essiv	ålmån	ålbmán		
abessiv	ålmådak	ålbmádak		

*fenomenet vokalharmoni i lulesamiska gör att kort *å* i första stavelsen färgar av sig på andra stavelsen så att *a* eller *á* skiftar till *å* i andra stavelsen.

Typ 2: Kontrakta substantiv med stadiesväxling och med vokalförändring**båtsoj/buhttsu* (I:III), (saL) båtsoj:buohttsu (I:III) ´ren´**

andra nomen med samma böjningsmönster t.ex.; *guoddoj:guddu, (II:III), (saL) guottoj:guoddu (II:III) ´kullfallen trädstam, låga´*

Kasus	Lulesamiska	Pitesamiska	Lulesamiska	Pitesamiska
	<i>singularis</i>	<i>singularis</i>	<i>pluralis</i>	<i>pluralis</i>
nominativ	boatsoj	båtsoj*	boahhtsu	buhttsu
genitiv	boahhtsu	buhttsu	boahhtsuj	buhttsuj
ackusativ	boahhtsuv	buhttsuv	boahhtsujt	buhttsujt
inesiv	boahhtsun	buhttsun	boahhtsujn	buhttsujn
elativ	boahhtsus	buhttsust~ buhttsus	boahhtsujs	buhttsujst~ buhttsujs
komitativ	boahhtsujn	buhttsujn	boahhtsuj	buhttsuj
illativ	boahhtsuj	buhttsuj	boahhtsujda	buhttsujda
essiv	boahhtsun	buhttsun		
abessiv		buhttsudak		

*-ts och -tj räknas som ett ljud och betraktas därför som grad I. Ordet växlar till -htts vilket då betraktas som grad III

Typ 3: Kontrakta nomen utan stadiesväxling i pitesamiska**(saP) eddnu:eddnu (III:III), (saL) änoj:äddnu (I:III) ´morbror´**

andra nomen som böjs lika t.ex.; *sullu (~suoloj~suolo* finns som alternativa nominativformer och ordet böjs då enligt typ 2): *sullu, (saL) suoloj:suollu*

Kasus	Lulesamiska	Pitesamiska	Lulesamiska	Pitesamiska
	<i>singularis</i>	<i>singularis</i>	<i>pluralis</i>	<i>pluralis</i>
nominativ	änoj	eddnu	äddnu	eddnu
genitiv	äddnu	eddnu	äddnu	eddnu
ackusativ	äddnuv	eddnuv	äddnujt	eddnujt
inesiv	äddnun	eddnun	äddnujn	eddnujn
elativ	äddnus	eddnuust~eddnuus	äddnujs	eddnujst~eddnujs

(Fortsättning av tabellen på nästa sida)

(Fortsättning av tabell från föregående sida)

komitativ	äddnujn	eddnujn	äddnuj	eddnuj
illativ	äddnuj	eddnuj	äddnujda	eddnujda
essiv	äddnun	eddnun		
abessiv		eddnudak		

Typ 4: Kontrakta nomen som slutar på -es

sarves:sarrvá (II:III)

andra nomen som böjs lika t.ex.; *sádnēs:sáddná*, *bálges:bállgá*, *vielmes:välbmá*, (saL)
vielmes:välmmá

Kasus	Lulesamiska	Pitesamiska	Lulesamiska	Pitesamiska
	<i>singularis</i>	<i>singularis</i>	<i>pluralis</i>	<i>pluralis</i>
nominativ	sarves	sarves	sarvvá	sarrvá
genitiv	sarvvá	sarrvá	sarvváj	sarrváj
ackusativ	sarvváv	sarrváv	sarvvájt	sarrvájt
inesiv	sarvván	sarrván	sarvvájñ	sarrvájñ
elativ	sarvvás	sarrvást~sarrvás	sarvvájs	sarrvájst~sárrvajs
komitativ	sarvvájñ	sarrvájñ	sarvváj	sarrváj
illativ	sarvváj	sarrváj	sarvvájda	sarrvájda
essiv	sarvván	sarrván		
abessiv		sarrvádak		

Kasusböjning av uddastaviga substantiv

Uddastaviga substantiv kan i pitesamiska delas in i fyra olika typer beroende på om de har stadväxling eller inte samt om de har vokalförändring eller inte. Gemensamt för alla typer är böjningsändelserna enligt nedan;

Kasus	Lulesamiska	Pitesamiska	Lulesamiska	Pitesamiska
	<i>singularis</i>	<i>singularis</i>	<i>pluralis</i>	<i>pluralis</i>
nominativ	-	-	-a	-a
genitiv	-a	-a	-ij	-ij
ackusativ	-av	-av	-ijt	-ijt
inesiv	-in	-in	-ijn	-ijn
elativ	-is	-ist~is	-ijs	-ijst~ijs
komitativ	-ijn	-ijn	-ij	-ij
illativ	-ij	-ij	-ijda	-ijda
essiv	-in	-in		
abessiv	-ahtá	-ahta		

Typ 1: Uddastaviga substantiv som inte har stadieväxling och vokalförändring

almatj:almatj-, (saL) almasj (ttj:tj):almatj ´människa´

andra nomen som böjs lika t.ex.: *gahper:gahper-*, *árran:árran-*, *tjehtjer:tjehtjer-*, *bednik:bednig-**, *däbmuk:däbmug-** ((saL) *dábmuk:dábmug-*), *tjierbmak:tjierbmag-**, *átjek:átjeg-**, *máddár:máddár-*, *njåmmel:njåmmel-* ((saL) *njoammel:njoammel-*) *gerun:gerun-* ((saL) *gierun:gierun-*), *iejgát:iejgád-** ((saL) *äjgát:äjgád-*), *vierált:vieráld-*, ((saL) *värált:väráld-*), *Skerutj:Skerutj-*, *iehkjet:iehkjed-*, *tjuorak:tjuorag-**, *dåktor:dåktor*, *iednam:iednam-* ((saL) *ednam:ednam-*)

Kasus	Lulesamiska	Pitesamiska	Lulesamiska	Pitesamiska
	<i>singularis</i>	<i>singularis</i>	<i>pluralis</i>	<i>pluralis</i>
nominativ	almasj	almatj	almatja	almatja
genitiv	almatja	almatja	almatjij	almatjij
ackusativ	almatjav	almatjav	almatjijt	almatjijt
inesiv	almatjin	almatjin	almatjijn	almatjijn
elativ	almatjis	almatjist~almatjis	almatjijs	almatjiijst~almatjijs
komitativ	almatjijn	almatjijn	almatjij	almatjij
illativ	almatjij	almatjij	almatjijda	almatjijda
essiv	almatjin	almatjin		
abessiv	almatjahtá	almatjahta		

*utljudskonsonanterna *k*, *t* och *p* ändras till *g*, *d* och *b* när böjningsändelsen läggs till.

Typ 2: Uddastaviga substantiv med stadieväxling och vokalförändring**ålol:ullul-, (saL) oaløj:állul- 'kåke'**

andra nomen som böjs lika t.ex.: *gielbar:gállbar-*, ((saL) *gielbar:gielbbar-*), *gierma:gärbmah-*, ((saL) *giermaj:gärrmah-*), *åhpes:åhppås-*, ((saL) *oahpes:oahppås-*), *gieles:gállás-*, *guobbar:guabbar~guäbbar-**, ((saL) *guoppar:guobbar-*), *suormas:suarbmas-*, ((saL) *suormas:suormmas-*), *tjiellár:tjäl 'lár-*

Kasus	Lulesamiska	Pitesamiska	Lulesamiska	Pitesamiska
	<i>singularis</i>	<i>singularis</i>	<i>pluralis</i>	<i>pluralis</i>
nominativ	oaløj	ålol	állula	ullula
genitiv	állula	ullula	állulij	ullulij
ackusativ	állulav	ullulav	állulijt	ullulijt
inesiv	állulin	ullulin	állulijn	ullulijn
elativ	állulis	ullulist~ullulis	állulijis	ullulijst~ullulijis
komitativ	állulijn	ullulijn	állulij	ullulij
illativ	állulij	ullulij	állulijda	ullulijda
essiv	állulin	ullulin		
abessiv		ullulahta		

*bb:bb är en inte synbar stadieväxling, den märks dock i uttalet och i form av vokalförändringen (omljud, se omljudstabell)

Typ 3: Uddastaviga substantiv med stadieväxling men utan vokalförändring**vanas:vadnas- 'båt'**

andra nomen som böjs lika t.ex.: *bieraj:bierrah-** ((saL) *beraj:berrah-*), *rebij:rehpih-** ((saL) *riebij:riehpih-*), *dimbar:dimmar-*, *sárjas:sárjas-* ((saL) *sárjas:sárjjas-*), *dálkas:dállkas-* ((saL) *dálkas:dálkkas-*), *ginij:gidnih-** ((saL) *ganij:gadnih-*), *suptsas:suptsas-*, *guober:guohper-*, *tjujgus:tjujggus-* ((saL) *tjuojgus:tjuojggus-*)

Kasus	Lulesamiska	Pitesamiska	Lulesamiska	Pitesamiska
	<i>singularis</i>	<i>singularis</i>	<i>pluralis</i>	<i>pluralis</i>
nominativ	vanas	vanas	vadnasa	vadnasa
genitiv	vadnasa	vadnasa	vadnasij	vadnasij
ackusativ	vadnasav	vadnasav	vadnasijt	vadnasijt

(Fortsättning av tabellen på nästa sida)

(Fortsättning av tabell från föregående sida)

inesiv	vadnasin	vadnasin	vadnasijn	vadnasijn
elativ	vadnasis	vadnasist~ vadnasis	vadnasijs	vadnasijist~ vadnasijs
komitativ	vadnasijn	vadnasijn	vadnasij	vadnasij
illativ	vadnasij	vadnasij	vadnasijda	vadnasijda
essiv	vadnasin	vadnasin		
abessiv		vadnasahta		

*slutkonsonanten ändras från j till h när böjningsändelse läggs till

Typ 4: Uddastaviga substantiv med stadiesväxling och vokalslut i nominativ**biena/biednag-, (saL) bena:bednag- 'hund'**

andra nomen som böjs lika t.ex.: *ája:ádjag-~ájjag-*, *gáma:gábmag-*, *muohta:muahttag-~muähttag-* ((saL) *muohta:muohttag-*), *tjála:tjállag-*

Kasus	Lulesamiska	Pitesamiska	Lulesamiska	Pitesamiska
	<i>singularis</i>	<i>singularis</i>	<i>pluralis</i>	<i>pluralis</i>
nominativ	bená	biena	bednaga	biednaga
genitiv	bednaga	biednaga	bednagij	biednagij
ackusativ	bednagav	biednagav	bednagijit	biednagijit
inesiv	bednagin	biednagin	bednagijn	biednagijn
elativ	bednagis	biednagist~ biednagis	bednagijs	biednagijist~ biednagijs
komitativ	bednagijn	biednagijn	bednagij	biednagij
illativ	bednagij	biednagij	bednagijda	biednagijda
essiv	bednagin	biednagin		
abessiv	bednagahtá	biednagahta		

Kap. 5 Pronomen

Pronomen tillhör ordklassen nomen och beteckningen *pro-* står för att de ersätter ett nomen. Det finns olika typer av nomen; personliga, reflexiva, demonstrativa, relativa, interrogativa och indefinita pronomen. Pronomen böjs i numerus (singularis, pluralis och gällande personliga pronomen även dualis) och kasus precis som andra nomen. De flesta pronomen har oregelbunden böjning. Relativa, interrogativa och indefinita pronomen används både predikativt (självständigt) t.ex. *Masste báhhtá?* 'Från vilken kommer den?' och attributivt (före, som bestämning till ett annat nomen) t.ex. *Majt biebmojt dán ussti?* 'Vilken mat köpte du?'

Personliga pronomen

Personliga pronomen har personformerna jag, du, han/hon, vi två, ni två, de två, vi, ni, de. Dessa former böjs i kasus. Samiska skiljer inte på hon och han utan *sån* avser både hon och han. Ägande uttrycks med det personliga pronomenet i inesiv i lulesamiska och pitesamiska t.ex. (saL) *mujna la bena*, (saP) *muvene lä biena* 'jag har (hos mig är) en hund'.

Personform	Lulesamiska	Pitesamiska
<i>nominativ</i>		
1.pers. singularis	mån	mån~männå
2.pers. singularis	dån	dån~dännå
3.pers. singularis	sån	sån~sännå
1.pers. dualis	måj	måj~måjá
2.pers. dualis	dåj	dåj~dåjá
3.pers. dualis	såj	såj~såjá
1.pers. pluralis	mij	mija~mij
2.pers. pluralis	dij	dija~dij
3.pers. pluralis	sij	sija~sij

(Fortsättning av tabellen på nästa sida)

(Fortsättning av tabell från föregående sida)

genitiv		
1.pers. singularis	muv	muv
2.pers. singularis	duv	duv
3.pers. singularis	suv	suv
1.pers. dualis	munnu	munu
2.pers. dualis	dunnu	dunu
3.pers. dualis	sunnu	sunu
1.pers. pluralis	mijá	mija
2.pers. pluralis	dijá	dija
3.pers. pluralis	sijá	sija
ackusativ		
1.pers. singularis	muv	muv
2.pers. singularis	duv	duv
3.pers. singularis	suv	suv
1.pers. dualis	munnuv	munuv
2.pers. dualis	dunnuv	dunuv
3.pers. dualis	sunnuv	sunuv
1.pers. pluralis	mijáv	mijav
2.pers. pluralis	dijáv	dijav
3.pers. pluralis	sijáv	sijav
inesiv		
1.pers. singularis	mujna	muvne~mujna
2.pers. singularis	dujna	duvne~dujna
3.pers. singularis	sujna	suvne~sujna
1.pers. dualis	munnun	munun
2.pers. dualis	dunnun	dunun
3.pers. dualis	sunnun	sunun
1.pers. pluralis	mján	mijan
2.pers. pluralis	dján	dijan
3.pers. pluralis	sján	sijan
elativ		
1.pers. singularis	muvsta	muvvste
2.pers. singularis	duvsta	duvvste
3.pers. singularis	suvsta	suvvste

(Fortsättning av tabellen på nästa sida)

Pitesamisk grammatikk

(Fortsättning av tabell från föregående sida)

1.pers. dualis	munnus	munust
2.pers. dualis	dunnus	dunust
3.pers. dualis	sunnus	sunust
1.pers. puralis	mijás	mijast
2.pers. pluralis	dijás	dijast
3.pers. pluralis	sijás	sijast
komitativ		
1.pers. singularis	mujna	mujna
2.pers. singularis	dujna	dujna
3.pers. singularis	sujna	sujna
1.pers. dualis	munnujn	munujn
2.pers. dualis	dunnujn	dunujn
3.pers. dualis	sunnujn	sunujn
1.pers. puralis	mijájn	mijajn
2.pers. pluralis	dijájn	dijajn
3.pers. pluralis	sijájn	sijajn
illativ		
1.pers. singularis	munji	munje~munji
2.pers. singularis	dunji	dunje~dunji
3.pers. singularis	sunji	sunje~sunji
1.pers. dualis	munnuj	munnuj
2.pers. dualis	dunnuj	dunnuj
3.pers. dualis	sunnuj	sunnuj
1.pers. puralis	midjij	mijij
2.pers. pluralis	didjij	dijij
3.pers. pluralis	sidjij	sijij

Demonstrativa pronomenen

De demonstrativa pronomina i pitesamiska är; *dat* 'den, den där', *dát* 'den, den här', *da* 'de, de där', *dá* 'de, de här', *duot* 'den där borta, det där borta', *duo* 'de där borta'.

I predikativ ställning böjs demonstrativa pronomenen enligt nedanstående tabell:

Kasus	Lulesam.	Pitesam.	Lulesam.	Pitesam.	Lulesam.	Pitesam.
<i>singularis</i>						
nominativ	dat	dat	dát	dát	duot	duot
genitiv	dan	dan	dán	dán	duon	duon
ackusativ	dav	dav	dáv	dáv	duov	duov
inesiv	dan'na	danne	dán'na	dánne	duon'na	duan'na~ dunne
elativ	dassta	dasste	dássta	dásste	duossta	duassta
komitativ	dajna	dajna	dájna	dájna	duojna	duojna
illativ	dasi	dasa	dási	dása	duosi	dusi
essiv	danen	danen	dánen	dánen	duonen	
<i>pluralis</i>						
nominativ	da	da	dá	dá	duo	duo
genitiv	daj	daj	dáj	dáj	duoj	duoj
ackusativ	dajt	dajt	dájt	dájt	duojt	duojt
inesiv	dajn	dajn, dajdne	dájjn	dájjn, dájjne	duojjn	duojjn
elativ	dajs	dajst, dajste	dájs	dájst, dájste	duojjs	duojjs
komitativ	daj	daj	dáj	dáj	duoj	duoj
illativ	dajda	dajda	dájda	dájda	duojda	duojda

I attributiv ställning böjs demonstrativa pronomen enligt nedanstående tabell:

Kasus	Lulesam.	Pitesam.	Lulesam.	Pitesam.	Lulesam.	Pitesam.
<i>singularis</i>						
nominativ	dat (muorra*)	dat (muorra)	dát (muorra)	dát (muorra)	duot (muorra)	duot (muorra)
genitiv	dan (muora)	dan (muora)	dán (muora)	dán (muora)	duon (muora)	duon (muora)
akkusativ	dav (muorav)	dav (muorav)	dáv (muorav)	dáv (muorav)	duov (muorav)	duov (muorav)
inesiv	dan (muoran)	dan (muoran)	dán (muoran)	dán (muoran)	duon (muoran)	duon (muoran)
elativ	dat (muoras)	dat (muorast)	dát (muoras)	dát (muorast)	duot (muoras)	duot (muorast)
komitativ	dajna (muorajn)	dajna (muorajn)	dájna (muorajn)	dájna (muorajn)	duojna (muorajn)	duojna (muorajn)
illativ	dan (muorraj)	dan (muorraj)	dán (muorraj)	dán (muorraj)	duon (muorraj)	duon (muorraj)
essiv	danen (muorran)	danen (muorran)	dánen (muorran)	dánen (muorran)	duonen (muorran)	
<i>pluralis</i>						
nominativ	da (muora)	da (muora)	dá (muora)	dá (muora)	duo (muora)	duo (muora)
genitiv	daj (muoraj)	daj (muoraj)	dáj (muoraj)	dáj (muoraj)	duoj (muoraj)	duoj (muoraj)
akkusativ	dajt (muorajt)	dajt (muorajt)	dájt (muorajt)	dájt (muorajt)	duojt (muorajt)	duojt (muorajt)
inesiv	dajn (muorajn)	dajn, dajdne (muorajn)	dájn (muorajn)	dájn, dáj dne (muorajn)	duojn (muorajn)	duojn (muorajn)

(Fortsättning av tabellen på nästa sida)

(Fortsättning av tabell från föregående sida)

elativ	dajs (muorajs)	dajst, dajste (muorajst)	dájs (muorajs)	dájst, dájste (muorajst)	duojs (muorajs)	duojs (muorajst)
komi- tativ	daj (muoraj)	daj (muoraj)	dáj (muoraj)	dáj (muoraj)	duoj (muoraj)	duoj (muoraj)
illativ	dajda (muorajda)	dajda (muorajda)	dájda (muo- rajda)	dájda (muorajda)	duojda (muo- rajda)	duojda (muorajda)

*muorra 'ved, trä'

Reflexiva pronomen

iehtja 'sig själv'

som reflexivt pronomen (sig själv) i samiska används *iehtja* med tillägg av possessivsuffix i alla kasusformer utom i nominativ. Possesivsuffix är en ändelse som uttrycker ett ägandeförhållande (=possesiv) t.ex. *áhhtje-m* 'min far', *ábbá-t* 'din syster'. Possesivsuffix används inte frekvent i dagens språkbruk utan ersätts av ett personligt pronomen i genitiv t.ex. *muv áhhtje* 'min far', *duv ábbá* 'din syster'. Med possessivsuffix får pronomenet *iehtja* betydelsen min egen/mig själv, din egen/dig själv etc. *iehtja* böjs i kasus och possessivsuffixändelserna framgår av nedanstående tabell.

Kasus	Lulesamiska	Pitesamiska
nominativ	iesj	iehtja
genitiv		
1.pers.sg	iehtjam	iehtjan
2.pers.sg	ietjat	ietjat
3.pers.sg	ietjas	ietjas
1.pers.du	iehtjama	iehtjame
2.pers.du	ietjada	ietjade
3.pers.du	ietjaska	ietjaska

(Fortsättning av tabellen på nästa sida)

Pitesamisk grammatikk

(Fortsättning av tabell från föregående sida)

1.pers.pl	iehtjama	iehtjame
2.pers.pl	ietjada	ietjade
3.pers.pl	ietjasa	ietjase
ackusativ		
1.pers.sg	iehtjam	iehtjanav
2.pers.sg	ietjat	ietjavt
3.pers.sg	ietjas	ietjavs
1.pers.du	iehtjama	iehtjamiijt~iehtjamenien
2.pers.du	ietjada	ietjadi~ietjavten
3.pers.du	ietjaska	ietjavska~ietjasijt
1.pers.pl	iehtjama	ietjamij~iehtjame
2.pers.pl	ietjada	ietjadij~ietjavte
3.pers.pl	ietjasa	ietjas~ietjavse
inesiv		
1.pers.sg	ietjanim	ietjanin
2.pers.sg	ietjanit	ietjanit
3.pers.sg	ietjanis	ietjanis
1.pers.du	ietjanim´me	ietjanim´me
2.pers.du	ietjanihtte	ietjanit
3.pers.du	ietjaniska	ietjaniska
1.pers.pl	ietjanim´me	ietjamin´ne
2.pers.pl	ietjanihtte	ietjanit
3.pers.pl	ietjanisá	ietjanisa
elativ		
1.pers.sg	ietjastam	ietjanist
2.pers.sg	ietjastat	ietjastit
3.pers.sg	ietjastis	ietjastis
1.pers.du	ietjastim´me	ietjanisste
2.pers.du	ietjastihtte	ietjastisste
3.pers.du	ietjastiska	ietjastiska
1.pers.pl	ietjastim´me	ietjanisste
2.pers.pl	ietjastihtte	ietjastisste
3.pers.pl	ietjastisá	ietjastisa

(Fortsättning av tabellen på nästa sida)

(Fortsättning av tabell från föregående sida)

komitativ		
1.pers.sg	ietjajnam~ietjajnim	ietjajmin~ietjajnam
2.pers.sg	ietjajnat	ietjajdin~ietjajnat
3.pers.sg	ietjajnis	ietjajnis
1.pers.du	ietjajnim´me	ietjajnim´me
2.pers.du	ietjajnihtte	ietjajnit~ietjajnetien
3.pers.du	ietjajnisaka	ietjajnisaka
1.pers.pl	ietjajnim´me	ietjajnim´me~ietjajnenie
2.pers.pl	ietjajnihtte	ietjajnit
3.pers.pl	ietjajnisá	ietjajnisá~ietjajnesie
illativ		
1.pers.sg	iehtjasim	iehtjasin
2.pers.sg	iehtjasit	iehtjasit
3.pers.sg	iehtjasis	iehtjasis
1.pers.du	iehtjasim´me	iehtjamijde
2.pers.du	ietjasihtte	iehtjasijde
3.pers.du	iehtjasiska	iehtjasiska
1.pers.pl	iehtjasim´me	iehtjasimme
2.pers.pl	ietjasihtte	iehtjasijda
3.pers.pl	iehtjasisá	iehtjasise

Relativa och interrogativa pronomen

Relativa pronomen är tillbakasyftande. Interrogativa pronomen är frågande. De flesta har oregelbunden böjning. Flera pronomen uppträder både som relativa och som interrogativa. Vanligtvis förekommer de både predikativt (självständigt) och attributivt (framför ett substantiv). När man ställer frågor i samiska används frågeord (interrogativa pronomen). Ett alternativ är att använda frågepartikeln *gus*.

Pronomen som är både relativa och interrogativa

Flera av dessa pronomen böjs både predikativt och attributivt. Predikativt innebär att pronomenet står självständigt t.ex. **Majna** *sán báhtá?* 'Med vad kommer han?'. Attributivt

betyder att pronominet står framför ett nomen t.ex. **Majna áksjojn sán tjuollá?** 'Med vilken yxa hugger han?'. När pronominet står attributivt så böjs även huvudordet i kasus.

mij (relativt) 'vad, vad som, den/det/de som', (interrogativt) 'vad?, vilken?, vilket?, vad för slags?, vilka?' (används både om saker och personer)

I attributiv form så följs inte alltid böjningen av pronominet och huvudordet åt, vilket framgår av tabellen nedan. I nominativ singularis står pronominet i nominativ medan huvudordet står i ackusativ pluralis. I elativ singularis står pronominet i en form benämnd partitiv, som kännetecknas av *-t*.

Kasus	Lulesamiska	Pitesamiska	Lulesamiska	Pitesamiska
singularis	predikativt	predikativt	attributivt	attributivt
nominativ	mij	mij	mij (muorajt)	mij (muorajt*)
genitiv	man	man	man (muora)	man (muora)
ackusativ	mav~majt	mav	mav (muorav)	mav (muorav)
inesiv	man´na	manne	man (muoran)	man (muoran)
elativ	massta	masste	mat (muoras)	mat (muorast)
komitativ	majna	majna	majna (muorajn)	majna (muorajn)
illativ	masi	masa	man (muorraj)	man (muorraj)
essiv	manen	manen	manen (muorran)	manen (muorran)
pluralis				
nominativ	ma	ma	ma (muorajt)	ma (muorajt)
genitiv	maj	maj	maj (muoraj)	maj (muoraj)
ackusativ	majt~mejt	majt	majt~mejt (muorajt)	majt (muorajt)
inesiv	majn	majdne	majn (muorajn)	majdne~majn (muorajn)
elativ	majs~majsta	majste	majs (muorajs)	majste (muorajst)
komitativ	maj	maj	maj (muoraj)	maj (muoraj)
illativ	majda~mejda	majda	majda (muorajda)	majda (muorajda)

*muorra 'ved, träd'

ge, (saL) guhti, (relativt) ´den/de som, vem som, vilken/vilket som´, (interrogativt) ´vem?, vilken?, vilket?, vilka?´ (används bara om personer)

I attributiv form böjs huvudordet och pronominet i kasus. Pronominet har då en annan form än den predikativa och det förekommer dessutom en viss oregelbundenhet gällande huvudordet i nominativ singularis och ackusativ singularis, enligt mönstret i tabellen. I elativ singularis står pronominet i partitiv, som kännetecknas av -t, och huvudordet i elativ singularis.

	Lulesamiska	Pitesamiska	Lulesamiska	Pitesamiska
singularis	predikativt	predikativt	attributivt	attributivt
nominativ	gut~guhti	gie	gut (niejdajt)	gie (näjjda*)
genitiv	gen	gien	gen~gudin (niejda)	gien (niejda)
ackusativ	gev	giev	gev~gudiv (niejdav)	gudi (niejdav)
inesiv	gän´na	gän´ne	gen~gudin (niejdan)	gudin (niejdan)
elativ	gässta	gässte~gässta	get~gudit (niejdas)	gudit (niejdast)
komitativ	gejna	giejna	gejna~gudijn (niejdajn)	giejna~gudijn (niejdajn)
illativ	gesi	gesi	gen~gudin (niejddaj)	gien (näjjdaj)
essiv	guhtin	gän´nen	guhtin (niejddan)	guhtin näjjdan)
pluralis				
nominativ	gudi	gie	gudi (niejdajt)	gie (niejda)
genitiv	gej	giej	gej~gudij (niejdaj)	gudij (niejdaj)
ackusativ	gejt	giejt	gejt~gudijt (niejdajt)	gudijt (niejdajt)
inesiv	gejn	gäjdne	gejn~gudijn (niejdajn)	gudijn niejdajn)

(Fortsättning av tabellen på nästa sida)

Pitesamisk grammatikk

(Fortsättning av tabell från föregående sida)

elativ	gejs	gäjste~gäjsta	gejs~gudijs (niejdajs)	gudijst (niejdajst)
komitativ	gej	giej	gej~gudij (niejdaj)	gudij (niejdaj)
illativ	gejda	giejda	gejda~gudijda (niejdajda)	giejda~gudijda (niejdajda)

*näjida 'flicka'

gåbbá:gåbbá, (saL) goabbá:goappá (relativt) 'den/det som (av två) (interrogativt) 'vem, vilken, vilket (av två)?, vilkendera?'

I attributiv böjs även huvudordet i kasus. Huvudordet har samma kasus som pronominet utom i elativ singularis där pronominet står i partitiv (-t) samt i illativ singularis där pronominet står i genitiv.

Kasus	Lulesamiska	Pitesamiska	Lulesamiska	Pitesamiska
<i>singularis</i>	<i>predikativt</i>	<i>predikativt</i>	<i>attributivt</i>	<i>attributivt</i>
nominativ	goabbá	gåbbá	goabbá (sabek)	gåbbá (sabek*)
genitiv	goappá	gåbbá	goappá (sabega)	gåbbá (sabega)
ackusativ	goappáv	gåbbáv	goappáv (sabegav)	gåbbáv (sabegav)
inesiv	goappán	gåbbán	goappán (sabegin)	gåbbán (sabegin)
elativ	goappás	gåbbást	goappát (sabegis)	gåbbát (sabegist)
komitativ	goappájn	gåbbájn	goappájn (sabegijn)	gåbbájn (sabegijn)
illativ	goabbáj	gåbbáj	goappá (sabegij)	gåbbá (sabegij)
essiv	goabbán	gåbbán	goabbán (sabegin)	gåbbán (sabegin)
<i>pluralis</i>				
nominativ	goappá	gåbbá	goappá (sabega)	gåbbá (sabega)
genitiv	goappáj	gåbbáj	goappáj (sabegij)	gåbbáj (sabegij)

(Fortsättning av tabellen på nästa sida)

(Fortsättning av tabell från föregående sida)

ackusativ	goappájt	gåbbájt	goappájt (sabegijjt)	gåbbájt (sabegijjt)
inesiv	goappájjn	gåbbájjn	goappájjn (sabegijjn)	gåbbájjn (sabegijjn)
elativ	goappájjs	gåbbájst	goappájjs (sabegijjs)	gåbbájst (sabegijst)
komitativ	goappáj	gåbbáj	goappáj (sabegij)	gåbbáj (sabegij)
illativ	goappájda	gåbbájda	goappájda (sabegijda)	gåbbájda (sabegijda)

*sabek 'skida'

guhtimus (ss:s):guhtimus-, (saL) guhtimusj (ttj:tj): guhtimutj-, (relativt) 'den/det som (av flera)', (interrogativt) 'vem/vilken/vilkendera (av flera)?' (används bara om människor)

Kasus	Lulesamiska	Pitesamiska
attributiv form (oböjlig)	guhtimusj	guhtimus
singularis	predikativ	predikativ
nominativ	guhtimusj	guhtimus
genitiv	guhtimutja	guhtimusa
ackusativ	guhtimutjav	guhtimusav
inesiv	guhtimutjan	guhtimusan
elativ	guhtimutjas	guhtimusas
komitativ	guhtimutjajn	guhtimusajn
illativ	guhtimuhttaj	guhtimussaj
essiv	guhtimuttjan	guhtimussan
pluralis		
nominativ	guhtimutja	guhtimusa
genitiv	guhtimutjaj	guhtimusaj
ackusativ	guhtimutjajt	guhtimusajt
inesiv	guhtimutjajn	guhtimusajn
elativ	guhtimutjajs	guhtimusajs
komitativ	guhtimutjaj	guhtimusaj
illativ	guhtimutjajda	guhtimusajda

Pronomen som är både interrogativa och indefinita

gal'la:galla, (saL) gal'la:galla (interrogativt) 'hur många?', med negation; inte många' (indefinitv) 'några, många' (böjs som jämnstavig e-stam)

I attributiv böjs även huvudordet i kasus. Pronomen och huvudord står inte alltid i samma kasus. I nominativ singularis och i ackusativ singularis står pronominet i nominativ och huvudordet i genitiv. I illativ singularis står pronominet i genitiv singularis och huvudordet i illativ. I elativ singularis står pronominet i partitiv och huvudordet i elativ. I attributiv pluralis följs pronominet och huvudordet åt. Detta ord utgör ett undantag från omljudsreglerna där man hade kunnat förvänta sig ett *gillijn, *gillijt osv. men ordet som brukas idag är alltså gallijn, gallijt osv.

	Lulesamiska	Pitesamiska	Lulesamiska	Pitesamiska
singularis	predikativt	predikativt	attributivt	attributivt
nominativ	gal'la	gal'la	gal'la (guole)	gal'la (guole*)
genitiv	galle	galle	galle (guole)	galle (guole)
ackusativ	gallev	gallev	gal'la (guole)	gal'la (guole)
inesiv	gallen	gallen	gallen (guolen)	gallen (guolen)
elativ	galles	gallest	gallet (guoles)	gallet (guolest)
komitativ	gallijn	gallijn	gallijn (guolijn)	gallijn (guolijn)
illativ	gal'láj	gal'láj	galle (guolláj)	galle (guolláj)
essiv	gal'len	gal'len	gal'len (guollen)	gal'len (guollen)
pluralis				
nominativ	galle	galle	galle (guole)	galle (guole)
genitiv	gallij	gallij	gallij (guolij)	gallij (guolij)
ackusativ	gallijt	gallijt	gallijt (guolijt)	gallijt (guolijt)
inesiv	gallijn	gallijn	gallijn (guolijn)	gallijn (guolijn)
elativ	gallijs	gallijst	gallijs (guolijs)	gallijst (guolijst)
komitativ	gallij	gallij	gallij (guolij)	gallij (guolij)
illativ	gallijda	gallijda	gallijda (guolijda)	gallijda (guolijda)

*guolle 'fisk'

Uddastaviga interrogativa pronomen

gallat:gallad-, (saL) gallát:gallád- ‘vilken (i ordningen)?’

Gallat används som frågeord. Efter *gallat* i attributiv ställning står huvudordet i singularis t.ex. *gallat bájjve lä uddni?* ‘vilken dag är det i dag?’ *Gallat* är oböjligt attributivt men böjs i kasus predikativt.

galles:gallas-, (saL) galles:gallás- ‘hur många personer?’

Galles är ett frågeord. Det brukas aldrig attributivt. Predikativt böjs det i kasus.

miggir~maggar:miggir~maggar-, (saL) makkir~makkár:makkir~makkár- (interrogativt) ‘hurudan?, vad för slags?’, (relativt) ‘(sådan) som, (likadan) som’

Miggir~maggar är oböjligt attributivt. Predikativt böjs det i kasus. *Miggir~maggar* är både ett interrogativt och relativt pronomen.

Kasus	Lulesamiska	Pitesamiska
attributivt (oböjligt)	gallát, makkir~makkár	gallat, miggir~maggar
singularis	predikativt	predikativt
nominativ	gallát, galles, makkir~makkár	gallat, galles, miggir~maggar
genitiv	galláda, gallása, makkira	gallada, gallasa, miggira
ackusativ	galládav, gallásav, makkirav	galladav, gallasav, miggirav
inesiv	galládin, gallásin, makkirin	galladin, gallasin, miggirin
elativ	galládis, gallásis, makkiris	galladist, gallasist, miggirist
komitativ	galládijn, gallásijn, makkirijn	galladijn, gallasijn, miggirijn
illativ	galládij, gallásij, makkirij	galladij, gallasij, miggirij
essiv	galládin, gallásin, makkirin	galladin, gallasin, miggirin
pluralis		
nominativ	galláda, gallása, makkira	gallada, gallasa, miggira
genitiv	galládij, gallásij, makkirij	galladij, gallasij, miggirij
ackusativ	galládijt, gallásijt, makkirijt	galladijt, gallasijt, miggirijt

(Fortsättning av tabellen på nästa sida)

(Fortsättning av tabell från föregående sida)

inesiv	galládijn, gallásijn, makkirijn	galladijn, gallasijn, miggirijn
elativ	galládijs, gallásijs, makkirijs	galladijst, gallasijst, miggirijst
komitativ	galládij, gallásij, makkirij	galladij, gallasij, miggirij
illativ	galládijda, gallásijda, makkirijda	galladijda, gallasijda, miggirijda

Indefinita pronomen

Indefinita pronomen kallas också obestämda pronomen. De uppträder både i attributiv och predikativ ställning. En del är sammansatta med partiklar som är oböjliga t.ex. *gájk divdna* 'alltihop'. Indefinita pronomen används i negeringar.

Jämnstaviga indefinita pronomen

gájjka:gájka (saL) gájkka:gájka 'all, allt, alla, hel, hela' (används endast i pluralis)

Kasus	Lulesamiska	Pitesamiska	Lulesamiska	Pitesamiska
<i>pluralis</i>	<i>predikativt</i>	<i>predikativt</i>	<i>attributivt</i>	<i>attributivt</i>
nominativ	gájka	gájka	gájkka~gájka (gájtsa)	gájjk(a) (gájtsa*)
genitiv	gájkaj	gájkaj	gájkka~gájkaj (gájtsaj)	gájjk(a) (gájtsaj)
ackusativ	gájkajt	gájkajt	gájkka~gájkajt (gájtsajt)	gájjk(a) (gájtsajt)
inesiv	gájkajn	gájkajn	gájkka~gájkajn (gájtsajn)	gájjk(a) (gájtsajn)
elativ	gájkajs	gájkajs	gájkka~gájkajs (gájtsajs)	gájjk(a) (gájtsajst)
komitativ	gájkaj	gájkaj	gájkka~gájkaj (gájtsaj)	gájjk(a) (gájtsaj)
illativ	gájkajda	gájkajda	gájkka~gájkajda (gájtsajda)	gájjkaj~gájjk(a) (gájtsajda)

*gájtsa 'get'

mádda~mádde:mádde, (saL) moadda:moatte 'fler än två, flera'

Pluralisformerna anger en mer ungefärlig mängd. I saP används inte *mádde* attributivt i singularis.

Kasus	Lulesamiska	Pitesamiska	Lulesamiska	Pitesamiska
<i>singularis</i>	<i>predikativt</i>	<i>predikativt</i>	<i>attributivt</i>	<i>attributivt</i>
nominativ	moadda	mádda~mádde	moadda (guole*)	
genitiv	moatte	mádde	moatte (guole)	
ackusativ	moattev	máddev	moadda (guole)	
inesiv	moatten	mádden	moatten(guolen)	
elativ	moattes	máddes	moattet(guoles)	
komitativ	máttijn	muddijn	máttijn (guolijn)	
illativ	moaddáj	máddáj	moatte (guolláj)	
essiv	moadden	mádden	moadden(guollen)	
<i>pluralis</i>				
nominativ	moatte	mádde	moatte (gájtša)	mádde (gájtša*)
genitiv	máttij	muddij	máttij (gájtšaj)	muddij (gájtšaj)
ackusativ	máttijt	muddijt	máttijt (gájtšajt)	muddijt (gájtšajt)
inesiv	máttijn	muddijn	máttijn (gájtšajn)	muddijn (gájtšajn)
elativ	máttijs	muddijs(t)	máttijs (gájtšajs)	muddijs(t) (gájtšajst)
komitativ	máttij	muddij	máttij (gájtšaj)	muddij (gájtšaj)
illativ	máttijda	muddijda	máttijda (gájtšajda)	muddijda (gájtšajda)

**guolle:guole* 'fisk', *gájtša:gájtša* 'get'

juabba~juäbba:juobba, (saL) juobba:juoppa 'någon (av två), endera' (förekommer bara attributivt och endast i singularis)

Kasus	Lulesamiska	Pitesamiska
	<i>singularis</i>	<i>singularis</i>
nominativ	juobba (guolle)	juabba (guolle*)
genitiv	juoppa (guole)	juobba (guole)
ackusativ	juoppav (guolev)	juobbav (guolev)
inesiv	juoppa (guolen)	juobban (guolen)
elativ	juoppat (guoles)	juobbat (guoles)
komitativ	juoppajn (guolijn)	juobbajn (guolijn)
illativ	juoppa (guolláj)	juobba (guolláj)
essiv	juobban (guollen)	juabban (guollen)

**guolle:guole* 'fisk'

nubbe~mubbe:nubbe~mubbe, (saL) nubbe:nuppe 'den ena, den andra, de andra' (uppträder även som ordningstal)

Kasus	Lulesamiska	Pitesamiska	Lulesamiska	Pitesamiska
<i>singularis</i>	<i>predikativt</i>	<i>predikativt</i>	<i>attributivt</i>	<i>attributivt</i>
nominativ	nubbe	nubbe~mubbe	nubbe (guolle)	nubbe (guolle)
genitiv	nuppe	nubbe	nuppe (guole)	nubbe (guole)
ackusativ	nuppev	nubbev	nuppev (guolev)	nubbev (guolev)
inesiv	nuppen	nubben	nuppen(guolen)	nubben (guolen)
elativ	nupes	nubbes	nuppet(guoles)	nubbet (guolest)
komitativ	nuppijn	nubbijn	nuppijn (guolijn)	nubbijn (gulijn)
illativ	nubbáj	nubbáj	nuppe (guolláj)	nubbe (guolláj)
essiv	nubben	nubben	nubben (guollen)	
<i>pluralis</i>				
nominativ	nuppe	nubbe	nuppe (guole)	nubbe (guole)
genitiv	nuppij	nubbij	nuppij (guolij)	nubbij (gulij)
ackusativ	nuppijt	nubbijt	nuppijt (guolijt)	nubbijt (gulijt)

(Fortsättning av tabellen på nästa sida)

(Fortsättning av tabell från föregående sida)

inesiv	nuppijn	nubbijn	nuppijn (guolijn)	nubbijn (gulijn)
elativ	nuppijs	nubbijs	nuppijs (guolijjs)	nubbijs (gulijst)
komitativ	nuppij	nubbij	nuppij (guolij)	nubbij (gulij)
illativ	nuppijda	nubbijda	nuppijda (guolijda)	nubbijda (gulijda)

*guolle:guole 'fisk'

juoga (endast singularis och endast predikativt) 'något'

t.ex. (saP) *Tjáláv juäjjda* 'jag skriver någonting', (saP) *Jusik ájgov vuállget* 'jag tänker ge mig av någonstans'

Kasus	Lulesamiska	Pitesamiska
nominativ	juoga	juoga
genitiv	juoŋga~juonga	juoŋga~juonga
ackusativ	juojddá	juäjjda~juajjda
inesiv	juonná	juän'na~juan'na
elativ	juostá	juostá
komitativ	juojnak	juojnak
illativ	juosik	jusik
essiv	juonen	juonen

Jämstaviga indefinita pronomen som böjs som a- stammar (se sid. 38) predikativt och som är oböjliga i attributiv ställning

Pitesamiska	Lulesamiska	Svenska
bin'ná:binná (pred)/binná (attr)	bin'ná:binná (pred)/binná (attr)	lite, lite grand
divna (pred. endast i plural)/divna (attr)	divna (pred. endast i plural)/divna (attr)	all, hel, alla, alltsammans, helt och hållet (endast pl.)
juohkehatj:juohkehatj- (pred)	juohkahasj (ttj:tj): juohkahatj- (pred)	var och en, varenda en (brukas inte attributivt)

Böjningsmönster för jämnstaviga indefinita pronomen som används tillsammans med partiklar t.ex. *ij* (negation) och deras användning predikativt

mige(k) ´något, någonting, några, med negation; ingenting, inte någonting, inte några´

t.ex. (saL) *lj ´mige gullu ´det hörs ingenting´. (saL) Äl´la majgak vuossaj sinna ´de är inte i några säckar*

Kasus	Lulesamiska	Pitesamiska	Lulesamiska	Pitesamiska
	<i>singularis</i>	<i>singularis</i>	<i>pluralis</i>	<i>pluralis</i>
nominativ	mige~migeek	mige	mahkka~mahkkak	
genitiv	maŋga~maŋgak	?	majga~majgak	
ackusativ	mavga~mavgak	mavgak	majdik~mejdik	majdak
inesiv	mannak~man´nanik	mannak	majnak	majnak
elativ	masstak~masstasik	masste	majstak	
komitativ	majnak~majnanik	majnak	majga~majgak	
illativ	masik~masisik	masi(k)	majdik~mejdik	mejdik
essiv	man´nak			

aktak:aktag-, (saL) aktak:avta- ´någon enda, med negation; ingen enda´ (endast singularis)

Kasus	Lulesamiska	Pitesamiska
<i>singularis</i>		
nominativ	aktak	aktak
genitiv	avtak	aktaga
ackusativ	avtak	aktagav
inesiv	avtanik	aktagin
elativ	avtastik	aktagis
komitativ	avtajnik	aktagijn
illativ	aktasik	aktagij
essiv	aktanik	

gåbbák, (saL) goabbák ´ båda, bægge, någondera, vardera, med negation; ´inte någon, ingendera´

Kasus (endast attributivt)	Lulesamiska	Pitesamiska
nominativ	goabbák	gåbbák
genitiv	goappák	gåbbák
ackusativ	goappák	gåbbák
inesiv	goappánik	gåbbánik
elativ	goappástik	gåbbástik
komitativ	goappájnik	gåbbájnik
illativ	goabbásik	gåbbásik
essiv	goabbánik	

Uddastaviga indefinita pronomen som är oböjliga i attributiv form

Dessa pronomen böjs predikativt som uddastaviga nomen, se Kasusböjning av uddastaviga substantiv. Attributivt är de oböjliga. Uppställningen är följande; daggár:daggár- (predikativt)/daggár (attributivt).

Pitesamiska	Lulesamiska	Svenska
daggár:daggár-/daggár	dakkár:dakkár-/dakkár	en sådan där, som den där
dággár:dággár- /dággár~dágger	dákkár:dákkár-/dákkár	en sådan här, som den här
duogger:duogger- /duogger	duokkár:duokkár- /duokkár~duokkir	en sådan (längre bort)
duggir:duggir-/duggir	dåkkir:dåkkir-/dåkkir	en sådan (längst bort)
iednak:iednag-/iedna	ednak:ednag-/edna	mycket, många
färrt(a)lágátj:färrtlágátj- /färrtlágátj	fertlágásj:fertlágátj- /fertlágásj	all slags
gájjkalágátj:gájjkalágátj- /gájjkalágátj	gájkkalágásj:gájjkalágátj- /gájkkalágásj	all slags, alla slags
gåbbátj:gåbbátj-/gåbbátja	goappásj:goappátj- /goabbátja	båda två (detta är både ett substantiv och ett adjektiv)

(Fortsättning av tabellen på nästa sida)

Pitesamisk grammatikk

(Fortsättning av tabell från föregående sida)

ietjá:iehtjád-/ietjá	ietjá:iehtjád-/ietjá	en annan, övrig, pl. andra, övriga
muhtem:muhtem- /muhtem	muhtem:muhtem- /muhtem	en viss, en och annan, någon, några, vissa, somliga, en del
máddes:máddás-	moattes:moaddás-	några, flera personer (brukas inte attributivt)
nágan:nágan-	nágin:nágin-	någon, något, några få
suhta:suhtás-/suhta	sudes~suhtte:suhte/suhtte (jämnst. e-stam)	några, många (endast predikativ singularis)
sámes:sábmás-/sámes	soames:soabmás-/soames	någon, några (andra), somliga (andra), en del
álos:ullus-	álos:állus	många personer (brukas inte attributivt)

Indefinita pronomen som är oböjliga

Pitesamiska	Lulesamiska	Svenska
danga (attr)	danga (attr)	samma
datga (attr)	datga (attr)	samma
vera majt (pred)	fera mij (pred)	allt möjligt
fárrt(a)~fert (attr)	fártta~fert (attr)	varje
gåsek (pred)	gásik~gåsek (pred)	någonstans, med neg.; ingenstans
juohke (attr)	juohkka (attr)	var och en, endera, varje, envar

Kap. 6 Adjektiv

Adjektiv uttrycker vanligen en egenskap. Dess funktion är att definiera och beskriva substantivets egenskaper. Adjektiven har två former; predikativ form och attributiv form. Den predikativa formen kommer efter substantivet, är självständigt, med (det temporala) hjälpverbet (=är) som förbindelse, t.ex. *dåhpe la ruappsat* 'huset är **rött**', och den attributiva formen är en bestämning/attribut till ett nomen t.ex. *ruppsis dåhpe* 'ett **rött** hus'.

Adjektiven delas, liksom andra nomen, in i tre stamtyper; jämnstaviga, uddastaviga och kontrakta. Varje stamtyp har sitt böjningsmönster vid kasusböjning och komparering. Adjektivens former och böjningsmönster är inte lika regelbundna som substantivens och verbens vilket gör det svårare att sammanställa mönster, stamtyper, och böjningar för dem.

Den predikativa formen böjs som alla andra nomen i numerus (ental, flertal) och kasus. Kasusböjningen utgår från adjektivets böjningsform. Böjningsformen är identisk med genitiv singularisformen och visar vilken stamtyp adjektivet tillhör, vilken stadieväxling ordet har och hur det skall böjas. t.ex. *buorre* (nominativform), *buore-* (böjningsform).

Den attributiva formen skiljer sig ofta något från den predikativa t.ex. *un'ne* (predikativ), *unna* (attributiv). Den attributiva formen böjs inte i numerus och kasus.

Adjektiv kompareras; *buorre, buorep, buoremus* 'bra, bättre, bäst'. Komparationsgraderna benämns positiv, komparativ och superlativ. Både adjektiv i predikativ form och i attributiv form kompareras. Adjektivet kompareras inte alltid på samma sätt i predikativ form som i attributiv t.ex. predikativ komparering; *tjáhppat, tjáhppadubbo, tjáhppadumos*, attributiv komparering; *tjáhppis, tjáhppadup, tjáhppadumos* 'svart, svartare, svartast'.

Nedan följer böjningsmönster för jämnstaviga, uddastaviga och kontrakta adjektiv. Alla exempelord är pitesamiska.

Uppställningarna av adjektiven ska förstås enligt följande exempel;

- (1) *nuorra*: (2) *nuora-*/(3) *nuorra* ((4) *nuorra*/(5) *nuorra* ((6) *nuorap*, (7) *nuoramus*)
- (1) predikativ nominativform: (: =växlar till)
- (2) predikativ böjningsform
- (3) attributiv nominativform
- (4) predikativ positivform
- (5) attributiv positivform
- (6) komparativ predikativform/komparativ attributiv form
- (7) superlativ nominativform

Jämnstaviga adjektiv

Som regel avslutas jämnstaviga adjektiv med en vokal i predikativ nominativ, t.ex. *njállge*. Vid bildande av den attributiva formen sker ofta en växling av den predikativa formen till svagstadium samt pålägg av ändelsen *-s* t.ex. *njálges*. Inte sällan finns två alternativa attributiva former, för *njálges* förekommer t.ex. även alternativformen *njálga*. Det finns också flera exempel på att den predikativa och attributiva formen sammanfaller t.ex. *nuorra* (pred) och *nuorra* (attr).

Jämnstaviga adjektivstammar följer, vid kasusböjning i positiv samma böjningsmönster som jämnstaviga substantiv t.ex. *guhkke* blir *guhkkáj* i illativ och *guhkijn* i komitativ. Jämnstaviga adjektiv växlar till svagstadium i komparativ och superlativ.

Kompareringsändelserna gör att adjektiv som är jämnstaviga i positiv t.ex. *nuor-ra* blir uddastaviga i kasusböjning i komparativ t.ex. *nuor-a-bu* och fyrstaviga d.v.s. jämnstaviga i kasusböjning i superlativ t.ex. *nuor-a-mus-a*. Kasusändelserna i komparativ är vokalen *-u+* kasusändelsen för uddastavig kasusböjning t.ex. *guhkebuuv* (singularis komparativ ackusativform). Kasusändelserna i superlativ följer mönstret för jämnstaviga *a*-stammar t.ex. *guhkemusav* (singularis superlativ ackusativform). Kännetecknen för komparationsändelse för jämnstaviga adjektiv är för den komparativa formen *-p* och för den superlativa *-mus*.

Alla jämnstaviga adjektiv böjs enligt nedanstående förutom att en alternativ superlativ form med ett insprängt -j- används av vissa talare t.ex. *enajmus*, *njallgajmus*.

un´ne:unne (pred)/unna (attr) (un´ne/unna, unnep, unnemus), gävrra:gievra (pred)/gievras (attr) (gävrra/gievras, gievráp, gievrámuš)

	Lulesamiska	Pitesamiska
predikativ form, positiv	un´ne (n´n:nn), gievrá	un´ne, gävvrá
attributiv form, positiv	unna~unnes, gievrás	unna, gievrás
attributiv komparativ	unnep, gievráp	unnep, gievráp
attributiv superlativ	unnemus, gievrámuš	unnemus, gievrámuš
predikativ komparativ	unnep, gievráp	unnep, gievráp
predikativ superlativ	unnemus, gievrámuš	unnemus, gievrámuš
Kasusböjning och komparering		
Singularis positiv		
pred. pos. nom.	un´ne, gievrá	un´ne, gävvrá
pred. pos. genitiv	unne, gievrá	unne, gievrá
pred. pos. ack.	unnev, gievráv	unnev, gievráv
pred. pos. in.	unnen, gievrán	unnen, gievrán
pred. pos. el.	unnes, gievrás	unnest, gievrást
pred. pos. kom.	unnijn, gievrájn	unnijn, gievrájn
pred. pos. ill.	un´náj, gievráraj	un´náj, gävvráraj
pred. pos. ess.	un´nen, gievrán	un´nen, gävvrán
Singularis komparativ		
pred. komp. nom.	unnep, gievráp	unnep, gievráp
pred. komp. genitiv	unnebu, gievrábu	unnebu, gievrábu
pred. komp. ack.	unnebu, gievrábu	unnebu, gievrábu
pred. komp. in.	unnebun, gievrábun	unnebun, gievrábun
pred. komp. el.	unnebus, gievrábus	unnebust, gievrábust
pred. komp. kom.	unnebujn, gievrábujn	unnebujn, gievrábujn
pred. komp. ill.	unnebuj, gievrábuj	unnebuj, gievrábuj
pred. komp. ess.	unnebun, gievrábun	unnebun, gievrábun
Singularis superlativ		
pred. sup. nom	unnemus, gievrámuš	unnemus, gievrámuš
pred. sup. genitiv	unnemusá, gievrámušá	unnemusa, gievrámusa

(Fortsättning av tabellen på nästa sida)

Pitesamisk grammatikk

(Fortsättning av tabell från föregående sida)

pred. sup. ack.	unnemusáv, gievramusáv	unnemusav, gievramusav
pred. sup. in.	unnemusán, gievramusán	unnemusan, gievramusan
pred. sup. el.	unnemusás, gievramusás	unnemusast, gievramusast
pred. sup. kom.	unnemusájñ, gievramusájñ	unnemusajn, gievramusajn
pred. sup. ill.	unnemussaj, gievramussaj	unnemussaj, gievramussaj
pred. sup. ess.	unnemussan, gievramussan	unnemussan, gievramussan
Pluralis positiv		
pred. pos. nom	unne, gievra	unne, gievra
pred. pos. genitiv	unnij, gievraj	unnij, gievraj
pred. pos. ack.	unnijt, gievrajt	unnijt, gievrajt
pred. pos. in.	unnijn, gievrajn	unnijn, gievrajn
pred. pos. el.	unnijs, gievrajs	unnijst, gievrajst
pred. pos. kom.	unnij, gievraj	unnij, gievraj
pred. pos. ill.	unnijda, gievrajda	unnijda, gievrajda
Pluralis komparativ		
pred. komp. nom.	unnebu, gievrabu	unnebu, gievrabu
pred. komp. genitiv	unnebuj, gievrabuj	unnebuj, gievrabuj
pred. komp. ack.	unnebujt, gievrabujt	unnebujt, gievrabujt
pred. komp. in.	unnebuñ, gievrabuñ	unnebuñ, gievrabuñ
pred. komp. el.	unnebujs, gievrabujs	unnebujst, gievrabujst
pred. komp. kom.	unnebuj, gievrabuj	unnebuj, gievrabuj
pred. komp. ill.	unnebujda, gievrabujda	unnebujda, gievrabujda
Pluralis superlativ		
pred. sup. nom	unnemusá, gievramusá	unnemusa, gievramusa
pred. sup. genitiv	unnemusáj, gievramusáj	unnemusaj, gievramusaj
pred. sup. ack.	unnemusájt, gievramusájt	unnemusajt, gievramusajt
pred. sup. in.	unnemusájñ, gievramusájñ	unnemusajn, gievramusajn
pred. sup. el.	unnemusájs, gievramusájs	unnemusajst, gievramusajst
pred. sup. kom.	unnemusáj, gievramusáj	unnemusaj, gievramusaj
pred. sup. ill.	unnemusájda, gievramusájda	unnemusajda, gievramusajda

Jämnstaviga adjektiv kan delas in i sex kategorier beroende på hur den attributiva formen är bildad:

Kategori 1:

Jämnstaviga adjektiv som växlar från grad III till grad II eller från grad II till grad I och där den attributiva formen är likadan som den predikativa böjningsformen med tillägg av ändelsen –s;

- assá:assá (pred)/assás (attr) (assá/assás, assáp, assámus) ´tjock´
- basske:baske (pred)/baskes (attr) (basske/baskes, baskep, baskemus) ´trång´
- buässje:buosje (pred)/buosjes (attr) (buässje/buosjes, buosjep, buosjemus) (en alternativ kontrakt form, buässjáj finns också) ´morsk, ivrig, ihärdig´
- buäjjde:buojde (pred)/buojdes (attr) (buäjjde/buojdes, buojdep, buojdemus) ´fet´
- bånddá:båndá (pred)/båndás (attr) (bånddá/båndás, båndáp, båndámus) ´rik´
- fávvro:fávro (pred)/fávros (attr) (fávvro/fávros, fávrop, fávromus) ´vacker´
- guhkke:guhke (pred)/guhka~guhkes (attr) (guhkke/guhka~guhkes, guhkep, guhkemus) ´lång´
- gåbbde:gåbde (pred)/gåbdes (attr) (gåbbde/gåbdes, gåbdep, gåbdemus) ´bred´
- gárrtje:gártje (pred)/gártjes (attr) (gárrtje/gártjes, gártjep, gártjemus) ´trång´
- gädtse:giedtse (pred)/giedtses (attr) (gädtse/giedtses, giedtsep, giedtsemus) ´smal, trång´
- gähppe:giehpe (pred)/giehpes (attr) (gähppe/giehpes, giehpep, giehpemus) ´lätt´
- gävvrá:gievra (pred)/gievras (attr) (gävvrá/gievras, gievrap, gievramus) ´stark, duktig, arbetsam´
- hárrge:hárge (pred)/hárges (attr) (hárrge/hárges, hárgep, hárgemus) ´rädd´
- hávvске:hávске (pred)/hávскеs (attr) (hávvске/hávскеs, hávскеp, hávскеmus) ´trevlig, behaglig´
- hiedjo~hiejjo:hiejo (pred)/hiejos (attr) (hiedjo~hiejjo/hiejjos, hiejop, hiejomus) ´fattig´
- hådje:håje (pred)/håjes (attr) (hådje/håjes, håjep, håjemus) ´ledsen´

jállo:jálo (pred)/jállos (attr) (jállo/jállos, jálopp, jálomos) 'djärv'
 jährrme~jährrbme:jierme (pred)/jiermes (attr) (jährrme~jährrbme/jiermes, jiermep,
 jiermemus) 'lydig, snäll'
 låjje:låje (pred)/låjes (attr) (låjje/låjes, låjep, låjemus) 'lugn'
 njállge:njálge (pred)/njálga~njálges (attr) (njállge/njálga~njálges, njállgap~njállgep,
 njállgamus~njállgajmus~njállgemus) 'god'
 njährbe:njårbe (pred)/njårbes (attr) (njährbe/njårbes, njårbep, njårbemus) 'tunn,
 svag'
 nävvre:nievre (pred)/nievres (attr) (nävvre/nievres, nievrep, nievremus) 'dålig'
 sájjge:sájge (pred)/sájges (attr) (sájjge/sájges, sájjep, sájjemus) 'girig, snål'
 sávvre:sávve (pred)/sávres (attr) (sávvre/sávres, sávrep, sávremus) 'uthållig'
 sjullo:sjulo (pred)/sjulos (attr) (sjullo/sjulos, sjulop, sjulomos) 'ful'
 slinntso:slintso (pred)/slintsos (attr) (slinntso/slintsos, slintsep, slintsomus) 'slarvig,
 orenlig'
 smávve:smáve (pred)/smávves~smávva (attr) (smávve/smávves~smávva, smávep,
 smávemus) 'liten'
 sägge:siegge (pred)/sieggges (attr) (sägge/sieggges, sieggep, sieggemus) 'smal'
 tjähppe:tjehpe (pred)/tjehpes (attr) (tjähppe/tjehpes, tjehpep, tjehpemus)
 'duktig, skicklig'
 uhttse:uhtse (pred)/uhtses (attr) (uhttse/uhtses, uhtsep, uhtsemus) 'få, mindre (om
 mängd)'
 vájjve:vájve (pred)/vájves (attr) (vájjve/vájves, vájjep, vájjemus) 'svår'
 vallje:valje (pred)/valjes (attr) (vallje/valjes, valjep, valjemus) 'riklig'
 vasste:vaste (pred)/vastes (attr) (vasste/vastes, vastep, vastemus~vastajmus) 'ful'
 vuodnje:vuonje (pred)/vuonjes (attr) (vuodnje/vuonjes, vuonjep, vuonjemus)
 'orädd'
 ådne:åne (pred)/ådna~ånes (attr) (ådne/ådna~ånes, ånep, ånemus) 'kort'

Kategori 2:

Jämnstaviga adjektiv där den predikativa formen växlar från grad III till grad II eller från grad II till grad I och där den attributiva formen är densamma som predikativ nominativ;

bin´ná:binná (pred)/bin´ná (attr) (bin´ná/bin´ná, binnáp, binnámus) alternativt;
bin´na:binna (pred)/binna (attr) (bin´na/binna, binnap, binnamus) ´lite´
buorre:buore (pred)/buorre (attr) (buorre/buorre, buorep, buoremus) ´bra, snäll´
iedna:iena (alt. iednak:iednag-) (pred)/iedna (attr) (iedna/iedna, ienap,
ienamus~enajmus~enamus) ´mycket´
maŋŋe:maŋŋe (pred)/maŋŋe (attr) (maŋŋe/maŋŋe, maŋŋep, maŋŋemus) ´sen, bakre,
bak´
nuorra:nuora (pred)/nuorra (attr) (nuorra/nuorra, nuorap, nuoramus) ´ung´
stuorra~stuor:stuora (pred)/stuorra~stuores (attr) (stuorra~stuor/stuorra~stuores,
stuorap, stuoramus) ´stor´
tjavvga~tjåvvgå:tjavga~tjåvgå (pred)/tjavvga~tjåvgå (attr) (tjavvga~tjåvgå/
tjavvga~tjåvgå, tjavgap~tjåvgåp, tjavgamus~tjåvgåmus~tjavvgajmus) ´kraftig,
hård´

Kategori 3:

Jämnstaviga adjektiv vars attributiva form är densamma som böjningsformen men med vokalväxling från -e till -a;

un´ne:unne (pred)/unna (attr) (un´ne/unna, unnep, unnemus) ´liten´
tjábbe:tjábbe (pred)/tjábba~tjábbes (attr) (tjábbe/tjábba~tjábbes, tjábbep,
tjábbemus~tjábbejmus) ´vacker´

Kategori 4:

Jämnstaviga adjektiv som inte växlar;

állke:állke (pred)/állkes (attr) (állke/állkes, állkep, állkemus~állkijmus)
´okomplicerad, lätt´

jasska:jasska (pred)/jasska (attr) (jasska/jasska, jasskap, jasskamus) 'lugn, trygg'
sjnuttjo:sjnuttjo (pred)/sjnuttjo (attr)(sjnuttjo/sjnuttjo, sjnuttjop, sjnuttjomus)
(alternativ uddastavig form finns även) 'spetsig'

Kategori 5:

Fyrstaviga adjektiv som stadieväxlar från grad II till grad I mellan tredje och fjärde stavelsen och vars attributiva form slutar på -is;

ballvagis (ss:s):ballvagis- (pred)/ballvagis (attr) (ballvagis/ballvagis, ballvagisap, ballvagisamus) 'molnigt'
bargodibme:bargodim- (pred)/bargodis (attr) (bargodibme/bargodis, bargodimep, bargodimemus) 'arbetslös'
båddnedibme:båddnedim- (pred)/båddnedis (attr) (båddnedibme/båddnedis, båddnedimep, båddnedimemus) 'bottenlös'
fábmogis (ss:s):fábmogis- (pred)/fábmogis (attr) (fábmogis/fábmogis, fábmogisap, fábmogisamus) 'mäktig'
fámodibme:fámodim- (pred)/fámodis (attr) (fámodibme/fámodis, fámodimep, fámodimemus) 'kraftlös'
gáŋnadibme:gáŋnadim- (pred)/gáŋnadis (attr) (gáŋnadibme/gáŋnadis, gáŋnadimep, gáŋnadimemus) 'onyttig'
gullogis (ss:s):gullogis- (pred)/gullogis (attr) (gullogis/gullogis, gullogisap, gullogisamus) 'lydig'
sjávodibme:sjávodim- (pred)/sjávodis (attr) (sjávodibme/sjávodis, sjávodimep, sjávodimemus) 'tystlåten'
tjalmedibme:tjalmedim- (pred)/tjalmedis (attr) (tjalmedibme/tjalmedis, tjalmedimep, tjalmedimemus) 'blind'
tjerrulis (ss:s):tjerrulis- (pred)/tjerrulis (attr) (tjerrulis/tjerrulis, tjerrulisap, tjerrulisamus) 'kinkig'
unugis (ss:s):unugis- (pred)/unugis (attr) (unugis/unugis, unugisap, unugisamus) 'konstig'

vigedibme:vigedim- (pred)/vigedis (attr) (vigedibme/vigedis, vigedimep, vigedimemus) 'felfri'

vuojnodibme:vuojnodim- (pred)/vuojnodis (attr) (vuojnodibme/vuojnodis, vuojnodimep, vuojnodimemus) 'osynlig'

Kategori 6:

Fyrstaviga adjektiv som har diminutivkaraktär;

almelatj:almelatj- (pred)/almelatj (attr) (almelatj/almelatj, almelatjap, almelatjamos), 'himmelsk'

lihkuratj:lihkuratj- (pred)/lihkuratj (attr) (lihkuratj/lihkuratj, lihkuratjap, lihkuratjamos) 'lycklig'

suddulatj:suddulatj- (pred)/suddulatj (attr) (suddulatj/suddulatj, suddulatjap, suddulatjamos) 'syndig'

ånegatj:ånegatj- (pred)/ånegis (attr) (ånegatj/ånegis, ånegatjap, ånegatjamos) 'kort, i korthet'

Uddastaviga adjektiv

Med uddastaviga adjektiv menas att adjektivet är uddastavigt i böjningsformen. Böjningsformen är identisk med genitivformen i predikativ positiv t.ex. *tjáhppat* (nominativform), *tjáhppada* (böjningsform och positiv genitivform). Vissa men inte alla uddastaviga adjektiv stadiesväxlar, då från I till II eller från II till III. Kännetecknen för komparationsändelser för uddastaviga stammar är för den komparativa formen *-up/-ubbo-* och för den superlativa *-umos/-ubmus-*. Motsvarande ändelser i lulesamiska är *-ap/-abbo-* och *-amus/-abmus-*. Nordliga talare av pitesamiska använder dessa lulesamiska komparationsändelser.

Komparation av adjektivet i attributiv form är inte identisk med den i predikativ form. De attributiva komparerade formerna är kortare t.ex. pred.: *tjáhppat/tjáhppadubbo/tjáhppadumos* och attr.; *tjáhppis/tjáhppadup/tjáhppadumos*.

Adjektiv i predikativ form som är uddastaviga i positiv (i böjningsformen) blir fyrstaviga d.v.s. jämnstaviga i komparativ och femstaviga d.v.s. uddastaviga i superlativ. Kasusändelserna i positiv följer mönstret för uddastaviga substantiv. Kasusändelserna i komparativ följer mönstret för jämnstaviga o- stammar t.ex. *tjáhppadubbov* (pred.komp.ack. sing.), *tjáhppadubbujn* (pred.komp.kom.sing.). I superlativ stadväxlar adjektivet från -*umos* till -*ubmus*- vid kasusböjning. Kasusändelserna i superlativ följer därefter mönstret för kasusböjning av uddastaviga substantiv.

vuoras:vuorras- (pred)/vuoras (attr) (vuoras/vuoras, vuorrasubbo/vuorrasup, vuorrasumos) 'gammal'

	Lulesamiska	Pitesamiska
Komparering		
predikativ form, pos.	vuoras	vuoras
attributiv form, pos.	vuoras	vuoras
attr. komparativ	vuorrasap	vuorrasup
attr. superlativ	vuorrasamos	vuorrasumos
pred. komparativ	vuorrasabbo	vuorrasubbo
pred. superlativ	vuorrasamos	vuorrasumos
Kasusböjning		
Singularis positiv		
pred. pos. nom	vuoras	vuoras
pred. pos. genitiv	vuorrasa	vuorrasa
pred. pos. ack.	vuorrasav	vuorrasav
pred. pos. in.	vuorrasin	vuorrasin
pred. pos. el.	vuorrasis	vuorrasist
pred. pos. kom.	vuorrasijn	vuorrasijn
pred. pos. ill.	vuorrasij	vuorrasij
pred. pos. ess.	vuorrasin	vuorrasin
Singularis komparativ		
pred. komp. nom.	vuorrasabbo	vuorrasubbo
pred. komp genitiv	vuorrasappo	vuorrasubbo
pred. komp. ack.	vuorrasappov	vuorrasubbov
pred. komp. in.	vuorrasappon	vuorrasubbon
pred. komp. el.	vuorrasappos	vuorrasubbost

(Fortsättning av tabellen på nästa sida)

(Fortsättning av tabell från föregående sida)

pred. komp. kom.	vuorrasappujn	vuorrasubbujn
pred. komp. ill.	vuorrasabbuj	vuorrasubbuj
pred. komp. ess.	vuorrasabbon	vuorrasubbon
Singularis superlativ		
pred. sup. nom	vuorrasamos	vuorrasumos
pred. sup. genitiv	vuorrasabmusa	vuorrasubmusa
pred. sup. ack.	vuorrasabmusav	vuorrasubmusav
pred. sup. in.	vuorrasabmusin	vuorrasubmusin
pred. sup. el.	vuorrasabmusis	vuorrasubmusist
pred. sup. kom.	vuorrasabmusijn	vuorrasubmusijn
pred. sup. ill.	vuorrasabmusij	vuorrasubmusij
pred. sup. ess.	vuorrasabmusin	vuorrasubmusin
Pluralis positiv		
pred. pos. nom	vuorrasa	vuorrasa
pred. pos. genitiv	vuorrasij	vuorrasij
pred. pos. ack.	vuorrasijt	vuorrasijt
pred. pos. in.	vuorrasijn	vuorrasijn
pred. pos. el.	vuorrasijs	vuorrasijst
pred. pos. kom.	vuorrasij	vuorrasij
pred. pos. ill.	vuorrasijda	vuorrasijda
Pluralis komparativ		
pred. komp. nom.	vuorrasappo	vuorasubbo
pred. komp. genitiv	vuorrasappoj	vuorrasubboj
pred. komp. ack.	vuorrasappojt	vuorrasubbojt
pred. komp. in.	vuorrasappojn	vuorrasubbojn
pred. komp. el.	vuorrasappojs	vuorrasubbojst
pred. komp. kom.	vuorrasappoj	vuorrasubboj
pred. komp. ill.	vuorrasappojda	vuorrasubbojda
Pluralis superlativ		
pred. sup. nom	vuorrasabmusa	vuorrasubmusa
pred. sup. genitiv	vuorrasabmusij	vuorrasubmusij
pred. sup. ack.	vuorrasabmusijt	vuorrasubmusijt
pred. sup. in.	vuorrasabmusijn	vuorrasubmusijn
pred. sup. el.	vuorrasabmusijs	vuorrasubmusijst
pred. sup. kom.	vuorrasabmusij	vuorrasubmusij
pred. sup. ill.	vuorrasabmusijda	vuorrasubmusijda

Uddastaviga pitesamiska adjektiv kan delas in i sju kategorier beroende på om stadiesvæxling sker eller inte samt hur den attributiva formen är bildad.

Kategori 1:

Uddastaviga adjektiv som växlar från I till II eller från II till III och där den attributiva formen är lika som böjningsformen med bortfall av -s;

báhkas:báhkka- (pred)/báhkka (attr) (báhkka/báhkka, báhkka-subbo/báhkka-sup, báhkka-sumos) 'varm, het'

galmas:galbma-~gallma- (pred)/galbma~gallma (attr) (galmas/galbma~gallma, galbma-subbo~gallma-subbo/galbma-sup~gallma-sup, galbma-sumos~gallma-sumos) 'kall'

garras:garras- (rr:r) (pred)/garra (attr) (garras/garra, garras-subbo/garras-sup, garras-sumos) 'hård'

lieggas:læggas- (pred)/læggas (attr) (lieggas/læggas, læggas-subbo/læggas-sup, læggas-sumos) 'varm'

luvas:luvvas- (pred)/luvva (attr) (luvas/luvva, luvvas-subbo/luvvas-sup, luvvas-sumos) 'blöt'

práres:prárrá- (pred)/prárrá (attr) (práres/prárrá, prárrá-subbo/prárrá-sup, prárrá-sumos) 'brant'

sjkiebtjas:sjkæbttja- (pred)/sjkæbttja (attr) (sjkiebtjas/sjkæbttja, sjkæbttja-subbo/sjkæbttja-sup, sjkæbttja-sumos) 'sjuklig'

Kategori 2:

Uddastaviga adjektiv utan stadiesvæxling där nominativformens slutkonsonant p, t, k ändras till b, d, g vid böjning och där den attributiva formen är bildad;

a. av den predikativa nominativformen med bortfall av slutkonsonanten

allak:allag- (pred)/alla (attr) (allak/alla, allag-subbo/allag-sup, allag-sumos) 'hög'

njuallgat:njuallgad- (pred)/njuallga (attr) (njuallgat/njuallga, njuallgadubbo/
njuallgadup, njuallgadumos) ´rak´

vuollak:vuollag- (pred)/vuolla (attr) (vuollak/vuolla, vuollagubbo/vuollagup,
vuollagumos) ´onykter´

b. av böjningsformen med tillägg av -is

aset:ased- (pred)/asedis (attr) (aset/asedis, asedubbo/asedup, asedumos) ´tunn´

bavrek:bavreg- (pred)/bavregis (attr) (bavrek/bavregis, bavregubbo/bavregup,
bavregumos) ´pigg, kavat´

buorak:buorag- (pred)/buoragis (attr) (buorak/buoragis, buoragubbo/buoragup,
buoragumos) ´bra´

livak:livag- (pred)/livagis (attr) (livak/livagis, livagubbo/livagup, livagumos) ´mager´

máhtak:máhtag- (pred)/máhtagis (attr) (máhtak/máhtagis, máhtagubbo/
máhtagup, máhtagumos) alt. máhtalk:máhtalg- (pred)/máhtalgis (attr)
(máhtalk/máhtalgis, máhtalgubbo/máhtalgup, máhtalgumos) ´kunnig, skicklig´

mårret:mårred- (pred)/mårredis (attr) (mårret/mårredis, mårredubbo/mårredup,
mårredumos) ´trevlig´

njálmu~njálbmuk:njálmu~njálbmug- (pred)/njálmu~njálbmugis (attr)
(njálmu~njálbmuk/njálmu~njálbmugis, njálmu~njálbmugubbo~njálbmugubbo/
njálmu~njálbmugup~njálbmugup, njálmu~njálbmugumos~njálbmugumos) ´pratsam´

sjnjutjok:sjnjutjog- (pred)/sjnjutjogis (attr) (sjnjutjok/sjnjutjogis, sjnjutjogubbo/
sjnjutjogup, sjnjutjogumos) (alternativ jämnstavig form finns även) ´spetsig´

tjalmak:tjalmag- (pred)/tjalmagis (attr) (tjalmak/tjalmagis, tjalmagup,
tjalmagumos) ´en som har bra syn, en som har prickar´

tjurguk:tjurgug- (pred)/tjurgugis (attr) (tjurguk/tjurgugis, tjurgugubbo/tjurgugup,
tjurgugumos) ´gråhårig´

tjáhkjet:tjáhkjed- (pred)/tjáhkjedis (attr) (tjáhkjet/tjáhkjedis, tjáhkjedubbo/tjáhkjedup,
tjáhkjedumos) ´tar liten plats´

várrok:várrog- (pred)/várrogis (attr) (várrok/várrogis, várrogubbo/várrogup,
várrogumos) ´försiktig´

c. av en förkortad form av böjningsformen med tillägg av -is eller -es

blávvat:blávvad- (pred) blávvis (attr) (blávvat/blávvis, blávvadubbo/blávvadup, blávvadumos) 'blá'

grávvat~rávvat:grávvad~rávvad- (pred)/grávvves~rávvves (attr) (grávvat~rávvat/grávvves~rávvves, grávvadubbo~rávvadubbo/grávvadup~rávvadup, grávvadumos~rávvadumos) 'grá'

jallgat:jallgad- (pred)/jallga~jillgis (attr) (jallgat/jallga~jillgis, jallgadubbo/jallgadup, jallgadumos) 'flack, slät'

ruappsat:ruappsad- (pred)/ruppsis (attr) (ruappsat/ruppsis, ruappsadubbo/ruappsadup, ruappsadumos) 'röd'

rusjkat:rusjkad- (pred)/rusjkis (attr) (rusjkat/rusjkis, rusjkadubbo/rusjkadup, rusjkadumos) 'grå'

suohkat:suohkad- (pred)/suhkis (attr) (suohkat/suhkis, suohkadubbo/suohkadup, suohkadumos) 'tät'

tjáhppat:tjáhppad- (pred)/tjáhppis (attr) (tjáhppat/tjáhppis, tjáhppadubbo/tjáhppadup, tjáhppadumos) 'svart'

tjuavvgat:tjuavvgad- (pred)/tjuvvgis (attr) (tjuavvgat/tjuvvgis, tjuavvgadubbo/tjuavvgadup, tjuavvgadumos) 'ljusstark'

tjuorak:tjuorag- (pred)/tjuorak~tjurris (attr) (tjuorak/tjuorak~tjurris, tjuoragubbo/tjuoragup, tjuoragumos) 'ljusgrå'

visskat:visskad- (pred)/visskis~visská (attr) (visskat/visskis~visská, visskadubbo/visskadup, visskadumos) 'gul'

vállgat:vállgad- (pred)/villgis (attr) (vállgat/villgis, vällgadubbo/vällgadup, vällgadumos) 'vit'

d. är densamma som den predikativa nominativa formen

buorremielak:buorremielag- (pred)/buorremielak (attr) (buorremielak/buorremielak, buorremielagubbo/buorremielagup, buorremielagumos) 'vänligt sinnad'

mällgat:mällgad- (pred)/mälggat (attr) (mällgat/mällgat, mällgadubbo/mällgadup, mällgadumos) 'långt bort, avlägset'

nárbak:nárbag- (pred)/narbák (attr) (nárbak/nárbak, nárbagubbo/nárbagup, nárbagumos) 'närgången, påträngande'

-tjiegak:-tjiegag- (pred)/-tjiegak (attr) (-tjiegak/-tjiegak, -tjiegagubbo/-tjiegagup, -tjiegagumos) 'med så och så många kanter' t.ex. nielljetjiegak 'fyrkantig'

Kategori 3:

Uddastavigt adjektiv utan stadiesväxling där den attributiva formen är densamma som böjningsformen;

ávos:ávos- (pred)/ávos (attr) (ávos/ávos, ávosubbo/ávosup, ávosumos) 'glad'

dulutj:dulutj- (pred)/dulutj (attr) (dulutj/dulutj, dulutjubbo/dulutjup, dulutjumos) 'gammal, som var förr i tiden'

lusjgos~sjlusjgos:lusjgos~sjlusjgos- (pred)/lusjgos~sjlusjgos (attr)

(lusjgos~sjlusjgos/lusjgos~sjlusjgos, lusjgosubbo~sjlusjgosubbo/
lusjgosup~sjlusjgosup, lusjgosumos~sjlusjgosumos) 'flytande'

stumbu:stumbus- (pred)/stumbus (attr) (stumbu/stumbus, stumbusubbo/
stumbusup, stumbusumos) 'klumpig'

ávros:ávros- (pred)/ávros (attr) (ávros/ávros, ávrosubbo/ávrosup, ávrosumos) 'orolig'

Kategori 4:

Uddastavigt adjektiv utan stadiesväxling där den attributiva formen är bildad av böjningsformen med tillägget -is;

basstel:basstel- (pred)/basstelis (attr) (basstel/basstel, basstelubbo/basstelup, basstelumos) 'vass'

bivval:bivval- (pred)/bivvalis (attr) (bivval/bivvalis, bivvalubbo/bivvalup, bivvalumos) 'varm'

- gullis:gullis- (pred)/gullisis (attr) (gullis/gullisis, gullisubbo/gullisup, gullisumos)
´med god hörsel´
- háhppel:háhppel- (pred)/háhppelis (attr) (háhppel/háhppelis, háhppelubbo/
háhppelup, háhppelumos) ´snabb, kvick´
- nággár:nággár- (pred)/nággáris (attr) (nággár/nággáris, nággárubbo, nággárumos)
´envis, påträngande´
- suojmuk:suojmug- (pred)/suojmugis (attr) (suojmuk/suojmugis, suojmugubbo/
suojmugup, suojmugumos) ´långsam´
- tjiegnal:tjiegnal- (pred)/tjiegnalis (attr) (tjiegnal, tjiegnalubbo/tjiegnalup,
tjiegnalumos) ´djup´
- vassjal:vassjal- (pred)/vassjalis (attr) (vassjal/vassjalis, vassjalubbo/vassjalup,
vassjalumos) ´flitig, villig´

Kategori 5:

Uddastaviga adjektiv som växlar från grad I till grad II eller från grad II till grad III och där den attributiva formen är lika med den predikativa nominativa formen;

- amas:abmas- (pred)/amas (attr) (amas/amas, abmasubbo/abmasup, abmasumos)
´främmande´
- árvas:árvas- (pred)/árvas (attr) (árvas/árvas, árvasubbo/árvasup, árvasumos)
´givmild´
- gájvas:gájvas- (pred)/gájvas (attr) (gájvas/gájvas, gájvasubbo, gájvasup,
gájvasumos) ´oförståndig´
- gieres:gärrás- (pred)/gieres (attr) (gieres/gieres, gärrásubbo/gärrásup, gärrásumos)
´kär´
- gilos:gillus- (pred)/gilos (attr) (gilos/gilos, gillusubbo/gillusup, gillusumos)
´uthållig´
- hánes:hádnás- (pred)/hánes (attr) (hánes/hánes, hádnásubbo/hádnásup,
hádnásumos) ´snål´

luovas:luovvas- (pred)/luovas (attr) (luovas/luovas, luovvasubbo/luovvasup,
luovvasumos) 'lös'

måskos:musskus- (pred)/måskos (attr) (måskos/måskos, musskusubbo/musskusup,
musskusumos) 'stängd, sluten'

nanos:ninnus- (pred)/nanos (attr) (nanos/nanos, ninnusubbo/ninnusup,
ninnusumos) 'stadig'

nieros:nerrus- (pred)/nieros (attr) (nieros/nieros, nerrusubbo/nerrusup,
nerrusumos) 'ovass, oslipad'

nåjdes:nåjddás- (pred)/nåjdes (attr) (nåjdes/nåjdes, nåjddásubbo/nåjddásup,
nåjddásumos) 'trollkunnig'

rabás:rahpás- (pred)/rabás (attr) (rabás/rabás, rahpásubbo/rahpásup, rahpásumos)
'öppen'

sielas:siellas- (pred)/sielas (attr) (sielas/siellas, siellasubbo, siellasup, siellasumos)
'snöfri'

suddes:suddás- (pred)/suddes (attr) (suddes/suddes, suddásubbo/suddásup,
suddásumos) 'ej tillfrusen'

suohtas:suahttas-~suähttas- (pred)/suohtas (attr) (suohtas/suohtas, suahttasubbo
suähttasubbo/suahttasup~suähttasup, suahttasumos~suähttasumos) 'roligt'

stuores, storrás- (pred)/stuores (attr)(stuores/stuores, storrásubbo/storrásup,
storrásumos) 'högfärdig'

suojmas:suajbmas-~suäjmmas- (pred)/suojmas (attr) (suojmas/suojmas,
suajbmasubbo~suäjmmasubbo/suajbmasup~suäjmmasup,
suajbmasumos~suäjmmasumos) 'långsam'

såmes:såbmás- (pred)/såmes (attr) (såmes/såmes, såbmásubbo/såbmásup,
såbmásumos) 'någon, en viss'

tjavdes:tjavddás- (pred)/tjavdes (attr) (tjavdes/tjavdes, tjavddásubbo/tjavddásup,
tjavddásumos) 'hård'

tjielgos:tjellgus- (pred)/tjielgos (attr) (tjielgos/tjielgos, tjellgusubbo/tjellgusup,
tjellgusumos) 'nykter'

vájbas:vájjbas- (pred)/vájbas (attr) (vájbas/vájbas, vájjbasubbo/vájjbasup,
vájbasumos) 'trött'

vuoras:vuorras- (pred)/vuoras (attr) (vuoras/vuoras, vuorrasubbo/vuorrasup,
vuorrasumos) 'gammal'

åhpes:åhppás- (pred)/åhpes (attr) (åhpes/åhpes, åhppásubbo/åhppásup,
åhppásumos) 'bekant, känd'

Kategori 6:

Uddastaviga adjektiv med alternativ jämnstavig komparation;

dimes:dibmas- (pred)/dibma (attr) (dimes/dibma,

dibmasubbo/dibmasup~dibmap, dibmasumos~dibmamus) 'mjuk'

gassak:gassag- (pred)/gassa (attr) (gassak/gassa, gassagubbo/gassagup~gassep,
gassagumos~gassemus) 'tjock'

gåjkes:gåjjkás- (pred)/gåjke (attr) (gåjkes/gåjke, gåjjkásubbo/gåjjkáp~gåjkep,
gåjjkásumos~gåjjkemus) 'torr'

gåstes:gåsstás~gåsstás- (pred)/gåsste (attr) (gåstes/gåsste,

gåsstásubbo~gåsstásubbo~gåsstáp~gåsstep,

gåsstásumos~gåsstásumos~gåsstemus) 'häsket'

låssåt:låssåd- (pred)/låsså~lussis (attr) (låssåt/låsså~lussis, låssådubbo/

låssådup~låssep, låssådumos~låssemus) 'tung'

rádes:rádás- (pred) rádés (attr) (rádes/rádes, rádásubbo/rádep~rådáp~rådásup,

rádásumos~rádemus~rådámus) 'brant'

rájnas:rájdnas~rájjnas- (pred)/rájdna~rájjna (attr) (rájnas/rájdna~rájjna,

rájdnasubbo~rájjnasubbo/rájdnasup~rájjnap,

rájdnasumos~rájjnasumos~rájjnamus) 'ren'

tjåskes:tjåsskás- (pred)/tjåskes (attr) (tjåskes/tjåskes, tjåsskásubbo/

tjåsskásup~tjåsskáp, tjåsskásumos~tjåsskámus) 'kall'

Kontrakta adjektiv

Kontrakta adjektiv är relativt få. De förekommer i två varianter. En kategori stadiesväxlar medan den andra inte gör det. Samma böjningsmönster gäller för alla kategorier. En del av adjektiven i denna kategori är avledda från nomen och slutvokalen *á* uttrycker vanligen "rikligt med". En del kontrakta adjektiv har en alternativ uddastavig form.

gärrgáj~gäddgáj:gärggá~gäddgá- (pred)/gärrgájis~gäddgájis (attr) (gärrgáj~gäddgáj/gärrgájis~gäddgájis, gärrgáp~gäddgáp, gärrgámos~gäddgámos) ´stenig´

	Lulesamiska	Pitesamiska
Komparering		
predikativ form, pos.	gärggá,	gärrgáj
attributiv form, pos.	gärggás	gärrgájis
attr. komparativ	gärggáp	gärrgáp
attr. superlativ	gärggámus	gärrgámus
pred. komparativ	gärggáp,	gärrgáp
pred. superlativ	gärggámus	gärrgámus
Kasusböjning		
Singularis positiv		
pred. pos. nom	gärggá,	gärrgáj
pred. pos. genitiv	gärggá	gärrgá
pred. pos. ack.	gärggáv	gärrgáv
pred. pos. in.	gärggán	gärrgán
pred. pos. el.	gärggás	gärrgást
pred. pos. kom.	gärggájn	gärrgájn
pred. pos. ill.	gärggáj	gärrgáj
pred. pos. ess.	gärggán	gärrgán
Singularis komparativ		
pred. komp. nom.	gärggáp	gärrgáp
pred. komp genitiv	gärggábu	gärrgábu
pred. komp. ack.	gärggábuv	gärrgábuv
pred. komp. in.	gärggábun	gärrgábun
pred. komp. el.	gärggábus	gärrgábust

(Fortsättning av tabellen på nästa sida)

(Fortsättning av tabell från föregående sida)

pred. komp. kom.	gärggábujn	gärgábujn
pred. komp. ill.	gärggábuj	gärgábuj
pred. komp. ess	gärggábun	gärgábun
Singularis superlativ		
pred. sup. nom	gärggámus	gärgámus
pred. sup. genitiv	gärggámusá	gärgámusa
pred. sup. ack.	gärggámusáv	gärgámusav
pred. sup. in.	gärggámusán	gärgámusan
pred. sup. el.	gärggámusás	gärgámusast
pred. sup. kom.	gärggámusáj	gärgámusajn
pred. sup. ill.	gärggámussáj	gärgámussaj
pred. sup. ess.	gärggámussan	gärgámussan
Pluralis positiv		
pred. pos. nom	gärggá	gärgá
pred. pos. genitiv	gärggáj	gärgáj
pred. pos. ack.	gärggájt	gärgáj
pred. pos. in.	gärggáj	gärgáj
pred. pos. el.	gärggájs	gärgájst
pred. pos. kom.	gärggáj	gärgáj
pred. pos. ill.	gärggájda	gärgájda
Pluralis komparativ		
pred. komp. nom.	gärggábu	gärgábu
pred. komp. genitiv	gärggábuj	gärgábuj
pred. komp. ack.	gärggábujt	gärgábujt
pred. komp. in.	gärggábujn	gärgábujn
pred. komp. el.	gärggábujst	gärgábujst
pred. komp. kom.	gärggábuj	gärgábuj
pred. komp. ill.	gärggábujda	gärgábujda
Pluralis superlativ		
pred. sup. nom	gärggámusá	gärgámusa
pred. sup. genitiv	gärggámusáj	gärgámusaj
pred. sup. ack.	gärggámusáj	gärgámusajt
pred. sup. in.	gärggámusáj	gärgámusajn
pred. sup. el.	gärggámusájs	gärgámusajst
pred. sup. kom.	gärggámusáj	gärgámusaj
pred. sup. ill.	gärggámusájda	gärgámusajda

Kategori 1:

Kontrakta adjektiv som inte stadiesväxlar, har *a* som vokal i andra stavelsen och står i grad III både i attributiv form, i predikativ nominativform och i böjningsformen t.ex. *gärggáj:gärggá-/gärggájis*. I saP är ändelsen i predikativ nominativform *-j* och i attributiv form *-jis* eller *-s*. I saL saknar denna kategori ändelse i predikativ nominativform och har *-s* i attributiv form. Språkhistoriskt har ändelsen *-j* funnits även i lulesamiskan⁹;

buassjáj~buässjáj:buässjáj- (pred)/buassjás~buässjás (attr) (buässjáj/buässjás, buässjáp, buässjámus) se alt. form jämnstaviga kategori 1 'morsk, ivrig, ihärdig'
gärrgáj~gäddgáj:gärggá~gäddgá- (pred)/gärrgájis~gäddgájis (attr)
(gärrgáj~gäddgáj/gärrgájis~gäddgájis, gärrgáp~gäddgáp, gärrgámos~gäddgámos) 'stenig'
hálláj:hállá- (pred)/hállájis (attr) (hálláj/hállájis, hålláp, hållámus) 'pratsam'
mårráj:márrá- (pred)/mårrájis (attr) (mårráj/mårrájis, márráp, márrámus) 'arg'
sjtänntjáj:sjtänntjá- (pred)/sjtänntjás (attr) (sjtänntjáj/sjtänntjás, sjtänntjáp, sjtänntjámus) (saL; sjtántjo:sjtántjo (pred)/sjtántjo (attr) (sjtántjo/sjtántjo, sjtántjop, sjtántjomus)) 'slaskig'

Kategori 2:

Kategori 2 slutar på konsonant i predikativ nominativform och växlar upp från grad II till grad III;

låmsjok~låmmsje~låmsjes:låmmsjáj- (pred)/låmsjes (attr)
(låmsjok~låmmsje~låmsjes/låmmsjes, låmmsjáp, låmmsjámus) alt. uddastavig
stam; låmsjok:låmmsjog- (pred)/låmmsjos~låmmsjo (attr) (låmsjok/låmmsjos
~låmmsjo, låmmsjogup, låmmsjogumus) 'vid, rymlig'
mivkes:mivvká- (pred)/mivkes (attr) (mivkes/mivkes, mivvkáp, mivvkámos) 'mjuk'
sádnés:sáddná- (pred)/sádnés (attr) (sádnés/sádnés, sáddnáp, sáddnámus) 'sann'

---

⁹ Kåre Tjikkom, arbetsmaterial om adjektiv från kurs i lulesamiska, mars 2012

Pitesamisk grammatikk

suvres:suvvrá- (pred)/suvra (attr) (suvres/suvra, suvvrábu/suvvráp, suvvrámus)
alternativ uddastavig stam; suvres:suvvrás- (pred)/suvra (attr. (suvres/suvra,
suvvrásubbo, suvvrásumos) ´sur´

Bild 7: Västerfjäll/ Alesgiehtje är en pitesamisk fjällby vid sjön Tjeggelvas. Foto: Ann-Charlotte Sjaggo.

Kap. 7 Adverb

Adverbens funktion är att vara bestämning till (beskriva) verben, t.ex. 'han springer **fort**. Adverbena är vanligtvis bildade ur ett adjektiv. Många adverb har en motsvarighet i en postposition t.ex. *lahka* 'nära', *maŋŋelin* 'efter, senare'. Adverbet förhåller sig till ett verb medan postpositionen förhåller sig till ett nomen. Adverb delas in i olika kategorier beroende på dess ursprung. Gradsadverb används för att närmare bestämma adjektiv eller adverb. ex. *ilá* 'alltför', *åbbá* 'tämligen, ganska'. Tidsangivelser räknas till adverb t.ex. *dalloj* 'då', *uddni* 'idag', liksom frågeorden När?, Var?, Hur? Vart? Varifrån? Hur ofta? och väderstrecksangivelser.

Adverb bildas vanligen av att man till adjektivets genitivform, i positiv, komparativ eller superlativ lägger till ett *-t*, t.ex. *binná* 'lite, litet' (genitiv singularis positiv av adjektivet *binná*) > *binnát* 'lite' (adverb). Adverb bildade av uddastaviga adjektivs böjningsstam har ofta ändelsen *-it*. Av kontrakta adjektiv bildas adverb vanligtvis av böjningsstammen plus ändelsen *-t*. En del adverb har dock samma form som sitt motsvarande adjektiv t.ex. *njuallga* 'rak' (adj.), *njuallga* 'rakt' (adv). Adverbena böjs inte.

Vanliga adverb är listade i tabellen. Om det lulesamiska adverbet skiljer sig från det pitesamiska så står det bakom snedstreck (/).

Pitesamiska/ Lulesamiska	Svenska	Pitesamiska/ Lulesamiska	Svenska
agev	alltid, ständigt	gåssek/goassek	någonsin, (med negering;) aldrig
áj	också	guävvdelin/ guovddelin	i mitten
ájlegin	på söndagen	hähkat	plötsligt
ájjve/ájvve	alldeles, fullkomligt	ilá	alltför
ájmon	kvar, i behåll, i förvar	ihkenis~ihkenas	som helst

(Fortsättning av tabellen på nästa sida)

Pitesamisk grammatikk

(Fortsättning av tabell från föregående sida)

alvos	förskräckligt	jámas	ihjäl, till döds
árabut	lite tidigare (på dagen el. om tid)	jasska	lugnt, tryggt, stilla
áramusat/áramusát	i vardagen	jis/gis	åter, igen, däremot
árgan	tidigast	lahka	nära
árrat	tidigt	luoboj	löst (packad, knuten), spritt, skingrad
bajás	upp, uppåt, uppöver	man	hur
bálldalugguj/bálldalakkoj	bredvid varandra, vid varandras sida	maηηelin	efteråt, bakom
ber~beru	endast, bara	maηηelt	efter
biejven	på dagen	nav~navte/ náv~návte	så, på det sättet
bihko	öppet, tydligt	njuallga	rakt
binnát/binnát	lite	rassta~rastá	över, tvärs över
básstot~bájtot/boasstot	fel, oriktigt	ruapptot/ruopptot	tillbaka
buorebut	bättre	ruvva	hastigt, snart, strax
buohta	mitt emot, bredvid	räkkta/riekta	rätt, riktigt, ordentligt
dajjva/dájvvá	ofta	sagga	hastigt, häftigt, synnerligen
dájna	härmed	sammáláhkáj~ sammáláhkáj	på samma sätt
dájvamusat/dájvamusát	oftast	sierra	särskild, speciell
dále	nu	sisá	in
dalának/dalánagi	genast, med detsamma	sissηelij	längre inåt

(Fortsättning av tabellen på nästa sida)

(Fortsättning av tabell från föregående sida)

dalloj	då, på den tiden, den gången	sjávot	tyst, stilla, ljudlöst
danen	därför	spájjta/spájttá	fort, snabbt, hastigt
dábben/dáppen	här	suajbma/suojmma	sakta, långsamt
dehki/diehki	hit	tjiegñalit	djupt
diedon	naturligtvis	tjårrgå/tjårggå	säkert, ordentligt
dievva	fullt	uddne~uddni/ uddni	idag
dijbmá/dijmmá	i fjol	uddnik	än idag
dis~diste/des~deste, das~dasti	(med negation) inte längre	ulgus/ålgus	ut
duggu/duoggu	där, den vägen, där borta	ullu/oalle	alldeles, helt
duhku/dåhku	dit	vehis/vehi	lite, en aning
duolla	rätt, riktigt	vertitj maj/viertisj maj	givetvis, såklart
duolloj dálloj	då och då, emellanåt	viehka	ganska, tämligen
dubben/duoppe	där	vierabut/várabut	värre
dábbe/dåppe	där borta	vidi~vist/ vadi~vidi~vit	åter, igen
dåbbelt/dåppelt	där bortifrån, från det hållet	vis/vas, vat	återigen
dålen	förr i världen	vulus/vuolus	ned
edisik/edasik	åtminstone		
erit/ierit	bort	vuolebuj	längre ner, lägre (riktning)
iednagit/ednagit	mycket, många	vuolebun	längre ner (befintlighet)
iehkedis	på kvällen	vuolen	nedanför, under
fertláhkáj	på alla sätt	vuällelin/vuollelin	nedanför, längre ner

(Fortsättning av tabellen på nästa sida)

Pitesamisk grammatikk

(Fortsättning av tabell från föregående sida)

iednak/ednak	mycket	vuäl'len/vuol'len	nere (i bygden, på marken)
idet	i morgon	åbbå	ganska, tämligen med neg; alls
ijan/iján	på natten	åbbånis	med negering; alls
iktu/iektu	igår	ållgon~ullgun/ ålggon	ute
gáddek	längs stranden	ållgolin~ullgulin/ ålggolin	längre ut
gasskat	avbruten	ållgolist~ullgulist/ ålggolis	utifrån
giesen	på sommaren	åvdebut	förr, tidigare
gidán~giran~giđan /gidán	på våren	åvvdål	förr, tidigare, innan
guggu/gåggu	vilken väg	álu/álu	ofta
guhkás	långt (bort), länge	ässki/esski	nyss, nu först, då först
guhkebuĵ	lite längre bort		
guhkev	länge		
gåbbelij	till vilkendera sidan av		
gåbbelin/goabbelin	på vilkendera sidan		
gåbbelist/goabbelis	från vilkendera sidan		
gågĵot/guggĵot	nerböjd		

Frågande adverb

Pitesamiska	Lulesamiska	Svenska
gukte~guktes~gåktå	gåkte~gåktes~gåktu	hur, på vilket sätt
gunne~gånnå~gåanne	gånnå~gåanne	var, (på/i den plats) där
gusi~guse, guggu	gåsi~gåsis~gåså~gåsås~gåggu	vart, till vilken plats (vid verb konstruerade med illativ)
guste~gåsstås	gåsstå~gåsste~gåsstås	varifrån, från vilken plats
gässe~gåsså	goassa~goasse~gossas~goasses	när, vid vilken tidpunkt
maktes	maktes	hur, på vilket sätt
man	man	hur
manen	manen	varför, till vad, såsom var

Adverb som anger väderstreck

Om det lulesamiska adverbet skiljer sig från det pitesamiska så står det bakom snedstreck (/).

Pitesamiska/ Lulesamiska	Svenska	Pitesamiska/ Lulesamiska	Svenska
alás	åt väster	nuortas	mot norr
alebuj	(riktning) längre mot väster	nuortasluksa	mot nordost
alebun	(befintlighet) längre mot väster	nuarrtaallet/ nuorttaallet	från nordväst
alelt	i väster	nuarrtal/nuorttal	norr om
allela	längs västra sidan av	nuarrtalij/ nuorttalij	norrut
allelij	västerut	nuarrtalin/ nuorttalin	på norra sidan
allelis	västerifrån	nuarrtalis/ nuorttalis	från norra sidan

(Fortsättning av tabellen på nästa sida)

Pitesamisk grammatikk

(Fortsättning av tabell från föregående sida)

allen	i väster	nuarrtalullet/ nuorttalullet	från nordost
allelin	i väster	nuarrtan/nuorttan	i norr
allet	från väster	nuarrtat/nuorttat	från norr
lulás~lules	mot öster	årjas/oarjás	åt söder
lulelt	österifrån	årjebuj/oarjebuj	längre mot söder
lulde	från öster	årjebun/oarjebun	längre i söder
lulebuj	längre mot öster	årjebus/oarjebus	längre söderifrån
lulebun	längre i öster	årjelt/oarjelt	längs södra sidan
lullela	längs östra sidan	årjan/oarjján	i söder, söderut
lullelatjan/lullelattjan	lite östligare	årjät/oarjját	från söder
lullelin	i öster	årjealás/oarjealás	mot sydväst
lullelij	längre åt öster	årjela/oarjjela	längs södra sidan
lullelis	från öster om	årjelatjan/ oarjjelatjan	lite söder om
luldne/lullne	i öster	årjelij/oarjjelij	riktning till söder, söderut
luksa	österut	årjelin/oarjjelin	riktning i söder
luksaårjás/luksaoarjás	mot sydost	årjelis/oarjjelis	riktning från söder
nuarraalás~nuortasalás/ nuorttaalás~nuortasalás	mot nordväst	årjelulás/oarjjelulás	mot sydost
		årjelullet/ oarjjelullet	från sydost

Kap. 8 Partiklar

Partiklar är småord som hänges efter ett ord i satsen t.ex. *mån **jur** budiv* 'jag kom **just**'. De har en framhävande funktion och ger meningen en viss liten betydelseskilnad. Även postpositioner och konjunktioner tillhör kategorin partiklar. Partiklar är oböjliga. Nedan följer de vanligaste partiklarna.

Om den lulesamiska partikeln skiljer sig från det pitesamiska så står det bakom snedstreck (/).

Pitesamiska/ Lulesamiska	Svenska	Pitesamiska/ Lulesamiska	Svenska
aj	också	jur~jura	just, precis
anj/ájn	fortfarande, ännu	maj/má	nog, ju
dal	nu	nå/nå~na	nå
de	så, då, det är nog	sa/så~si	nog
gal	nog	vaj	för att, så att
galle	nog	vaj nav/vaj náv	jasså
gis	åter, igen, däremot	val	bara, endast, få
gujt/gåjt	i alla fall, ändå	vanj/vuojn	nämligen
gul	hör, nämligen	vast/vas	åter, igen
gus, -k-	... frågepartikel	vil (anj vil)/vil (ájn vil)	dessutom, ytterligare
juo	redan, ju, då	vuojna/vuojná	ser du, förstår du

Konjunktioner

Konjunktioner är ord som sammanbinder satser och satsdelar eller inleder en bisats t.ex. att, medan, ifall, eftersom.

Om den lulesamiska partikeln skiljer sig från det pitesamiska så står det bakom snedstreck (/).

Pitesamiska/ Lulesamiska	Svenska	Pitesamiska/ Lulesamiska	Svenska
ájnat	utan, istället	ja	och
ber~beru	bara	jala/jali	eller
dalának/dalánagi	genast	jus	om, ifall
dalle	då	jut	att
desik	tills, till dess	kano/gánnu~gánu~gán	kanske
dávk	förmodligen	márrju/márjju	kanske
dugu/degu	såsom	men	men
de	då, så	muhtijn/muhtijn	ibland
del/dal	då, ju, väl	nav/náv~nav ~návte~navte	så
ge	heller (i nekande satser)	ujtus~ujt/ájtju~ájtju	verkligen
gu/gå	då, när, än (i jämförelse)	vajku/vájku	fastän
ma	väl, nog, ju, då	vaj	eller
ietján	eljest, annars	valla	men

Postpositioner

I samiska finns många postpositioner (är positionerade/står efter ett nomen) och några enstaka prepositioner (står före ett nomen). De räknas till partiklar och de är oböjliga. En del postpositioner utgör s.k. stelnade kasusformer, d.v.s. de har sitt ursprung i ett adjektiv som stelnat i en form. Dessa används vanligen i uttryck som anger lokalitet såsom befintlighet och riktning. Många postpositioner uppträder även som adverb. I tabellen redovisas ett urval postpositioner. Före en postposition står nomen i genitivform t.ex. *bievde **nanna** 'på bordet'*.

En stjärna * efter ordet betyder att det även förekommer som adverb.

Pitesamiska	Lulesamiska	Svenska
bajjel*	badjel~badjela*	över, ovanför
bajjelij*	badjelij*	den som är över
bajjelin*	badjelin*	ovanför, högre upp än, längre upp än
bajjelis*	badjelis*	ovanifrån, ovan, ovanpå, högre upp, längre upp,
bajelt*	bajelt*	över, ovanför, uppepå
bakte	baktu	genom, medels, via
bálldal*	bálldal~bálldala*	bredvid, parallellt
	bálldaj	på sidan av
birra	birra	om, runt omkring, angående, helt igenom
buohta*	buohta*	mitt emot, bredvid, i bredd med, vid sidan av
dehti/dan dehti	diehti/dan diehti	för... skull, på grund av, för att, därför att
gaskav	gaskama	oss emellan
gaskan *	gaskan*	på en plats mellan, bland
gaskanit	gaskanihtte	er emellan
gaskas	gaskas	från en plats emellan
gaskajnisá	gaskasa	sinsemellan, med varandra (om flera personer)
gaskaj	gaskaj	till en plats emellan
gaskko	gaskko	i mitten av
gugu~gitta~git	gitta~gitt	mot, ända till
gullusij		till (en plats) inom hörhåll
guoran	guoran	bredvid, vid sidan av, nära intill
guorraj	guorraj	intill
lahka	lahka	nära
lagamusán	lagámusán	närmast
lunne	lunne~lunna	hos
lusi	lusi	till
maŋen*	maŋen*	tillsammans med, efter (om rörelse)

(Fortsättning av tabellen på nästa sida)

Pitesamisk grammatikk

(Fortsättning av tabell från föregående sida)

maṇṇáj	maṇṇáj	efter, bakefter, med
maṇṇel~maṇṇela*	maṇṇel~maṇṇela*	efter (om tid), senare än
maṇṇelatj*	maṇṇelasj*	lite senare, lite efter
maṇṇelatja*	maṇṇelattja*	lite efter, lite senare
maṇṇelij*	maṇṇelij*	efter, senare än (om riktning till tidpunkt)
maṇṇelin*	maṇṇelin*	efter, senare än (om tidpunkt), längre tillbaka än
maṇṇelis*	maṇṇelis*	längre bakifrån
maṇelt*	maṇelt*	bakom, efter
milde	milta~milte	längs med, ut med, efter, enligt
mäddel*	mieddel~mieddela*	förbi, via
nala*	nali~nalá*	upp på
nalta	nalta~nalte	från (platsen på), ned från, ovanifrån
nanna~naldne	nanne~nanna	ovanpå
nuarrtal~nuarrtala*	nuorttal~nuorttala*	på nordsidan, norr om, längs norra sidan
nuarrtalij*	nuorttalij*	åt norr
nuarrtalin*	nuorttalin*	på norra sidan om, norr om
rájjáj	rádjáj	fram till, ända till, intill
rájen	rájen	ända framme (vid, på, i), i trakten av (om plats), nära, i närheten av (om tid)
rájest	rájes	från den platsen, tiden
rastá~rassta*	rastá*	över, tvärsöver
sinne*	sinna~sinne*	i, inuti
sisa*	sisi~sisa*	in, i
sissṇela	sissṇela	innanför, längs inre sidan
sissṇelij	sissṇelij	(till) innanför
tjađa~tjada*	tjadá*	genom, helt igenom, tvärs igenom
vuolelt*	vuolelt*	nedanför, längs undersidan av

(Fortsättning av tabellen på nästa sida)

(Fortsättning av tabell från föregående sida)

vuolen	vuolen	under, nedanför
vuolest	vuoles	underifrån, från platsen under
vuolev	vuolev	under, nedanför (om rörelse)
vuolláj*	vuolláj*	in under
åvvdáj*	åvddáj*	framför, för, inför, i vägen för
åvdån*	åvdån*	framför, för, i vägen för
åvdást	åvdås	från (platsen framför), i stället för, för (i uttryck som tacka för, be för)

Bild 8: Jonas Eriksson Steggo med sonen Lars (Evenstrøm) hos fotografen i Sulitjelma. Ca 1925. Wenche Spjelkaviks fotosamling.

Kap. 9 Syntax

Syntax betyder meningsuppbyggnad och det handlar om hur man sätter ihop orden från olika ordklasser till en begriplig mening. Pitesamiska är ett s.k. SVO- språk i likhet med exempelvis svenska. Det innebär att den vanligaste ordföljden i en mening är subjekt, verb, objekt i nämnd ordning, exempel; *Mån* (subjekt) *ástáv* (verb) *nijbev* (objekt) 'jag köper en kniv'. Eftersom både verbet och objektet är väldefinierat så kan man i samiska även ha omvänd ordföljd SOV d.v.s. *mån nijbev ástáv* 'jag en kniv köper', utan att meningen blir svårtydd eller låter fel.

Samiska är ett formrikt språk och det finns många faktorer att ta hänsyn till när man bildar en mening såsom omljud, stadieväxling, ordföljd, kasus, personform, tempus m.m. För att träna behöver man tillgång till bandinspelningar, texter, övningsmaterial och talare av språket. Detta finns endast i begränsad mängd gällande pitesamiska. Med grammatikens hjälp kan man utifrån en pitesamisk text analysera ordformerna i en mening och på så sätt förstå hur språket talas. Här följer ett exempel från en intervju med Per Nilsson Ruong som Israel Ruong gjort och som Peter Steggo (2010) redigerat i sitt material "Pitesamiska texter":

De mån mujtáv gähttot såmes suohtas subbtsasav, guokte gievra birra, dej dulutj sämij
'då kom jag på att berätta någon (en) rolig berättelse, om två starka, dessa dåtidens
samer'.

Analys av meningen; *De* (konjunktion) *mån* (pers. pron.-1 pers. sing.) *mujtáv* (verb- 1 pers. sing. presens) *gähttot* (verb- infinitiv) *såmes* (indefinit pron.- attributiv form) *suohtas* (adjektiv attributiv form positiv) *subbtsasav* (uddastavigt nomen ackusativ sing.), *guokte* (räkneord-genitiv singularis) *gievra* (adjektiv- nominativ pluralis positiv) *birra* (postposition), *dej* (dialektal variant av *daj*, demonstrativt pron. genitiv pluralis) *dulutj* (adjektiv attributiv form positiv) *sämij* (obs! omljud, jämnstavigt nomen- genitiv pluralis).

Att ställa frågor

När man vill ställa en fråga i samiska så använder man frågande adverb (se under Adverb) t.ex. *guktes* 'hur', *gánná* 'var', *gásse* 'när', *guste* 'varifrån', *guse* 'vart', *manen* 'varför' eller interrogativa pronomen (se under Interrogativa pronomen) t.ex. *mij* 'vad', *gie* 'vem'. Ett alternativ är att använda frågepartikeln *gus*.

Några exempel:

Gánná dán áro? 'Var bor du?'

Guktes vieso? 'Hur mår du?'

Gásse báhtá? 'När kommer han?'

Manen dujna l máren? 'Varför är du arg?'

Tjálli~tjálli gus sij girjijt? 'Skriver de böcker?'

Mij lä dát? 'Vad är det här?'

Gie báhtá idet? 'Vem kommer imorgon?'

Att besvara frågor

I samiska finns inte ja och nej. När man svarar på en fråga så upprepar man samma verb som ligger i frågan. T.ex. *Lågá gus girjev?* 'Läser du en bok?' > *Mån lågåv girjev.* '(Ja) jag läser en bok' eller *Mån iv lågåv girjev.* '(Nej) jag läser inte en bok.

Att uttrycka ägande

I samiska finns inget verb som motsvarar svenskans 'att ha, att äga'. Man uttrycker det istället genom att böja ordet för ägaren i inesiv och det ägda står i nominativ. Man får tänka att ägandet är ett sätt att förvalta, ha något hos sig/i sig. T.ex. *Mujna lä biena,* 'jag har en hund (egentligen; i mig/hos mig är en hund)'. *Munnun lä gålbmå máná* 'vi två har tre barn (eg. i oss/hos oss är tre barn)'. Ett alternativt och modernare sätt att uttrycka ägande är att använda verbet *adnet* 'använda, inneha, behålla, äga', t.ex. *mån anáv biednagav* 'jag äger/har en hund'.

Bestämd och obestämd form

Samiska skiljer inte på bestämd och obestämd form t.ex. *Mån lågåv girjev* kan betyda 'Jag läser en bok' eller 'Jag läser boken'.

Konjunktionen 'att' och formellt subjekt

Svenskans konjunktion 'att' har ingen motsvarighet i samiska. t.ex. *Suohtas lä låhkåt* 'Det är roligt (att) läsa', *Vuojnáv dat lä biena* 'Jag ser (att) det är en hund'.

Samiskan saknar formellt subjekt 'det/den' och tredje person singularis används i dessa fall t.ex. *rassjot* (av *rássjodit*) 'det regnar' eller *Lä buorre giesse* 'Det är en bra sommar'.

Bild 9: Höst- och vårviste i Siejdegávva efter Pite älv, Bidumiedno. Foto: Ann-Charlotte Sjaggio.

Kap. 10 Räkneord

Räkneorden böjs som andra nomen och har således kasusböjning. De används både predikativt och attributivt. Räkneord finns som grundtal, ordningstal och samlingstal.

Grundtal i predikativ ställning

Grundtalen har kasusböjning och böjs som jämnstaviga stammar. De böjs i stort sett bara i singularis. De förekommer i vissa fall i pluralis och betecknar då bl.a. par och ungefärligt antal. t.ex. *mån liv gurrum aktav gábmagav* 'jag har sytt en sko', *mån liv gurrum aktajt gábmagijt* 'jag har sytt ett par skor'. Pluralisformerna redovisas endast för *akkta* och *guakkta* eftersom övriga sällan förekommer i flertal.

Grundtal 1 - 10

Ett	Lulesamiska	Pitesamiska	Lulesamiska	Pitesamiska
Kasus	singularis	singularis	pluralis	pluralis
nominativ	akta	akkta	avta	akta
genitiv	avta	akta	avtaj	aktaj
ackusativ	avtav	aktav	avtajt	aktajt
inesiv	avtan	aktan	avtajn	aktajn
elativ	avtas	aktas	avtajs	aktajs
komitativ	avtajn	aktajn	avtaj	aktaj
illativ	aktaj	akktaj	avtajda	aktajda
essiv	aktan	akkta		

Två	Lulesamiska	Pitesamiska	Lulesamiska	Pitesamiska
Kasus	singularis	singularis	pluralis	pluralis
nominativ	guokta	guakkta~ guäkkte~guäkkta	guovte	guokte
genitiv	guovte	guokte	guovtij	guktij
ackusativ	guovtev	guoktev	guovtijt	guktijt

(Fortsättning av tabellen på nästa sida)

Pitesamisk grammatikk

(Fortsättning av tabell från föregående sida)

inesiv	guovten	guokten	guovtijn	guktijn
elativ	guovtes	guoktes	guovtijs	guktijs
komitativ	guovtijn	guktijn	guovtij	guktij
illativ	guoktáj	guakktáj	guovtijda	guktijda
essiv	guokten	guakktan		

Tre, Fyra	Lulesamiska	Pitesamiska	Lulesamiska	Pitesamiska
Kasus	singularis	singularis	singularis	singularis
nominativ	gålmmå	gålmmå~gålmmå	niellja	nällja~nällje
genitiv	gålma	gålma	nielje	nielje
ackusativ	gålma	gålma	nieljev	nieljev
inesiv	gålman	gålman	nieljen	nieljen
elativ	gålmas	gålmas	nieljes	nieljes
komitativ	gålmanjn	gålmanjn	nieljijn	nieljijn
illativ	gålmmáj	gålmmáj~gålmmáj	nälljáj	nälljáj
essiv	gålmmån	gålmmån	nielljen	nälljen

Fem, Sex	Lulesamiska	Pitesamiska	Lulesamiska	Pitesamiska
Kasus	singularis	singularis	singularis	singularis
nominativ	vihtta	vihta	guhtta	guhta
genitiv	vidá	vida	gudá	guda
ackusativ	vidáv	vidav	gudáv	gudav
inesiv	vidán	vidan	gudán	gudan
elativ	vidás	vidas	gudás	gudas
komitativ	vidájn	vidajn	gudájn	gudajn
illativ	vihttaj	vihtaj	guhttaj	guhtaj
essiv	vihttan	vihtan	guhttan	guhtan

Sju, Åtta	Lulesamiska	Pitesamiska	Lulesamiska	Pitesamiska
Kasus	singularis	singularis	singularis	singularis
nominativ	gietjav~giehtja	gietjav	gáktsa	gákktse~gákktja
genitiv	gietja	gietja	gávtse	gáktse
ackusativ	gietjav	gietjav	gávtsev	gáktsev

(Fortsättning av tabellen på nästa sida)

(Fortsättning av tabell från föregående sida)

inesiv	gietjan	gietjan	gávtsen	gáktsen
elativ	gietjas	gietjas	gávtses	gáktses
komitativ	gietjajn	gietjajn	gávtsijn	gáktsijn
illativ	giehtjaj	giehtjaj	gáktsáj	gákksáj
essiv	giehtjan	giehtjan	gáktsen	gákksen

Nio, Tio	Lulesamiska	Pitesamiska	Lulesamiska	Pitesamiska
Kasus	singularis	singularis	singularis	singularis
nominativ	aktse	åktse~åktjä	lågev~láhke	lågev
genitiv	avtse	åktse	låge	låge
ackusativ	avtsev	åktsev	lågev	lågev
inesiv	avtsen	åktsen	lågen	lågen
elativ	avtses	åktses	låges	låges
komitativ	avtsijn	uktsijn	lågijn	lugijn
illativ	aktsáj	åkktsáj	láhkJ	láhkJ
essiv	aktsen	åkktsen	láhken	láhken

Pitesamiska grundtal 11-9000:

I tal mellan 11 och 19 används formen akkta-låk-akkta osv. Ett alternativ är lågenan så att 11 blir akkta-lågenan, 12 guakkta-lågenan osv.

11-19: akkta-låk-akkta, akkta-låk-guakkta, akkta-låk-gålbmå osv.

20- 29: guakkta-låk~guak låk, guakkta-låk-akkta osv.

30 -39: gålbmå-låk, gålbmå-låk-akkta osv.

40-49: nállja-låk, nállja-låk-akkta osv.

50-59: vihta-låk, vihta-låk-akkta osv.

60-69: guhta-låk, guhta-låk-akkta osv.

70-79: gietjav-låk, gietjav-låk-akkta osv.

80-89: gakktja-låk, gakktja-låk-akkta osv.

90-99: åktse-låk, åktjä-låk-akkta osv.

100-109: tjuohte, tjuohte-akkta, tjuohte-guakkta osv.

110-119: tjuohte-akkta-låk, tjuohte-akkta-låk-akkta osv.

120-190: tjuohte-guakhta-låk, tjuohte-gålbmå-låk osv.

200-900: guakhta-tjuode, gålbmå-tjuode, nállja-tjuode osv.

1000-9000: tuvsan, guakhta-tuvsana, gålbmå-tuvsana osv.

(T.ex. 1004; tuvsan-nállja, 2315; guakhta-tuvsana-gålbmå-tjuode-akhta-låk-vihta)

10 000-100 000: lågev-tuvsana, guakhta-låk-tuvsana osv.

Grundtal i attributiv ställning

Efter räkneord i attributiv ställning, böjda i singularis står huvudordet också i singularis även om det avser flera saker t.ex. fiskar, renar, hus el.dyl. Exempelvis: (saL) *Dán guovten gihtsen ál'la tjoarve* 'De här två killingarna har inga horn' eller (saP) *Tjátjev gurrgaliv gålma lihhtáj* 'Jag höllde upp vatten i tre kärl'. I singularis står inte alltid räkneordet i samma kasus som huvudordet, se tabell. I illativ står räkneordet i genitiv singularis och huvudordet i illativ singularis. I elativ står räkneordet i partitiv, som slutar på -t, och huvudordet i elativ.

När attribut och dess huvudord används i pluralis betecknar det ett par eller ungefärligt antal t.ex. ett par skidor, ett par vantar, ett par stavar. *Mån dihkiv guktijt sabegijt* 'Jag tillverkade två par skidor'.

Böjningsmönster för akhta 'en, ett' i attributiv ställning:

Ett	Lulesamiska	Pitesamiska	Lulesamiska	Pitesamiska
Kasus	singularis	singularis	pluralis	pluralis
nominativ	akta (båtsoj)	akkta (båtsoj*)	avta (boahttso)	akta (buhttsu)
genitiv	avta (boahttso)	akta (buhttsu)	avtaj (boahttsoj)	aktaj (buhttsuj)
ackusativ	avtav (boahttsoj)	aktav (buhttsuj)	avtajt (boahttsojt)	aktajt (buhttsujt)
inesiv	avtan (boahttsojn)	aktan (buhttsujn)	avtajn (boahttsojnj)	aktajn (buhttsujnj)
elativ	avtat (boahttsojs)	aktat (buhttsujst)	avtajs (boahttsojst)	aktajs (buhttsujst)

(Fortsättning av tabellen på nästa sida)

(Fortsättning av tabell från föregående sida)

komitativ	avtajn (boahhtsujn)	aktajn (buhttsujn)	avtaj (boahhtsuj)	aktaj (buhttsuj)
illativ	avta (boahhtsuj)	akta (buhttsuj)	avtajda (boahhtsujda)	aktajda (buhttsujda)
essiv	aktan (boahhtsun)	aktan (buhttsun)		

*båtsoj:buhttsu 'ren'

Böjningsmönster för guakhta och framåt i attributiv ställning:

	Lulesamiska	Pitesamiska	Lulesamiska	Pitesamiska
Kasus	singularis	singularis	pluralis	pluralis
nominativ	nominativ+ genitiv	nominativ+ genitiv	nominativ pl.+ nominativ pl.	nominativ pl.+ nominativ pl.
genitiv	genitiv+ genitiv	genitiv+genitiv	genitiv pl.+ genitiv pl.	genitiv pl.+ genitiv pl.
ackusativ	nominativ+ genitiv	nominativ+ genitiv	ackusativ pl.+ ackusativ pl.	ackusativ pl.+ ackusativ pl.
inesiv	inesiv+inesiv	inesiv+inesiv	inesiv pl.+ inesiv pl.	inesiv pl.+ inesiv pl.
elativ	partitiv+elativ	partitiv+ elativ	elativ pl.+ elativ pl.	elativ pl.+ elativ pl.
komitativ	komitativ+ komitativ	komitativ+ komitativ	komitativ pl.+ komitativ pl.	komitativ pl.+ komitativ pl.
illativ	genitiv+illativ	genitiv+ illativ	illativ pl.+ illativ pl.	illativ pl.+ illativ pl.
essiv	essiv+ essiv	essiv+essiv		

Två	Lulesamiska	Pitesamiska	Lulesamiska	Pitesamiska
Kasus	singularis	singularis	pluralis	pluralis
nominativ	guokta (boahhtsu)	guakhta (*buhttsu)	guovte (boahhtsu)	guokte (buhttsu)
genitiv	guovte (boahhtsu)	guokte (buhttsu)	guovtij (boahhtsuj)	guktij (buhttsuj)

(Fortsättning av tabellen på nästa sida)

(Fortsättning av tabell från föregående sida)

ackusativ	guokta (boahttsu)	guakkta (buhttsu)	guovtijt (boahttsujt)	guktijt (buhttsujt)
inesiv	guovten (boahttsun)	guokten (buhttsun)	guovtijn (boahttsujn)	guktijn (buhttsujn)
elativ	guovtet (boahttsus)	guoktet (buhttsust)	guovtijs (boahttsuj)s)	guktijs (buhttsujst)
komitativ	guovtijn (boahttsujn)	guktijn (buhttsujn)	guovtij (boahttsuj)	guktij (buhttsuj)
illativ	guovte (boahttsuj)	guokte (buhttsuj)	guovtijda (boahttsujda)	guktijda (buhttsujda)
essiv	guokten (boahttsun)			

**båtsoj:buhttsu* 'ren'

Gállmá~gálbmá:gálmá, nállja~nállje:nielja, vihta:vida, guhta:guda, giehtjav:gietja, gákkte:gáktse, ákkte:áktse, lågev:låge, tjuohte:tjuode i attributiv ställning i böjs likadant som guakkta~guäkkte:guokta ovan.

Ordningstal

Ordningstalen *vuostatj* 'den första', *nubbe~mubbe* 'den andra', *gálmát* 'den tredje', *nieljat* 'den fjärde' osv., används både självständigt och attributivt. I självständig, predikativ ställning böjs de som nomen i kasus. Som attribut är de oböjda förutom gällande *nubbe~mubbe*, se tabell.

Böjningsmönster i predikativ ställning för vuostas~vuostatj:vuostatja-/vuostas, ((saL) vuostasj (ttj:tj):vuostatja/vuostasj 'den första, de första'

Predikativt	Lulesamiska	Pitesamiska	Lulesamiska	Pitesamiska
<i>Kasus</i>	<i>singularis</i>	<i>singularis</i>	<i>pluralis</i>	<i>pluralis</i>
nominativ	vuostasj	vuostatj~vuostas	vuostatja	vuostatja
genitiv	vuostatja	vuostatja	vuostatjij	vuostatjij
ackusativ	vuostatjav	vuostatjav	vuostajijt	vuostatjijt

(Fortsättning av tabellen på nästa sida)

(Fortsättning av tabell från föregående sida)

inesiv	vuostatjin	vuostatjin	vuostatjiijn	vuostatjiijn
elativ	vuostatjjs	vuostatjist	vuostatjijs	vuostatjiijst
komitativ	vuostatjiijn	vuostatjiijn	vuostatjiij	vuostatjiij
illativ	vuostatjiij	vuostatjiij	vuostatjiijda	vuostatjiijda
essiv	vuostatjin	vuostatjin		

Böjningsmönster i attributiv ställning för vuostas. Ordningstalet är oböjligt men huvudordet böjs i kasus.

Attributivt	Lulesamiska	Pitesamiska	Lulesamiska	Pitesamiska
Kasus	singularis	singularis	pluralis	pluralis
nominativ	vuostasj (bijlla)	vuostas (bijjla)	vuostasj (bijla)	vuostas (bijla)
genitiv	vuostasj (bijla)	vuostas (bijla)	vuostasj (bijlaj)	vuostas (bijlaj)
ackusativ	vuostasj (bijlav)	vuostas (bijlav)	vuostasj bijlajt)	vuostas (bijlajt)
inesiv	vuostasj bijlan)	vuostas (bijlan)	vuostasj bijlajn)	vuostas bijlajn)
elativ	vuostasj (bijlas)	vuostas (bijlast)	vuostasj bijlajs)	vuostas bijlajst)
komitativ	vuostasj bijlajn)	vuostas bijlajn)	vuostasj (bijlaj)	vuostas (bijlaj)
illativ	vuostasj (bijllaj)	vuostas (bijllaj)	vuostasj (bijlajda)	vuostas (bijlajda)
essiv	vuostasj (bijllan)	vuostas (bijjlan)		

Böjningsmönster för nubbe~mubbe:nubbe~mubbe/nubbe~mubbe, (används både predikativt och attributivt) 'den andra, de andra'

t.ex. *nubbáj* 'till den andra', *nubbijda* 'till de andra', *nubbet bieles* 'från den andra sidan', *nubbijst belijs* 'från de andra sidorna'

Predikativt	Lulesamiska	Pitesamiska	Lulesamiska	Pitesamiska
Kasus	singularis	singularis	pluralis	pluralis
nominativ	nubbe	nubbe	nuppe	nubbe
genitiv	nuppe	nubbe	nuppij	nubbij
ackusativ	nuppev	nubbev	nuppijt	nubbijt
inesiv	nuppen	nubben	nuppijn	nubbijn

(Fortsättning av tabellen på nästa sida)

(Fortsättning av tabell från föregående sida)

elativ	nuppes	nubbest	nuppijs	nubbijst
komitativ	nuppijn	nubbijn	nuppij	nubbij
illativ	nubbáj	nubbáj	nuppijda	nubbijda
essiv	nubben	nubben		

Attributivt	Lulesamiska	Pitesamiska	Lulesamiska	Pitesamiska
Kasus	<i>singularis</i>	<i>singularis</i>	<i>pluralis</i>	<i>pluralis</i>
nominativ	nubbe (bielle)	nubbe (bielle)	nuppe (biele)	nubbe (biele)
genitiv	nuppe (biele)	nubbe (biele)	nuppij (bielij)	nubbij (belij)
ackusativ	nuppev (bielev)	nubbev (bielev)	nuppijt (bielijt)	nubbijt (belijt)
inesiv	nuppen (bielen)	nubben (bielen)	nuppijn (bielijn)	nubbijn (belijn)
elativ	nuppet (bieles)	nubbet (bielest)	nuppijs (bielijs)	nubbijst (belijst)
komitativ	nuppijn (bielijn)	nubbijn (belijn)	nuppij (bielij)	nubbij (belij)
illativ	nuppe (bälláj)	nubbe (bielláj)	nuppijda (bielijda)	nubbijda (belijda)
essiv	nubben (biellen)	nubben (biellen)		

Böjningsmönster i singularis för gålmát:gålmád-/gålmát, 'den tredje' och framåt

t.ex. *Mån viddiv dav gålmádij* 'Jag gav den till den tredje', *Nielját dåben* 'I det fjärde huset',
Mån viegav gudát buhttsuj 'Jag springer till den sjätte renen'

(saP); *nielját:nieljád-/nielját* 'den fjärde', *vidát:vidád-/vidát* 'den femte', *gudát:gudád-/gudát* 'den sjätte', *gehtjit:gehtjid-/gehtjit* 'den sjunde', *gáktsát:gáktsád-/gáktsát* 'den åttonde', *åktsát:åktsád-/åktsát* 'den nionde' och *lågát:lågád-/lågát* 'den tionde' och framåt böjs som uddastaviga nomen efter mönster som nedan. Den attributiva formen är oböjlig men huvudordet, t.ex. *ukksa:uksa* 'dörr' böjs i kasus.

	Lulesamiska	Pitesamiska	Lulesamiska	Pitesamiska
Kasus	predikativ	predikativ	attributiv	attributiv
nominativ	goalmát	gålmát	goalmát (uksa)	gålmát (ukksa)
genitiv	goalmáda	gålmáda	goalmát (uvsa)	gålmát (uksa)
ackusativ	goalmádav	gålmádav	goalmát (uvsav)	gålmát (uksav)
inesiv	goalmádin	gålmádin	goalmát (uvsan)	gålmát (uksan)
elativ	goalmádis	gålmádist	goalmát (uvsas)	gålmát (uksast)
komitativ	goalmádijn	gålmádijn	goalmát (uvsajn)	gålmát (uksajn)
illativ	goalmádij	gålmádij	goalmát (uksaj)	gålmát (ukksaj)
essiv	goalmádin	gålmádin	goalmát (uksan)	gålmát (ukksan)

11:e - 19:e: akktalågvuostas, akktalågnubbe~akktalågmubbe, akktalåggålmát, akktalågnieljåt, akktalågvidát, akktalåggudát, akktalåggiehtjit, akktalåggáksát

20:e - 30:e: guäkkteålgát, guäkkteålgvuostas, guäkkteålgubbe, guäkkteålgålmát, guäkkteågnieljåt.....gålbmålålgát

31:a - 40:e: gålbmålågvuostas, gålbmålågnubbe, gålbmålåggålmát, gålbmålågnieljåt.....nálljelålgát

41:a - 90:e: nálljalågvuostas, nálljalågnubbe, nálljalåggålmát.....vihtalålgát (den femtionde).....åkktselålgát (den nittionde)

Samlingstal

Med samlingstal avses benämning på grupper av människor; *guoktes* 'två personer', *gålmås* 'tre personer' etc. De använd predikativt och de böjs som uddastaviga nomen.

(saP) Gålmås:gållmås-, nieljes:nálljås-, vidas:vihtás-, gudas:guhtás-, gietjas:giehtjás-, gáktses:gákktsás-, áktses:ákktsás-, låges:låhkás- böjs enligt samma mönster som *guoktes:guakktás-*.

Pitesamisk grammatikk

	Lulesamiska	Pitesamiska
Kasus	singularis	singularis
nominativ	guovtes	guoktes
genitiv	guoktása	guakktása
ackusativ	guoktásav	guakktásav
inesiv	guoktásin	guakktásin
elativ	guoktásis	guakktásis
komitativ	guoktásijn	guakktásijn
illativ	guoktásij	guakktásij
essiv	guoktasin	guakktásin

Bild 10: Familjen Sjaggo utanför kåtan vid Áhkkájávvre 1940-tal. Fotograf okänd, nuvarande ägare; privat arkiv Ann-Charlotte Sjaggo.

Referenser

- Korhonen, Olavi: *Samiskan som språk och traditionskälla*; Korhonen Olavi, Winsa Birger (red.), *Språkliga och kulturella gränser i Nordskandinavien*. Två uppsatser, Umeå: Kulturens frontlinjer; Skrifter från forskningsprogrammet kulturgräns Norr, skriftserie 7, 1997
- Korhonen, Olavi: *Vokalismen i syd-, ume- och arjeplogssamiska*, översikt med jämförelser bilaga 1
- Korhonen, Olavi: *Konsonantismen i de tre aktuella varieterna*, översikt, bilaga 2
- Korhonen, Olavi: *Báhkogirjje-julevsámes dárruj-dáros julevsábmáj, lulesamisk svensk-svensk lulesamisk Ordbok*, Boden 2005
- Lehtiranta, Juhani: *Arjeploginsaamen äänne- ja taivutusopin pääpiirteet, Suomalais-ugrilainen seura*, Helsinki 1992
- Spiik, Nils Erik: *Lulesamisk grammatik*, Sameskolstyrelsen, Jokkmokk 1989
- Steggo, Peter: *Pitesamiska texter*, material framtaget till kurs i pitesamiska i Arvidsjaur 2010
- Tuolja, Karin och Angeus Kuoljok Sussanna: *Giellaj hilá*, Jokkmokk 1999
- Wilbur, Joshua Karl: *A corpus-based grammar of spoken Pite Saami*, Dissertation zur Erlangung des Doktorgrades der Philosophischen Fakultät der Christian-Albrechts Universität zu Kiel 2013

Internetsidor

http://gtweb.uit.no/webdict/index_sje-swe.html

<http://arbbe.blogspot.se/>

<http://eplads.norden.org/nordenssprak>

www.sprakochfolkminnen.se

(förteckning över pitesamiskt (Arjeplogssamiskt) språkmateriel)

Författarpresentation

Ann-Charlotte Sjaggo, har 2011 - 2014 varit verksam som forskare i projektet "Áhpegáttest áhpegáddáj - frǻn kust til kyst", ett projekt som fokuserar på möten, miljö och migration i det pitesamiska området och har tidigare arbetat i andra samiska språk- och dokumentationsprojekt såsom "Saemieh Saepmesne" ett projekt som drevs av Gaaltije - sydsamiskt centrum 2009 - 2011, Luokta-Mavas projekt "Dokumentation av vinterbetesmarker under 1900-talet - 2007" samt projektet "Samisk äldreomsorg i Jokkmokks kommun" 2008 - 2009.

Utbildningsbakgrunden är dels socionom och dels en filosofie magisterexamen i samisk kultur och historia, med Samiska studier som huvudämne samt studier upp till d-nivå i Samiskt språk. En forskningsinriktning har varit samiska ortnamn, uppteckning och analys samt samiskt språk.

Författaren som är delaktig i renskötseln i Luokta-Mavas sameby, bor och flyttar efter Pite älv med renarna och familjen. Tidigare publicerat material är boken "Från Sulidälbmä till Áhkkábákte - en ortnamnsguide för norra sidan Piteälven i Arjeplogsfjällen", artikeln "Vad berättar ortnamnen? - En studie av ortnamn med samisk anknytning i Jovnevaerie och Njaarke samebyar i Offerdalsfjällen", publicerad i boken "Ett steg till på vägen - Resultat och reflektioner kring ett dokumentationsprojekt på sydsamiskt område" samt en artikel i Bårjås 2013 "Hur ortnamnen kan avslöja kontakten med andra kulturer - med utgångspunkt från Piteälven".

Inom ramen för projektet Áhpegáttest áhpegáddáj - frǻn kust til kyst har det varit möjligt att skriva denna pitesamiska grammatik, uppteckna och analysera pitesamiska ortnamn samt arbeta med Giellateknos (UiT Norges arktiske universitet) språkdatasas.

E-mail; anncharlotte.sjaggo@gmail.com